

L I D E R

PROMOCJA ZDROWIA KULTURA ZDROWOTNA I FIZYCZNA

Numer 12. 2015 /300/

SZKOLNY
ZWIĄZEK
SPORTOWY

INSTYTUT
KARDIOLOGII

*Kto należycie i dogłębnie poznał dobro nigdy nie będzie czynił zła. (Sokrates)
Najbardziejziej to chciałbym być Ministrem Sportu (Jarosław Gowin, audycja Konrada
Piaseckiego w „Piaskiem po oczach” ; TWN24 30.10.2015))*

Nasza specjalna wysłanniczka Olga Moskalewic odwiedziła Islandię gdzie sporo fotografowała i trochę sobie popodskakiwała.

Ten numer Lidera jest Jubileuszowy - Trzechsetny. Tylko tyle i aż tyle.

A w nim między innymi : Wstęp Redaktora Naczelnego. Sokratesa pojęcie dobra i zła. Pani Mariola B. Bednarz o Władysławie Zamoyskim. Prezentacja kolejnego tomu z Tatrzańskiego Sympozjum Edukacja Jutra 2015 (Tom IV). Profesor Janusz Bielski o metodach oceny sprawności działania nauczyciela wf. Anna Drwięga radzi jak dobrze zdać maturę. Kamil Zalewski proponuje zabawy na śniegu. Aktualne wieści z różnych portali (sygnałne).

Spis treści

Zbigniew Cendrowski

Drodzy czytelnicy – To już trzechsetny numer Lidera.

Tylko tyle i aż tyle..... 3

Sokrates : dobro i zło.....6

Mariola Bogumiła Bednarz przypomina postać wielkiego patrioty Władysława Zamoyskiego. (18 listopada minęła właśnie 162 rocznica Jego śmierci) 8

Symposium Edukacja Jutra Zakopane 2015, prezentacja tomu IV „Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne”11

Janusz Bielski

Metody oceny sprawności działania pedagogicznego nauczyciela wychowania fizycznego..... 44

Janusz Bielski

Aneks – załączniki..... 52

1. Arkusz obserwacji i oceny lekcji (I)
2. Arkusz obserwacji i oceny lekcji (II)
3. Arkusz samooceny kompetencji pedagogicznych nauczyciela
4. Kwestionariusz do badania stylu oddziaływania wychowawczego nauczyciela przez ucznia
5. Gromadzenie przez nauczyciela informacji o sobie
6. Arkusz oceny efektywności pracy nauczyciela w oczach ucznia
7. Projekt arkusza oceny efektywności pracy nauczyciela
8. Poznaj swoje możliwości – test inteligencji określający predyspozycję nauczyciela do zawodu.

Anna Drwięga

Przygotowanie do matury. Sztuka zdawania egzaminów. Scenariusz lekcji....75

Kamil Zalewski

Z górki na pazurki. Program zajęć na śniegu w zakresie nauki podstaw jazdy na nartach dla dzieci 5 i 6 letnich..... 79

Aktualne wieści z różnych prozdrowotnych portali (sygnalne)81

Zbigniew Cendrowski

Drodzy czytelnicy. Trzechsetny numer Lidera. Tylko tyle i aż tyle

25 lat temu, w styczniu 1991 roku, ukazał się pierwszy numer naszego miesięcznika : **Lider Promocja Zdrowia Kultura Zdrowotna i Fizyczna**. Ten numer jest trzechsetny. Z tej okazji, w sposób wysoce nieuporządkowany, przypomnę sobie i naszym licznym przyjaciołom, czytelnikom i autorom – liderom i wszystkim, z którymi mieliśmy przyjemność i satysfakcję współpracować przez te 25 lat garść spraw, którymi, z wielkim jak mniemam pożytkiem się zajmowaliśmy.

- Od początku naszą materialną i organizacyjną bazą był Szkolny Związek Sportowy i teren jego działania : szkolne wychowanie fizyczne i sport szkolny. Z czasem nasze myśli i działania kierowaliśmy ku sprawom ogólniejszym jak : edukacja zdrowotna, promocja zdrowia, kultura zdrowotna, zdrowy styl życia, kondycja moralna człowieka i wszystko co tym sprawom służy (lub nie służy). Szybko też współpatronem i wspierającym (także inspirującym nasze działania) stał się Instytut Kardiologii i obszar jego celów i zadań. Stąd też ze wspólnej inspiracji powstało Polskie Towarzystwo Przyjaciół Serca i życia.

- Myślę dziś - patrząc wstecz, że Lider, jego idee, pomysły, działania i publikacje w sposób znaczący przyczyniły się do postępu w krzewieniu kultury fizycznej i zdrowotnej jako podstawy zdrowia.

- Podstawową formą działania Lidera były oczywiście publikacje (przez 25 lat 300 numerów, około 20 000 stron, ponad 2500 autorów i – co najważniejsze, tysiące czytelników.) Od 4 lat Lider wychodzi w wersji internetowej notując ponad milion wejść rocznie). Wiele tekstów zyskało już na liczniku ponad 20 000 pobrań.

- Lider aktywnie inicjował i realizował (współrealizował) wiele oryginalnych i użytecznych kampanii prozdrowotnych, edukacyjnych i wychowawczych.

- Zarekomendowaliśmy blisko 1000 książek. Tu przy okazji taki pomysł. Ponieważ Lider jest przedsięwzięciem całkowicie niekomercyjnym i nie ma żadnych dochodów ani dotacji, książki, które rekomendowałem w większości kupowałem z własnych zasobów. Teraz mnie już na to nie stać. Może znajdzie

się jakiś sponsor, który za możliwość reklamowania się na łamach Lidera będzie finansował ten dział – zakup książek. (około 150 zł miesięcznie)

- W każdym numerze prezentowaliśmy wybrane myśli ludzi wybitnych – w sumie więc ponad 3000 myśli, z których każda jest ekspresją jakiegoś ważnego punktu widzenia świata.

- Patronowaliśmy medialnie wielu ważnym przedsięwzięciom (kampanie, akcje, programy, konferencje itp.).

- Toczyliśmy boje o rangę kultury fizycznej kontestując zmiany powodowane likwidacją ustawy o kulturze fizycznej i uchwaleniem kadłubowej ustawy o sporcie. Wspieraliśmy w tej sprawie inicjatywy Komitetu Rehabilitacji, Kultury Fizycznej i Integracji Społecznej Polskiej Akademii Nauk

- Mając na uwadze potrzebę tworzenia pomostów pomiędzy kulturą fizyczną a innym naukami o człowieku, współpracowaliśmy (i współpracujemy) z wieloma ważnymi placówkami naukowymi :

- Z Instytutem Kardiologii (który patronuje Liderowi od początku). Na jego zlecenie SZS i Lider realizowały wiele ważnych programów : Wywiadówki z promocji zdrowia (ponad 500 warsztatów - spotkań dla ponad 50 000 liderów), „Zielona szkoła” w sanatorium w Kamieniu Pomorskim dla dzieci ze Śląska z problemami kardiologicznymi, Wydawnictwa i publikacje, badania Współorganizowaliśmy ważne Kongresy i konferencje kardiologiczne.

- Dziś już nikt tego nie pamięta ale to SZS na zlecenie Instytutu Kardiologii i MOiW (przy współpracy autorskiej wybitnych specjalistów) powstały dwa bardzo ważne Raporty : O stanie wychowania zdrowotnego w środowisku szkolnym oraz o stanie szkolnego wychowania prorodzinnego i seksualnego (kierownicy badań i raportów : Prof. dr hab. Maria Trawińska i dr Zofia Słońska). Z obu badań powstały obszerne Raporty i publikacje książkowe oraz powstał Popularny Słownik Zdrowego Stylu Życia (portal www.lider.szs.pl).

- Współpracowaliśmy z Instytutem Medycyny Wsi, z którym organizowaliśmy konferencje i serię warsztatów poświęconą promocji zdrowia w środowisku wiejskim (z tej okazji wydany został specjalny numer Lidera).

- Wspieraliśmy działalność promocyjną i edukacyjną (sami korzystaliśmy z ich programów i dorobku) Instytutu Onkologii, Instytutu Żywności i Żywnienia,

Instytutu Psychiatrii i Neurologii, Instytutu Medycyny Wsi, Głównego Inspektoratu Sanitarnego i innych.

- Korzystając ze wsparcia wielu instytucji i organizacji zrealizowaliśmy wspólnie z SZS wielki program wydawniczy w ramach Agencji Społecznej Promo - Lider : ponad 5 milionów egzemplarzy książek, broszur, folderów, ulotek, plakatów, filmów itp. , w tym m.in. wspomniany już Popularny Słownik Wychowania Prorodzinnego i Seksualnego (wydanie książkowe) oraz Popularny Słownik Zdrowego Stylu Życia – wydanie internetowe (www.lider.szs.pl) . Wielkim powodzeniem cieszyła się 15 tomikowa seria folderów o tematyce Narodowego Programu Ochrony Serca (w sumie nakład ponad 1,5 mln).

- Wydaliśmy wiele specjalnych numerów Lidera, wspólnie z Akademią Wychowania Fizycznego z Wrocławia, Krakowa, Warszawy, Gdańska, Poznania, Akademią Humanistyczną z Pułtuska, Instytutami Kardiologii, Medycyny Wsi.

- Możemy poszczycić się współpracą z wieloma wybitnymi osobami profesorami, z których wymienię tylko niektórych : Maciej Demel, Barbara Woynarowska, Kazimierz Denek, Stefan Rywik, Witold Zatoński, Henryk Grabowski, Józef Drabik i wielu innych.

- Lider aktywnie współpracował z Międzynarodowym Stowarzyszeniem Filozofii Uniwersalistycznej (któremu prezesował prof. Janusz Kuczyński z UW), wydając między innymi w ramach tej współpracy specjalny numer Lidera w języku angielskim nt. promocji zdrowia i współorganizując Międzynarodowy Kongres tej organizacji. Przy tej okazji Redaktor Naczelny Lidera został wyróżniony II Nagrodą tej organizacji za „Dekalog Zdrowego Stylu Życia”

- Obecnie Lider od kilku lat patronuje medialnie wielkiemu przedsięwzięciu pedagogicznemu jakim są coroczne Sympozja Naukowe : Edukacja Jutra organizowane przez Wyższą Szkołę „Humanitas” z Sosnowca, a któremu to przedsięwzięciu przewodzi od początku profesor dr hab. dr h.c. Kazimierz Denek z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu. W ramach tego patronatu publikujemy w Liderze wybrane fragmenty posympozjalnych wydawnictw (Rok 1914 - 6 tomów) (rok 2015 -11 tomów) W tym numerze rekomendujemy np. teksty z 4 tomu Sympozjum 2015.

- Równolegle z wydawaniem Lidera działa portal www.lider.szs.pl , w którym gromadzone są wszystkie teksty jakie były publikowane w Liderze i które –

pozyskujemy z różnych źródeł. Portal udostępnia swoje zbiory bezpłatnie a jak wskazuje licznik zgromadzone tam materiały są obficie wykorzystywane w pracy nauczycieli, trenerów, działaczy, studentów i szerzej – zainteresowanych problematyką promocji zdrowia, kultury zdrowotnej i fizycznej.

- W ostatnich latach, przy współpracy wielu wybitnych przedstawicieli nauk z różnych środowisk pracowaliśmy nad Pomarańczową Księgą Promocji Zdrowia, Kultury Zdrowotnej i Fizycznej. Z tej okazji powstało wiele publikacji, opracowań i artykułów analizujących obszary naszych zaniedbań i zaniechań, powodujących, że problemy promocji i profilaktyki, w tym miejsce kultury fizycznej we wspieraniu zdrowia nie odgrywają takiej roli jaką spełniać powinny.

- Bardzo intensywnie zajmowaliśmy się, szczególnie w roku mijającym, problemami wynikającymi z prac nad Ustawą o Zdrowiu Publicznym i kolejnej wersji Narodowego Programu Zdrowia na lata 2016 -2020. Następny, już 301 numer Lidera poświęcimy aktualiom tej sprawy.

- Optujemy za zwołaniem III Naukowego Kongresy Kultury Fizycznej. Tej sprawie poświęcimy wiele miejsca w Liderze w roku 2016.

Lider3000@poczta.onet.pl
Www.lider.szs.pl

Zbigniew Cendrowski
Redaktor Naczelny

**Sokrates o etyce uniwersalistycznej – Fragment z książki ;
Kazimierz Szewczyk : „Dobro, Zło i Medycyna – filozoficzne
podstawy bioetyki kulturowej”, Wyd. Naukowe PWN 2001**

...Etyka tworzona przez Sokratesa jest etyką uniwersalistyczną- dotyczącą wszystkich ludzi - i przyjmującą istnienie Dobra najwyższego w hierarchii wartości moralnych. Wszystkie nasze decyzje moralne muszą być podporządkowane temu Dobru w sposób absolutny, bezwyjątkowy. Dodam - gwoli ścisłości historycznej - że Sokrates nie odnalazł i nie nazwał owego Dobra...

Konflikt wartości

...Od hipotetycznej chwili rozpoznania przez ogół ludzi uniwersalnej i absolutnej Wartości wszyscy będziemy ją realizować, wszyscy będziemy kierować ku niej swe dusze - rydwany i w świecie społecznym zapanuje ład etyczny. Powozy nasze przestaną zderzać się i - mówiąc językiem fachowym —

usuniemy konflikt wartości. Konflikt ten pojawia się bowiem, gdy ktoś np. twierdzi, że wartością absolutną jest świętość życia, a ktoś inny utrzymuje, że jest nią autonomia jednostki jako „świętość wolności wyboru”. W sytuacji konfliktu osoby weń uwikłane wiodą rydwan w różnych kierunkach, co łatwo może doprowadzić do chaosu moralnego. W metafizyce konflikt wartości i powodowany przez niego nieład aksjologiczny (*aksjologia - dziedzina filozofii zajmująca się wartościami w ogóle, w tym także etycznymi*) są wynikiem braku dostatecznej wiedzy o Dobru...

Według Sokratesa, cnota jest tożsama z wiedzą o Dobru

...Całkowite rozpoznanie Dobra - pełna wiedza o nim - eliminuje wszelkie! konflikty moralne i jest koniecznym oraz wystarczającym warunkiem ładu etycznego. Mając wiedzę o Dobru, jednostka staje się człowiekiem cnotliwym. Stąd, zdaniem Sokratesa, cnota-dzielność, owa arete, jest tożsama z wiedzą o Dobru. Moralnie naganne postępowanie wynika z braku wiedzy o tym, co etycznie słuszne. Pełna zaś wiedza o Dobru, zdobyta przez rozum, zmusza nas - jak woźnica rydwanu swe narowiste konie - do zgodnego z nią moralnie słusznego działania. Jako „poznający woźnica”, intelekt występuje u Sokratesa w podwójnej roli, mianowicie jest władzą poznawczą rozpoznającą Dobro i jednocześnie „władzą policyjną” przymuszającą do posłuchu namiętności duszy. Dyscyplinująca władza rozumu - twierdzi Sokrates - jest niezwykle skuteczna; kto należycie i dogłębnie poznał Dobro, nigdy nie będzie czynił zła. Zaprezentowane stanowisko nazywa się intelektualizmem etycznym i stanowi szczytowy wyraz greckiej wiary w rozumność świata i możliwości ludzkiego umysłu...

...Przedstawione rozważania, z jednej strony, zilustrowały Sokratyczną tezę o obiektywnym istnieniu Dobra, z drugiej natomiast pokazały, czym jest zło. Wynika z nich wszakże, iż **zło jest rezultatem braku wiedzy o Dobru**. Nie znająca Dobra dusza stanowi bramę, poprzez którą wlewa się zło zakorzenione w chaosie. Wiedza etyczna natomiast zamyka ową szluzę. Zło w świecie jest jedynie *zjawiskiem* (fenomenem), *zjawia się*, gdy nie mam wiedzy o Dobru, i znika, kiedy wiedzę tę zdobędę. Pogląd ów, zakładający, że realnie istnieje tylko Dobro, a zło ma wyłącznie charakter zjawiska, nazywa się monizmem etycznym bądź aksjologicznym...

...Monizm etyczny jest stanowiskiem specyficznym dla naszej zachodniej kultury, widocznym już w mitach. W mitach Wschodu, szczególnie w tradycji perskiej, występują dwa bliźniacze bóstwa: Aryman - bóg zła, i Ormuzd - bóg dobra. Opowieść tę schrystianizował w III wieku naszej ery Pers Manes, głosząc, iż we wszechświecie działają dwaj bogowie: zły bóg ciemności i dobry bóg światła, a człowiek ma dwie dusze: jedną dobrą, świetlistą, i drugą - pochodzącą z ciemności. Od imienia Manesa ów dualizm etyczny, zakładający

obiektywnie istnienie zarówno dobra, jak i zła, określa się często mianem manicheizmu...

...Dualizm etyczny, w porównaniu z monizmem, jest doktryną pesymistyczną: będąc realnością, zło nie pojawia się za sprawą człowieka, ani nie znika dzięki niemu. Według Sokratesa natomiast, zło rozplywa się jak cień, gdy zdobywam o nim wiedzę. Człowiek moralnie dobry - cnotliwy - przypomina Platońskiego Konstruktora. Organizator bowiem, przyjrząwszy się niezrodzonemu wzorcowi świata, zdobył wiedzę o tym, jak zrobić świat z chaosu, by uczynić to dobrze. Jednostka cnotliwa zaś, poznając prawa moralne, porządkuje chaos duszy w mikrokosmos, będący odbiciem Dobra, a także zdobywa umiejętność moralnie słusznego postępowania. Przypomnę w tym kontekście, że już wcześniej lekarzy porównywałem do Platońskiego Boga . Wszyscy oni - Organizator, jednostka cnotliwa, medyk, wiedzę-cnotę, łączą „niebo teorii” z „ziemią praktyki”. Przypominają rzemieślników biegłych w zawodzie, którzy wtedy tylko wykonują swą pracę dobrze, kiedy wiedzą, jak należy to robić. Każdy Grek zapewne wielokrotnie stykał się z rzemiosłem garncarza i widział, jak ten - kładąc na kole bezkształtną i nieprzyjemną w dotyku grudę mokrej gliny - wprawnymi ruchami rąk nadawał owemu nieforemnemu tworzywu piękny kształt amfory. Chciałoby się rzec: tworzył z chaosu materii harmonijny kosmos naczynia. Takż Organizator dzięki wiedzy i zdolności budował z czterech żywiołów świat widzialny; lekarz - przywracając eona harmonię elementów - tworzył zdrowie; człowiek cnotliwy zaś – wytwarzał czyny moralne...

MARIOLA BOGUMIŁA BEDNARZ,

(Teolog duchowości, publicystka, członek Klubu im. Władysława Zamoyskiego w Zakopanem.)

WŁADYSŁAW ZAMOYSKI WIELKODUSZNY SZLACHETNY PATRIOTA

W 162 rocznicę urodzin (18 XI 1853 r.), zasłużonego dla kraju Polaka, trzeba nam przybliżyć jego postać.

Zaglądając w Zakopanem do kuźnickiego Spichlerza pod Tatrami, obok siedziby Tatrzańskiego Parku Narodowego, oczom turystów ukaże się stała wystawa pełna fotografii z odległych już lat, informująca przybyłych o tym, kim był wybitny społecznik – hrabia Władysław Zamoyski. Trzeba nam wiedzieć, że to właśnie on wykupił od zaborców Morskie Oko i nasze piękne Tatry. Idąc w stronę kolejki na Kasprowy Wierch wstąpmy na teren dworsko – parkowy, aby odwiedzić to zasłużone dla Polski miejsce. A kim był hrabia Władysław

Zamoyski ?... Był obywatelem kraju, który przez ponad sto lat pozostawał pod rządami zaborców. Hrabia był niezwykle skromnym człowiekiem. Zawsze solidarny z najbiedniejszymi: Chodził piechotą albo trząsł się na góralskim wózku, jeździł trzecią klasą albo biegał po Paryżu za interesami rodaków (...) Często mawiał : "Polska jest w niewoli, jest uboga, przeto mnie nie stać. Nie wolno zmarnować jednego grosza". Stefan Żeromski pisząc o nim zapamiętał Zamoyskiego, który szerzył oświatę, pracowitość, czystość, kulturę - osobiście, codziennie, i nieustannie. Całym sercem ukochał hrabia Polskę i zawsze powtarzał, że wszystko co robił, czynił dla ojczyzny. Był Zamoyski gorliwie praktykującym katolikiem a jego matka - zasłużona patriotka Jadwiga z Działyńskich Zamoyska, wpoila synowi cenne zasady wiary katolickiej. Miał więc na uwadze - umiłowanie Boga i służbę ukochanej ojczyźnie. Jego credo życiowe brzmiało: "Służyć Bogu, służąc ojczyźnie. Służyć ojczyźnie służąc Bogu!". Całe życie sławnego Polaka było przepojone modlitwą. Odmawiał różaniec, czytał Pismo św., medytował, pościł i wiele sobie sam odmawiał. Żył jak abnegat i asceta. Dawał jałmużny, wspomagał ubogich. Hojnie obdarowywał Kościół katolicki. Kierował się dobrem w życiu codziennym. Pisał : "Wszystko cośmy posiadli, ma służyć ojczyźnie i rodakom potrzebującym lub nieszczęśliwym, szczególnie od macierzy oderwanym".

DZIAŁAŁ Z POŚWIĘCENIEM DLA OJCZYZNY

Zamoyski żył na przełomie XIX i XX wieku. Urodził się w Paryżu na emigracji w (1853 - 1924 r.), ale działania swoje skupił w Wielkopolsce, Małopolsce, oraz w Europie – we Lwowie, Wiedniu i Paryżu. Wybitny Polak po śmierci swego brata myślał nawet o wyborze stanu duchownego. Lecz w życiu pozostał tak jak misjonarz i żołnierz w służbie Bożej na rzecz Polski. Był człowiekiem wiary, nadziei i miłości do swego kraju. Pragnął hrabia Polski niepodległej i silnej, takiej jak w granicach przedrozbiorowych. Pisano tak o Władysławie: „ (...) organizuje spółki, prowadzi fabryki, daje chleb setkom ludzi, stwarza dobrobyt, buduje koleje, chroni lasy od zniszczenia”. Patriota gorąco ukochał Tatry, które własnoręcznie sam zalesiał, kontynuując pracę na rzecz kraju tak jak jego ofiarni przodkowie: Zamoyscy, Działyńscy i Czartoryscy. Władysław bardzo się natrudził, aby ciężką pracą przywrócić do porządku dobra zakopiańskie, które przejął w oplakany stan.

Był współorganizatorem zakopiańskiego oddziału Sokoła, współtworzył Towarzystwo Tatrzańskie, którym też kierował. Pomagał góralom, nie szczędząc sił w pracy i środków na rzecz kraju. Wielki jest jego wkład w rozwój polskiej bankowości jak i osobiste zaangażowanie w obronę narodowego stanu

posiadania. Majątek rodowy Władysława w Kórniku koło Poznania, stał się swego czasu ośrodkiem pracy patriotycznej na rzecz Polski. Dziś mieści się w nim Biblioteka Kórnicka, przejęta przez Polską Akademię Nauk, która posiada cenne dzieła w swych bogatych zasobach.

OFIAROWAŁ SZLACHETNIE W DARZE POLSCE

Władysław, syn generała W. Zamoyskiego i Jadwigi z Działyńskich, szczyił się starannym wykształceniem. Był zawsze religijny i oddany służbie Polsce. Wychowany w poczuciu głębokiego patriotyzmu, cenił sobie nie tyle swoją pozycję, ale możliwość służenia dzięki niej ojczyźnie. Prusacy prześladowali rodzinę Zamoyskich wysiedlając ją z Wielkopolski. A Władysław, który odziedziczył po wuju Janie Działyńskim majątek Kórnicki, postanowił sobie, że nie będzie trwonił dóbr dziedzicznych ale tak nimi gospodarował, żeby w świetnym stanie móc je podarować ojczyźnie! Wysiedlona z Kórnika rodzina Zamoyskich przeniosła się na stałe do Galicji. Pozostawała pod zaborem austro-węgierskim.

Patriota, samotnik stał się właścicielem Zakopanego i sporej części Tatr Wysokich i Zachodnich w 1889 r. Oszczędzał, aby wydzwignąć z zadłużenia rodowy majątek przejęty w Kórniku. Z matką i siostrą, Władysław współtworzył Szkołę Domowej Pracy Kobiet - Jadwigi Zamoyskiej, która osiadła na stałe w Kuźnicach. Towarzystwo Tatrzańskie w Zakopanem nazwało Władysława "Zbawcą Tatr" bo hrabia je uratował przed szkodnikami. Po dekadzie od zakupu dóbr majątek podhalański przynosił Zamoyskiemu 2 procent dochodu. Dokupywał ziemię.

Założył patriotyczny Związek Zamoyskich, dawał młodym stypendia, darowizny, pomagał też finansowo ludziom, wierząc, że to co robi służy Bogu. Zamoyski często bywał na cichej mszy św. Rozmyślał w samotności, modlił się w odosobnieniu... Pozostały piękne świadectwa poświęcenia Patrioty : pielęgnował z oddaniem chorego, odwiedzał robotników w ich domach, pomagał prostym ludziom. Ktoś rzekł: „ Odkąd poznałem p. Władysława Zamoyskiego, czuję się lepszym Polakiem”...

Wszystko, co miał na koniec swego życia hrabia ofiarował szlachetnie Polsce. Otóż, w latach 20. minionego wieku Władysław rozpoczął starania o powołanie fundacji nazwanej "Zakłady Kórnickie". W jej skład wchodziły wszystkie dobra zakopiańskie, aby w przyszłości powstał Tatrzański Park Narodowy. 16 lutego 1924 r., na ręce prezydenta RP Stanisława Wojciechowskiego herbu Nałęcz, złożono projekt ustawy o powołaniu fundacji. W tym dniu Władysław Zamoyski

zapisał: "Dziś najszcześniejszy dzień w moim życiu. Nie mam już nic"... 30 lipca 1925 r., Sejm przyjął ostatecznie projekt ustawy. Ale hrabia już tego nie doczekał bo zmarł w zamku Kórnickim 3 października 1924 r.

Patriota który stworzył ze swych dóbr fundację narodową nie doczekał się należnej pamięci od polskiego narodu. A przecież, to apogeum jego szlacheckiej i potężnej działalności na rzecz ojczyzny i jej potomnych !

Jako członek Klubu im. Władysława Zamoyskiego w Zakopanem, staram się promować w społeczeństwie polskim szacunek i pamięć o znakomitym Polaku. Zapraszam wszystkich do kuźnickiego Spichlerza, aby poznać bliżej stałą wystawę poświęconą życiu i działalności zasłużonego społecznika oraz jego rodziny. Zachowały się piękne słowa wybitnego patrioty: „ Nasze życie, nasze trudy (...) za nas i po nas dla Polski”...

XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe Edukacja Jutra. Zakopane 22-24 czerwca 2015 roku. Info o całym przedsięwzięciu oraz wybrane fragmenty tomu IV: Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne

W roku 2014 obszernie relacjonowaliśmy w Liderze przebieg obrad i dorobek XX Jubileuszowego Tatrzańskie Sympozjum Naukowe – Edukacja Jutra.. Zainteresowani mogą znaleźć te relacje i rekomendacje w numerach 280 – 290 – (dostęp na stronie www.lider.szs.pl > archiwum). Niezmordowani inicjatorzy i organizatorzy Sympozjów, którym niezmiennie od dwudziestu lat przewodzi profesor Kazimierz Denek spotkali się ponownie w Zakopanem w czerwcu 2015 roku na XXI Sympozjum. Przebieg i dorobek tego Sympozjum opisał doskonale Pan Bogdan Urbanek. Opisanie to zamieściliśmy już w numerze 8.2015 Magazynu. Poniżej przypominamy fragment tej relacji. Następnie prezentujemy wybrane fragmenty tomu IV „**Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne**”

Bogdan Urbanek

(Sekretarz Zarządu Krajowego, Rzecznik Prasowy PSNT)

XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe 2015 : Edukacyjne jutra wykuwamy dziś. (Fragmenty relacji)

W dniach 22 – 24 czerwca 2015 roku w Zakopanem obradowało XXI Tatrzańskie Sympozjum Naukowe EDUKACJA JUTRA....

...Organizatorem XXI TSN „Edukacja Jutra” była Wyższa Szkoła HUMANITAS w Sosnowcu przy współpracy UAM w Poznaniu, Uniwersytetu Rzeszowskiego, UMCS w Lublinie, Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego w Siedlcach, Uniwersytetu Opolskiego oraz Wyższej Szkoły Zarządzania EDUKACJA we Wrocławiu. Patronatu naukowego użył Komitet Nauk Pedagogicznych Polskiej Akademii Nauk oraz Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych, natomiast patronat honorowy sprawowali – dr hab. Michał Kaczmarczyk prof. WSH, JM Rektor WSH, Piotr Leliwa Wojewoda Śląski, Arkadiusz Chęciński Prezydent Sosnowca, Starosta Tatrzański Piotr Bąk i Burmistrz Zakopanego – Leszek Dorula, a także fundacje – „Humanitas” i Rozwoju Edukacji i Szkolnictwa Wyższego. Wśród patronów medialnych były m.in. znane w środowisku oświatowym czasopisma – Forum Akademickie, Gościniec, Nowa Szkoła, Lider, Wychowanie na co Dzień, Życie Akademickie, Wychowanie Fizyczne i Zdrowotne, Wciąż Wędrujemy, Tygodnik Podhalański....

...Zajęcia z grupach seminaryjnych Sympozjum dotyczyły :

- aksjologiczno-kulturowych fundamentów edukacji jutra,
- nowych technologii w kształceniu,
- jakości kształcenia i skali niepowodzeń szkolnych,
- problemów współczesnej rodziny,
- kwestii aktywności fizycznej i problematyki czasu wolnego,
- problemów wychowania i kształcenia dzieci najmłodszych,
- edukacji, kształcenia osób dorosłych oraz ich aktywności w życiu zawodowym,
- organizacji edukacji szkolnej i poszukiwań formuły współczesnej edukacji.

...Pokłosem obrad XXI TSN jest wyjątkowo w tym roku bogata pokonferencyjna monografia, na którą składają się 102 artykuły autorstwa 116 osób zawartych w jedenastu tomach, w tym także książka Kazimierza Denka Edukacja Jutra. Drogowskazy–Aksjologia–Osobowość oraz dwa tomy opracowań w języku angielskim. Obradowały także Komitety – Naukowy i

Organizacyjny, dokonując wstępnego podsumowania XXI Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego EDUKACJA JUTRA. Przyjęto też, że **XXII Tatrzańskie Sympozjum Naukowe „Edukacja Jutra” odbędzie się w dniach 21 – 23 czerwca 2016 roku w Zakopanem.**

III. Publikacje XXI Tatrzańskiego Sympozjum Naukowego Edukacja Jutra . Tomy I - XI

1. Kazimierz Denek : Drogowskazy – aksjologia – osobowość
2. Aksjologiczno –kulturowy fundament edukacji jutra
3. Wokół problemów wychowania i kształcenia dzieci najmłodszych
4. Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne
5. Problemy współczesnej rodziny
6. Aktywność fizyczna – zdrowie – problematyka czasu wolnego
7. Nowe technologie w kształceniu
8. Kształcenie osób dorosłych – aktywność w życiu zawodowym
9. W poszukiwaniu formuły współczesnej edukacji
10. Organization of school education
11. Education, and other forms of activity of adults

SERIA: MONOGRAFIE EDUKACJA JUTRA ISBN: 978-83-61991-60-1

RADA NAUKOWA:

prof. zw. dr hab. dr h.c. Kazimierz Denek - przewodniczący, dr hab. Piotr Oleśniewicz prof. WSB - wiceprzewodniczący, prof. dr hab. Ryszard Bera, prof. dr hab. Krystyna Duraj-Nowakowa, prof. dr hab. Ihor Dobryansky, prof. dr hab. Zenon Jasiński, prof. dr hab. Romuald Kalinowski, prof. dr hab. Wojciech Kojs, prof. dr hab. Maria Kozielska, prof. dr hab. Józef Kuźma, prof. dr hab. dr h.c. Zbigniew Kwieciński, prof. dr hab. dr h.c. Bronisław Marciniak, ks. prof. dr hab. Janusz Mastalski, prof. dr hab. Tadeusz Maszczak, prof. dr hab. dr h.c. Juliusz Migasiewicz, prof. dr hab. Zbyszko Melosik, prof. dr hab. Katia Mitowa (USA), ks. prof. dr hab. Marian Nowak, prof. dr hab. Stanisław Palka, prof. dr hab. Ryszard Parzęcki, prof. dr hab. Józef Pólturzycki, prof. dr hab. Andrzej Radziejewicz-Winnicki, prof. dr hab. Bogdan M. Szulc, prof. dr hab. dr h.c. Bogusław Śliwerski, prof. dr hab. Kazimierz Wenta, prof. dr hab. Edward Włodarczyk, prof. dr hab. dr h.c. Mikola Zymomrya, prof. dr hab. Kazimierz Żegnałek, dr hab. Małgorzata Cywińska prof. UAM, dr hab. Jan Grzesiak prof. UAM, dr hab. Michał Kaczmarczyk prof. WSH, dr hab. Anna Karpińska prof. UWB, dr hab. Grzegorz Kiedrowicz prof. UTH, dr hab. Pola Kuleczka prof. UZ,

dr hab. Władysław Łuszczuk prof. WSH, dr hab. Janusz Morbitzer prof. WSB,
dr hab. Ryszard Pęczkowski prof. UR, dr hab. Józef Sowa, dr hab. Jadwiga
Uchyła - Zroski prof. UŚ, dr Marek Lewandowski AWF Wrocław, dr
Aleksandra Kamińska - sekretarz

RECENZENCI:

Prof.. dr hab. Krystyna Duraj - Nowakowa,

Dr hab. Jan Grzesiuk.

Korekta: **Agnieszka Woszczyk**

Copyright: by Wyższa Szkoła „Humanitas” w Sosnowcu ISBN: 978-83-64788-21-5

Wydawca: Oficyna Wydawnicza „Humanitas” ul. Kilińskiego 43 41-200
Sosnowiec.

wydawnictwo@humanitas.edu.pl;
www.humanitas.edu.pl

dystrybucja@humanitas.edu.pl;

Projekt okładki: Bartłomiej Dudek. W projekcie okładki wykorzystano zdjęcie
autorstwa Joanny Angiel przedstawiające widok na Giewont.

Wydanie I

Publikacja została dofinansowana przez:

Wyższą Szkołę Humanitas w Sosnowcu, Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w
Poznaniu, Uniwersytet Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, Uniwersytet
Rzeszowski, Instytut Pedagogiki Uniwersytetu Przyrodniczo-Humanistycznego
w Siedlcach, Uniwersytet Opolski, Wyższą Szkołę Zarządzania „Edukacja” we
Wrocławiu.

Sosnowiec 2015

Druk: www.druk-24h.com.pl ul. Zgierska 12/12 04-092 Warszawa

Łamanie: Artur Bednarz i Joanna Skorosz

Edukacja jutra tom IV

Jakość kształcenia i niepowodzenia szkolne

(Redakcja naukowa : Kazimierz Denek, Aleksandra Kamińska, Ewa Kraus, Piotr
Oleśniewicz).

Wybrane fragmenty tekstów (*pominięto liczne przypisy, wykresy, ryciny,
tablice, wykazy bibliografii i odniesienia*) :

Spis treści :

(paginacja wg książki)

Wstęp

Zenon Jasiński13

Część I. Aspekty nauczania we współczesnej szkole

Józef Kuźma

Ku szkole jutra bardziej skoncentrowanej na uczniach21

Józef Sowa

Edukacja dla przyszłości33

Ryszard Pęczkowski

Nauczanie w klasach łączonych - kontekst teoretyczno-empiryczny....45

Część II. Wzorzec współczesnego pedagoga

Michał Cholewiński

Lider czy zgodny współpracownik? Stale aktualny dylemat roli współczesnego nauczyciela57

Grzegorz Polański

Nauczyciel facylitator w perspektywie adolescenta67

Bogdan Urbanek

Co może wyczarować nauczycielska wyobraźnia?79

Część III. Sukcesy i niepowodzenia młodzieży szkolnej

Andrzej Jasiński, Zenon Jasiński

Wybrane uwarunkowania sukcesów uczniów szkół podstawowych Opolszczyzny z perspektywy badań przesiewowych95

Beata Ciupińska

Uwarunkowania niepowodzeń szkolnych i ich wpływ na przebieg procesu socjalizacji 111

Maria Kopsztejn

Tradycja i nowoczesność - lista lektur w szkole ponadgimnazjalnej: skrócić, zmienić czy zostawić? Refleksje o kształceniu literackim i kulturowym121

Część IV. Problemy młodzieży w wieku gimnazjalnym

Małgorzata Kuśpit

Postawa twórcza a style radzenia sobie ze stresem przez osoby w okresie wczesnej dorosłości.....135

Dorota Domińska - Werbel

Osobowościowe uwarunkowania strategii radzenia sobie młodzieży gimnazjalnej w sytuacji nacisku społecznego.....149

Część V. Edukacja jutra w rozważaniach teoretycznych

Jolanta Lenart, Zbigniew Lenart

Modelowe środowisko szkolne. Idea czy rzeczywistość163

Teresa Neckar - Ilnicka

Pedagogika sukcesu - perspektywa nowej subdyscypliny pedagogicznej
.....175

Lektura materiałów zawartych w tomie IV wydaje się być szczególnie istotna w związku z zapowiadaną - po zmianie władzy – reorganizacją systemu edukacji. (Zbigniew Cendrowski).

Zenon Jasiński

(prof. dr hab.; Uniwersytet Opolski)

Wstęp

W latach 70. Ubiegłego wieku Wojciech Pomykało wśród wielu zasad polityki oświatowej wymieniał zasadę sukcesu szkolnego ucznia. Nie wdając się w polemikę na ten temat, czy istotnie sukces szkolny ucznia można traktować jako jedną z zasad polityki oświatowej, czy raczej jako atrybut szkoły, możemy przyjąć za rzecz wręcz oczywistą, że uczeń w szkole powinien odnosić sukcesy. Inaczej nasuwa się naturalne, zdroworozsądkowe pytanie: czy potrzebna jest szkoła, jeśli uczeń nie wynosi z niej korzyści. A może pieniądze wydawane przez państwo na szkołę przekazać rodzicom, którzy potrafiliby je wykorzystać bardziej racjonalnie. Tym bardziej, że utrzymanie szkoły staje się coraz droższe, a wydatki na jednego ucznia coraz bardziej rosną. W 2008 roku 27 krajów Unii Europejskiej wydało średnio na edukację 5% PKB. W tym samym roku w Polsce z budżetu państwa średnio na jednego ucznia w szkole podstawowej wydano 3,8 tys. euro, a w szkołach ponadgimnazjalnych 3,6 tys. euro. Pedro Russellio, formułując czynniki determinujące rzeczywistość szkolną (na progu lat 50. ubiegłego wieku), stwierdził, że: „Koszty kształcenia wzrastają i wynoszą

coraz to więcej na jednego ucznia". Przyczyn wzrostu kosztów jest wiele. Są związane z procesami przemian cywilizacyjnych społeczeństwa i przemianami szkoły jako instytucji. Koszty te generują przyjęte standardy dotyczące różnych elementów funkcjonowania szkoły, a określających minimalne warunki, normy zapewniające realizację programu w określonym typie szkoły i liczbie uczniów. Zaczynając od obiektów szkolnych, mamy normy dotyczące: powierzchni, kubatury, koniecznych pomieszczeń, uzależnione od poziomu i typu szkoły oraz jej wielkości (administracyjne, dydaktyczne, w tym sala gimnastyczna z zapleczem na sprzęt, szatnią, umywalnią i toaletami, pracownie i laboratoria; pomieszczenia związane z realizacją zadań szkoły: biblioteka i czytelnia szkolna, kuchnia, stołówka, sanitariaty, świetlica szkolna, szatnie; normy dotyczące ogrzewania, oświetlenia, bhp, instalacji elektrycznej, wyposażenia w meble (uwzględniające: funkcję, bezpieczeństwo, wzrost uczniów); normy dotyczące minimalnego wyposażenia w środki dydaktyczne (ogólne i do każdego przedmiotu), które powinny spełniać wymagania w zakresie: bezpieczeństwa, trwałości, funkcjonalności, estetyki, powinny być poliwalentne, uwzględniać liczbę grup, a w wielu przypadkach liczbę uczniów.

Współczesna szkoła wymaga nowoczesnych środków dydaktycznych: komputerów, rzutników medialnych, drukarek, kserokopiarek, pracowni komputerowych, licencjonowanych programów do poszczególnych przedmiotów, programów użytkowych, połączenia do internetu, serwerów, sieci bezprzewodowej, elektronicznych dzienników, programów zarządzania szkołą, systemów operacyjnych, programów antywirusowych, dostępu do baz danych, wielobarwnych podręczników, obudowy dydaktycznej podręczników w postaci foliogramów, płyt CD czy DVD, banerów, plansz, map atlasów, zbiorów zadań itd. Takie wyposażenie staje się obecnie już normą, a nie jest tylko przejawem nowoczesności. Do tego należy dodać bezpieczne otoczenie szkoły, boiska (asfaltowe nawierzchnie), tereny rekreacyjne itd. Spełnienie wymagań dotyczących szkoły i jej wyposażenia kosztuje obecnie bardzo dużo.

Druga grupa norm dotyczy warunków nauczania. Dostrzegamy tendencję do organizowania nauczania w coraz to mniejszych grupach (współczesny nauczyciel nie uczy, jak niegdyś bywało, w klasie nawet po 100. uczniów) w naszych warunkach klasa nie może **liczyć** więcej niż 40. uczniów, w klasach młodszych 30., niektóre zajęcia dzieli się na grupy, to sprawia, że konieczne jest zatrudnianie większej liczby nauczycieli, a to podnosi wydatki na szkołę.

Określone zostały też kwalifikacje i poziom wykształcenia, jaki powinni posiadać nauczyciele. W Polsce oznacza on konieczność posiadania minimum wykształcenia wyższego: licencjackiego, w odniesieniu do przedszkola, szkoły podstawowej i gimnazjum, i magisterium w szkołach ponadgimnazjalnych. Wyższy poziom przygotowania nauczycieli sprawia, że na ich pensje trzeba przeznaczać większe środki. Wiedza i umiejętności wyniesione przez

kandydatów na nauczycieli z zakładów kształcenia nauczycieli muszą być aktualizowane, a nauczyciele poprzez doskonalenie powinni zdobywać nowe kompetencje. Wbudowane w doskonalenie nauczycieli systemy motywowania w postaci stopni awansu zawodowego przyczyniają się do lepszej pracy nauczycieli, ale też wymagają dodatkowych środków na awanse (aktualnie 59% nauczycieli zatrudnionych w polskim szkolnictwie publicznym ma najwyższy stopień awansu zawodowego).

Jeżeli zabiegamy o jakość kształcenia w polskiej szkole, to społeczeństwo musi być świadome tego, że szkoła musi kosztować. Ograniczanie środków na szkolnictwo zawsze odbija się na poziomie kształcenia lub na poziomie i rozmiarach pracy wychowawczej.

Ograniczenie środków na infrastrukturę materialną uniemożliwi stworzenie właściwych warunków do nauczania i wychowania. Natomiast ograniczenie wydatków na środki dydaktyczne zmniejszy możliwości osiągnięcia lepszych wyników, obniży zainteresowanie uczniów nauką i motywację do niej.

Zwiększenie liczby uczniów w zespołach klasowych ograniczy możliwości komunikowania się nauczyciela z uczniami (wpływa to na relacje nauczyciela z uczniami, uniemożliwia indywidualne podejście do każdego ucznia, wspomaganie, dobór treści itd.).

Zmniejszanie środków na wynagrodzenia powoduje, że ogranicza się zatrudnienie nauczycieli. W rezultacie nauczyciele prowadzą więcej zajęć, co odbija się na jakości ich pracy. Wszyscy, którzy wytykają nauczycielom etatowe prowadzenie 18 godzin dydaktycznych, nie mają świadomości tego, że jest to zaledwie 40% tygodniowego budżetu czasu pracy nauczyciela. Zwiększanie pensum dydaktycznego wpłynie na obniżenie poziomu przygotowania nauczyciela do lekcji (więcej prac do poprawiania, przygotowanie się do większej liczby przedmiotów itd.).

Zwolennicy skrócenia urlopów dla nauczycieli nie mają świadomości groźnych konsekwencji takich decyzji. Doprowadzą one do szybszego wypalenia zawodowego, co sprawi, że to osoby najbardziej zaangażowane w pracę szkoły będą chorowały i odejdą z zawodu lub będą pracować mniej efektywnie. Poprzednie generacje rozumiały, że praca nauczyciela związana jest z dużym stresem, dlatego nauczyciel musi wrócić w trakcie wakacji do równowagi psychicznej. Tylko wówczas będzie w stanie pracować twórczo, kreatywnie i innowacyjnie. Tymczasem warunki pracy nauczycieli są obecnie bardziej stresujące niż w poprzednich okresach z powodu m.in. grupowania w szkołach większej liczby uczniów, wzrostu wymagań dydaktycznych, zmniejszonych możliwości wspomaganie swoich dzieci przez rodziców, negatywnych oddziaływań mediów, obciążania dodatkowymi zadaniami, konsekwencji błędnych decyzji władz oświatowych itd. Wzrost liczby urlopów na poratowanie zdrowia wśród nauczycieli, jak się wydaje, nie wynika, jak niektórzy sądzą, z chęci uchronienia się przed zwolnieniem, ale autentycznie z pogarszania się stanu zdrowia nauczycieli. Tocząca się dyskusja w sprawie Karty nauczyciela

koncentruje się na kwestionowaniu gwarancji zatrudnienia nauczycieli mianowanych. Tymczasem poczucie bezpieczeństwa jest warunkiem autonomii nauczyciela. Możliwości niezależnego oceniania, kształtowania wolności sumienia, prawa nauczyciela do głoszenia własnych poglądów i myśli stają się ograniczone bez tej autonomii. Przykłady lekceważenia prawa oświatowego przez niektórych wójtów i bezradność władz państwowych w jego egzekwowaniu, na przykład w sprawach likwidacji szkół, dowodzi, że konieczne jest nadal ustawowe zabezpieczenie praw nauczycieli.

Krytyka szkoły prowadzona na początku lat 60. przez deskolaryzatorów odżywa na nowo. Jej wyrazem w wielu krajach, a także w Polsce, są głosy na rzecz edukacji domowej.

Świadomość potrzeby podniesienia jakości pracy szkoły jest dla nas oczywista. Od wielu lat wielu pedagogów, działaczy oświatowych, nauczycieli, a także część polityków, dziennikarzy i rodziców podejmuje wysiłki na rzecz poprawy poziomu polskiego szkolnictwa. Z dużym powodzeniem zadanie to realizują organizatorzy Seminariów Tatrzańskich zabiegający o zmiany w systemie edukacyjnym i troszczeni o jego przyszłość. To swoista „gra o nową szkołę”⁴, to „spory o szkołę”⁵, to ustawiczne rozważania nad tym, jak zmieniać szkołę, aby była ona bardziej efektywna, lepiej przygotowywała swoich uczniów do pełnienia w przyszłości określonych ról społecznych (obywatelskich, zawodowych, rodzinnych, społecznych), pozwoliła im na zrozumienie i akceptację systemu wartości społecznie pożądanych. Należy obiektywnie stwierdzić, że zabiegi o podniesienie poziomu edukacji, które są podejmowane w międzynarodowych gremiach (Rada Europy, konferencje ministrów edukacji, stowarzyszenia) i na najwyższych szczeblach krajowej administracji oświatowej, dotyczą coraz szerszego zakresu. Jednocześnie spotykamy się z powszechną krytyką w kręgach akademickich, mediach oraz w kręgach pracodawców na temat coraz słabszego przygotowania absolwentów szkół średnich.

Od czego zależą sukcesy szkolne uczniów jako przeciwieństwo niepowodzeń szkolnych? Można je podzielić na: uwarunkowania szkolne (warunki do nauki i osiągania sukcesów, kompetencje nauczycieli, rozwój zainteresowań uczniów i wspomaganie ich w rozwoju, wspieranie rodziców, regulacje prawne dotyczące funkcjonowania szkoły); rodzinne (stworzenie warunków do nauki, rozwijanie zainteresowań dzieci, motywowanie ich do nauki, kontakty ze szkołą); środowiskowe (rozbudowana oferta rozwoju zainteresowań); osobowościowe (indywidualny poziom uzdolnień, wspieranie w nauce, osobiste zainteresowania, aktywność, motywacja do nauki).

Zabiegając o sukcesy szkolne uczniów, powinniśmy starać się w pierwszej kolejności o to, aby szkoła tworzyła warunki i klimat do ich osiągania⁷. Infrastruktura i baza materialna, na której koncentrowaliśmy się na początku, nie gwarantuje sama z siebie uczniom sukcesów. Nauczyciele muszą być przygotowani do jej wykorzystania i powinni ją wykorzystywać. Chodzi zatem o kompetencje metodyczne i organizacyjne nauczycieli.

Co zrobić, aby uczniowie chcieli chętnie uczęszczać do szkoły, nie mieli fobii wobec szkoły, a szkoła nie sprawiała, że uczniowie stają się coraz bardziej znerwicowani i agresywni? Szkoła powinna rozwijać zainteresowania uczniów poprzez swoje programy nauczania dostosowane do indywidualnych możliwości rozwojowych uczniów, bogatą ofertę zajęć pozalekcyjnych, tak, aby stała się miejscem przyjaznym i lubianym przez uczniów.

W tym zakresie konieczna jest współpraca z rodzicami i wspomaganie ich w procesie wychowania. Rodzice oczekują od nauczycieli porad na temat określonych problemów wychowawczych itp. Liczą na zachowania nauczyciela podobne do lekarza (stawia diagnozę, ale także podejmuje środki zaradcze). Rodzice powinni wyzwać w swoich dzieciach zainteresowania i umożliwiać ich rozwijanie, interesować się wynikami w nauce, pomagać dzieciom, jeśli jest taka potrzeba, lub ograniczać się do dyskretnej kontroli.

Oddając do rąk Czytelników kolejną monografię poświęconą jakości edukacji, mamy nadzieję, że uda się nam podtrzymać dyskusję i badania nad stanem polskiej edukacji.

Część I

Aspekty nauczania we współczesnej szkole

Józef Kuźma

(prof. dr hab.; Krakowska Akademia im. A. Frycza Modrzewskiego)

Ku szkole jutra bardziej skoncentrowanej na uczniach

Wprowadzenie

...System szkolnictwa od ponad 50 lat jest poddawany przez teoretyków i praktyków edukacji ustawicznej krytyce. Główne nurty krytyki szkoły to:

- po pierwsze - szkoła tradycyjna, odizolowana od rzeczywistości i współczesnego życia, nie nadąża za aktualnymi wymaganiami epoki w dobie postindustrialnej czy ponowoczesnej, a zwłaszcza w czasach globalizacji w zakresie nauki, postępu technologiczno-informacyjnego i społecznego, ekologii, kultury i moralności;
- po drugie - szkoła współczesna przyjęła zbyt wiele funkcji i zadań w zakresie kształcenia ogólnego i zawodowego, wychowania i socjalizacji, edukacji kulturalnej, a ostatnio również nauczania zintegrowanego oraz diagnozy i terapii dzieci nieprzystosowanych społecznie, a także rozwoju postaw twórczych,

mimo że nie posiada do realizacji tych funkcji i zadań dostatecznych środków ani też odpowiednio wykształconej i motywowanej kadry...

...John Dewey już w 1927 roku w książce „Szkoła a społeczeństwo” pisał: „Faktem oczywistym jest, że nasze życie społeczne uległo głębokiej i radykalnej zmianie. Jeśli nasza szkoła ma mieć jakieś znaczenie dla życia, musi ulec zupełnemu przekształceniu. Przekształcenie to nie może nastąpić od razu, nie dokona się w jeden dzień samą siłą doświadczonego zamysłu”. Nie generalizując, można dopatrzeć się wielu analogii do czasów nam współczesnych. Wówczas szkoła stała przed podobnymi wyzwaniem jak obecnie...

...Do skutecznej realizacji postawionych przed szkołami różnych szczebli i poziomów zadań nie wystarczy już uzupełnianie i przekształcanie programów, doskonalenie metod nauczania i wychowania, wydłużanie okresu nauki, zakup komputerów coraz to nowszej generacji i wyposażenie pracowni w środki audiowizualne, nowe technologie informacyjno-komunikacyjne i programy e-learningowe czy też doskonalenie architektury i urządzanie wnętrz szkolnych. Zachodzi coraz większa rozbieżność pomiędzy wykształceniem szkolnym a wykształceniem nieodzownym w życiu dorosłym. Rozbieżność ta dotyczy zarówno wykształcenia ogólnego, jak i zawodowego...

...Alternatywą dla obecnej szkoły przetrwania, miernej, bo biednej, może być jedynie jakościowo nowa szkoła - otwarta na zmiany, bardziej niż dotychczas skoncentrowana na uczniach, wspierająca rozwój dzieci, ale zdecydowanie kosztowniejsza. Będzie to instytucja stwarzająca lepsze warunki, stawiająca większe wymagania, a zarazem szkoła przyjazna dla dzieci...

...Potrzeba tworzenia szkoły w coraz większym stopniu skoncentrowanej na dzieciach i młodzieży (**school pupils approach**) jest oczywistą konsekwencją zmian cywilizacyjnych, naukowych, technicznych, zwłaszcza przyspieszonego rozwoju nauk humanistycznych (pedagogiki, psychologii, neurodydaktyki) oraz technologii multimedialnych. Młode pokolenie, które zmienia się na naszych oczach, wymusi radykalną zmianę współczesnej i przyszłej szkoły. Po prostu szkoła jako uniwersalna instytucja społeczno-edukacyjna albo będzie się szybko zmieniać, albo przestanie być potrzebna. Ta oczywista konieczność jednak z trudem przebija się do świadomości społecznej. Droga od wizji teoretycznej do bardziej konkretnych projekcji nowej szkoły wydaje się jednak dość odległa i trudna do realizacji w obecnej rzeczywistości politycznej, społecznej i ekonomicznej...

Pracować w oparciu o mocne strony ucznia

...Jeśli nauczyciel chce wspierać ucznia uzdolnionego poprzez wprowadzanie indywidualnego toku nauczania, musi rozpocząć od diagnozy. Kolejno należy wybrać dziecku odpowiedniego opiekuna, który występuje w roli mentora, sojusznika. Następnie zostanie stworzony indywidualny program nauczania, gdzie uczeń samodzielnie zaplanuje swoją ścieżkę rozwoju, co pozwoli mu na zwiększenie swojej autonomii. Dodatkowo powinno się skorzystać z możliwości akceleracji oraz konsultacji, na przykład osób spoza szkoły...

...Chciałbym podkreślić, że w pełni doceniam potrzebę wspierania w rozwoju również dzieci zarówno na poziomie przeciętnym, jak i dzieci specjalnej troski...

Problem ciężkich tornistrów

...Współczesna szkoła skoncentrowana na uczniach powinna nie tylko dostrzegać, ale i starać się skutecznie rozwiązywać **problem ciężkich tornistrów**, które dźwigają nasze dzieci czy wnuki w drodze do szkoły i z powrotem.

Fundacja ROSA przeprowadziła w 2014 roku badanie w ramach projektu „lekki tornister”, z którego wynika, że co drugi uczeń w wieku wczesnoszkolnym nosi za ciężki plecak. Badania polegały na zmierzeniu masy ciała uczniów, wagi tornistrów z zawartością i bez zawartości, a także sprawdzeniu, ile ważą niezbędne podręczniki i pomoce szkolne, jak i przedmioty niezwiązane bezpośrednio z zajęciami szkolnymi.

Skutkiem tych niedopatrzeń są deformacje kręgosłupa i zahamowanie wzrostu młodego pokolenia Polaków. Badania pokazały, że zbyt duży ciężar plecaków dotyczy 59% dziewczynek i 44% chłopców, w tym 30% dzieci z klas zerowych, 41% uczniów z klas trzecich, 54% klas drugich i aż 64% pierwszoklasistów.

Na problem tornistrów szkolnych trzeba spojrzeć z różnych punktów widzenia:

- **po pierwsze** medycznego, to jest szkodliwego wpływu na zdrowie dzieci w okresie rozwojowym;
- **po drugie** dydaktycznego, a mianowicie czy dobry nauczyciel koniecznie potrzebuje w klasie podręczników drukowanych, a jeśli już, to czy nie powinien ich zastąpić bardziej nowoczesnymi i ekonomicznymi podręcznikami elektronicznymi, czyli tzw. e-bookami;
- po trzecie merkantylnego, a mianowicie, kto zarabia na „modnych” tornistrach i często jednorazowych podręcznikach na kredowym papierze, i to w twardych okładkach, w których uczniowie niejednokrotnie bezpośrednio wykonują zadania?
- Przede wszystkim zaś powinno dziwić, a nawet wręcz oburzać, tolerowanie tego naganego zjawiska przez Rodziców, Nauczycieli i Służbę Medyczną, czyli osób odpowiedzialnych za wielostronny rozwój naszych dzieci w szkole, która powinna być skoncentrowana na uczniach. Przecież dobro dziecka powinno być najwyższym celem edukacji...

Słowa kluczowe : *szkoła, nauczyciele, rodzice, uczniowie, konwergencja, scholiologia*

Streszczenie : *Przemiany szkoły miały swoje źródło w dwóch wzajemnie od siebie zależnych procesach: przeobrażaniu się indywidualnej pracy pedagogicznej (wychowawczej) w pracę zespołową oraz w przechodzeniu od elitarnego do masowego kształcenia i wychowania. Polska szkoła przechodzi*

obecnie długotrwały kryzys, znajduje się na rozdrożu, z jednej strony ma miejsce stagnacja, a nawet regres, a z drugiej niekonsekwentnie prowadzone reformy, oparte m.in. na nowych technologiach informacyjno-komunikacyjnych. Szkoła jutra powinna być bardziej skoncentrowana na uczniach, wspierać rozwój zarówno dzieci uzdolnionych, przeciętnych, jak i opóźnionych w rozwoju, w oparciu o dydaktykę różnicową, uwzględniającą indywidualne i grupowe metody pracy z uczniem. Nowa szkoła powinna bazować na trzech przestrzeniach edukacyjnych: edukacji wewnątrzszkolnej, szkolnej i wirtualnej, w ramach których zachodzi proces konwergencji. Taka szkoła może zapewnić pełnowartościowy, wielowymiarowy rozwój dziecka oparty na inteligencji wielorakiej.

Józef Sowa

(dr hab.; Staropolska Szkoła Wyższa w Kielcach)

Edukacja dla przyszłości

Wstęp

...Trudne jest pytanie o to, „jaka jest polska szkoła”, i odpowiedź na nie, a jeszcze trudniejsze, „jaka polska szkoła być powinna?”. Nie ma o niej ani jednego zdania w „Raplocie otwarcia 2005/2006” opracowanego przez Centrum im. A. Smitha. Po części o jej jakości przekonuje raport Programu Międzynarodowej Oceny Umiejętności Uczniów OECD/PISA (opracowany przez prof. I. Białeckiego). Nasz system promuje przeciętność, nie rozwija pomysłowości, innowacyjnego rozwiązywania problemów...

...Trudno mówić o dobrym wychowaniu i edukacji - przygotowaniu do życia, gdyż selekcja do zawodu nauczycielskiego jest w większości negatywna, a system kształcenia nauczycieli pozostawia wiele do życzenia (brak dobrych szkół i placówek ćwiczeń). Uczelnie pedagogiczne pracują na starych wzorcach i w niewielkim stopniu przygotowują dobrych nauczycieli-pedagogów do pracy wychowawczej...

...Reformowanie edukacji ma charakter dużej przypadkowości i jest warunkowany politycznie - koniunkturalnie. Dotychczasowi ministrowie rządili w MEN z nakazu politycznego jako byli zasłużeni dla partii działacze. Oświata, jako system, jest zintegrowana mocno z całym systemem społeczno-ekonomicznym i gospodarczym. Jest inwestycją o podłożu ekonomicznym (ekonomika kształcenia). By podejmować skuteczne decyzje, trzeba być znakomitym ministrem, ale również i pedagogiem. Premier, rząd i jego „eksperti” nie widzą związku między dobrą, skuteczną edukacją i wychowaniem, a wydajnością prac i PKB. Przykładowo każdy dolar wydany w amerykańskim systemie edukacyjnym przynosi 17-20 dolarów zysku, a w

najlepszych szkołach średnich i uczelniach około 90 dolarów. W Europie ten przelicznik wynosi 2-3 dolary, a w najlepszych szkołach 9-10 dolarów. O polskiej szkole wielu naszych profesorów mówi, że „słabo uczy i nie wychowuje”. Wyprzedzają nas kraje o wiele mniejsze, na przykład Finlandia, Szwecja czy Irlandia lub Czesi. Według badań Polacy nie są mniej inteligentni niż inne narody, są tylko źle edukowani, wskutek czego wyrabiają w sobie edukacyjną i życiową bierność...

...Od nauczycieli w pierwszej kolejności zależeć będzie, czy hierarchiczny model stosunków w przedszkolu, szkole podstawowej i średniej oraz wyższej (zależnościowo-poddańczy) zastąpiony zostanie modelem demokratyczno--partnerskim, zawierającym typowe rozwiązania dla edukacji podmiotowej - pedagogiki dialogu nauczyciela z uczniami”.

Cele edukacji w systemie działań *zintegrowanych*

...Wobec zalewu nowych wiadomości programy wszystkich przedmiotów były i są przeładowane czasem nieistotnymi treściami, a uczniowie przeciążeni nauką. W rezultacie uczniowie niepotrzebnie gromadzą wiadomości, zamiast nauczyć się myśleć, projektować i rozwiązywać problemy...

...Aktualnie wdrażana reforma edukacji zmierza do zmiany kształcenia ogólnego na różnych etapach i w różnych jej formach. Skuteczne reformowanie szkoły nie jest możliwe w pełni poprzez odgórne dyrektywy, a o tym, czy nastąpią rzeczywiste zmiany, ostatecznie rozstrzygną dobrze wykształceni nauczyciele...

...Aktualnie proces kształcenia bardziej powinien polegać na rozumieniu niż na pamięciowym przyswajaniu - zdobywaniu wiedzy. Również encyklopedyczne gromadzenie wiadomości do niczego pozytywnego nie prowadzi. Jest to zresztą nierealne w naukach ścisłych czy nowoczesnych technologiach, gdyż wiedza w tym zakresie podwaja się co 8 lub 10 lat. W niektórych dziedzinach wzrost ten jest jeszcze szybszy, na przykład w biologii, medycynie czy informatyce. Okazuje się, że najważniejsza jest umiejętność odnajdywania informacji, ich selekcja, dobór, zrozumienie i kojarzenie (interioryzacja)...

Podmiotowość ucznia w edukacji

...W nowej koncepcji wychowania i nauczania zasadniczym celem kształcenia ma być wspomaganie i ukierunkowanie rozwoju dzieci i młodzieży jako jednostek funkcjonujących w wybranym przez siebie systemie wartości - zdolnych do życia w ramach różnego rodzaju grup społecznych tzw. Małych Ojczyzn (za: K. Denkiem)...

Jak wcześniej wspomniano, funkcjonujący obecnie w Polsce system edukacji, niezależnie od deklaracji zawartych w dokumentach programowych oraz oficjal-

nych doktrynach pedagogicznych, w rzeczywistości zorientowany jest niemal wyłącznie na dostarczanie uczniom - w możliwie dużym wymiarze - konkretnej wiedzy z poszczególnych przedmiotów nauczania (ewaluacja - egzaminy).

Współczesny człowiek (**homo universalis**) powinien umieć posługiwać się językami obcymi, posiadać umiejętność komunikacji oraz potrafić logicznie myśleć. Stale dbać o rozwój intelektualny, żeby sprostać wymaganiom czasu, który nadchodzi...

Słowa kluczowe : *kształcenie, edukacja, encyklopedyzm, wiedza, wartości, strategia, program nauczania*

Streszczenie : *Polska szkoła nie potrafi jeszcze rozbudzić u uczniów ciekawości poznawania świata. Kształcenie uczniów w zakresie humanistycznym, artystycznym, sportowym i społecznym jest niezadowolające. Encyklopedyzm programów i podręczników szkolnych staje się wynaturzeniem wielostronnej aktywności dzieci i młodzieży. Wiedza jest wielką wartością, lecz nie jest wartością nadrzędną. W praktyce pedagogicznej chodzi tylko o przywrócenie jej właściwego miejsca w szkolnej hierarchii wartości. Ogólny regres współczesnej szkoły jest niewątpliwie pochodną przerostu funkcji dydaktycznej nad innymi funkcjami, szczególnie wychowawczą. Odrodzenie dobrego wychowania i nauczania szkolnego zależy od przewyciężenia zjawiska przeładowania programów nauczania i bardzo dobrego przygotowania nauczycieli. W kształceniu ogólnym chodzi przede wszystkim o rozwój człowieczeństwa, a nie tylko o rozwój zredukowany do trzech instrumentalnych cech - w szczególności sprawności intelektualnej.*

Ryszard Pęczkowski

(dr hab ; Uniwersytet Rzeszowski)

Nauczanie w klasach łączonych - kontekst teoretyczno-empiryczny

Wstęp

...Szkoła, będąca podstawowym elementem systemu edukacji, a szerzej życia społecznego, charakteryzuje się dwoma cechami. Pierwsza z nich związana jest z faktem, iż instytucja ta podlegała, i nadal podlega, ciągłemu procesowi zmian. Na przestrzeni wieków zmieniała się struktura organizacyjna, funkcje, zadania i cele szkoły, zmianom podlegały programy kształcenia, metody i formy

organizacji procesu kształcenia. Zmieniał się nauczyciel i sposób jego przygotowania do realizacji zadań dydaktyczno-wychowawczych. Zmieniał się wreszcie uczeń i jego bliższe i dalsze środowisko społeczne. Druga cecha to sytuacja, w której szkoła, bez względu na czas i miejsce, jest przedmiotem powszechnej krytyki. Kilka przesłanek leży u podstaw tego stanu rzeczy. Pierwsza z nich wynika z przekonania, iż szkoła jest instytucją, która zdolna jest przewyciężyć wszelkie niedoskonałości rzeczywistości (społecznej, kulturowej, ekonomicznej itd.), w której funkcjonuje. Formułuje się wobec tej instytucji zbyt wysokie wymagania i oczekiwania. Z. Kwieciński stwierdza, że w tym przypadku mamy do czynienia z patologią nadmiaru, nadmiaru oczekiwań i wymagań, co w konsekwencji prowadzi do zakłócenia równowagi¹. Druga to odbiór szkoły jako instytucji dysfunkcjonalnej. Po raz kolejny instytucja ta przeżywa kryzys podstawowych funkcji - rekonstrukcyjnej, adaptacyjnej i emancypacyjnej. Kultura jest rekonstruowana w sposób niepełny, a dostęp do niej jest ograniczony. Adaptacja ludzi do zastanych struktur i ich uzasadnień jest niepełna i szkodliwa...

Klasy łączone w świetle liczb

...Rozwiązania legislacyjne dotyczące klas łączonych miały istotny wpływ na rozmiary interesującego zjawiska. W okresie międzywojennym realizacja tezy „lepszą szkołą niż zorganizowana niż żadna” sprawiła, że podstawową formą organizacji procesu kształcenia w szkole powszechnej było nauczanie w kompletach, a po wprowadzeniu przepisów ustawy z 1932 roku - w klasach łączonych. W roku szkolnym 1922/23 szkoły pracujące w systemie klas łączonych stanowiły 90,11% ogółu szkół powszechnych¹⁰, natomiast w roku szkolnym 1936/36 - 57,34%...

...Po drugiej wojnie światowej w polskim systemie edukacji mamy do czynienia z dwoma zjawiskami dotyczącymi klas łączonych. Z jednej strony to codzienna rzeczywistość edukacyjna, w której szkoły pracujące w systemie klas łączonych stanowiły istotny ilościowo element struktury organizacyjnej sieci szkolnej. I tak: w roku szkolnym 1945/46 szkoły z klasami łączonymi stanowiły ogółem 80,60% wszystkich szkół podstawowych, w roku 1960/61 - 60,70%; w roku 1971/72 - 36,80%; a w roku 1981/82 - 32,2%. Kolejne lata to spadek odsetka szkół z klasami łączonymi do poziomu około 16% w roku szkolnym 1988/89. Równolegle władze resortu starały się ukryć zjawisko nauczania w klasach łączonych, które w żaden sposób nie wpisywało się w lansowany model szkoły socjalistycznej...

...Rozwój systemu nauczania w klasach łączonych warunkowany będzie w najbliższym dwudziestoleciu procesami demograficznymi. Jak wynika z długoterminowej prognozy demograficznej dla Polski do roku 2035, występujące w

populacji ludności negatywne tendencje, jak na przykład zmniejszająca się systematycznie liczba urodzin, będą zjawiskami nadal występującymi. Szczególnie niekorzystnie z punktu widzenia polityki oświatowej przedstawia się sytuacja demograficzna w tej części populacji ludności Polski, która jest objęta obowiązkiem szkolnym. W grupie uczniów szkół podstawowych liczba uczniów objętych nauką szkolną systematycznie maleje i na koniec okresu prognozy zmniejszy się o około 30% w stosunku do roku 2007. Oznacza to, że coraz większa liczba szkół podstawowych, których ponad 70% funkcjonuje w środowisku wiejskim, gdzie średnia wielkość szkoły to zaledwie 97. uczniów, stanie przed koniecznością organizacji procesu kształcenia z wykorzystaniem systemu nauczania w klasach łączonych....

Słowa kluczowe : *klasy łączone, nauczanie w klasach łączonych*

Streszczenie : *Autor w rozdziale podejmuje zagadnienie funkcjonowania w polskim systemie edukacji systemu nauczania w klasach łączonych. Uwagę koncentruje na dwóch aspektach, a mianowicie: na wyjaśnieniu istoty nauczania w klasach łączonych jako formie organizacji procesu kształcenia z jednej strony. Z drugiej, dokonuje charakterystyki ilościowej zjawiska, uwzględniając aspekt historyczny. Rozważania zostały zakończone analizą perspektywy rozwoju tej formy pracy szkoły wraz z uwzględnieniem kontekstu demograficznego.*

Część II

Wzorzec współczesnego pedagoga

Mirosław Cholewiński

(dr ; Małopolska Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Tarnowie)

Lider czy zgodny współpracownik? Stale aktualny dylemat roli współczesnego nauczyciela

Wstęp

...Czasy współczesne są nacechowane zmiennością, tempem i nieuchronnością zmian, stąd pytanie: czy nauczyciele i pedagodzy są przygotowani, by stawiać im czoła bądź w nich uczestniczyć? Problem polega na tym, że zmiany są skutkiem, z jednej strony, potrzeb społecznych i zmian cywilizacyjnych, z drugiej, działaniami politycznymi, często podlegającymi krytyce w dyskursach społecznych. Zatem czy nauczyciel ma być tylko zgodnym i skutecznym, często bezkrytycznym realizatorem narzuconych zmian, czy może sam te zmiany

powinien tworzyć w ramach działań innowacyjnych? A może powinien być zdolny do oporu, jeśli zmiany wydają się być absurdalne? Druga kwestia to pytanie od lat aktualne: czy nauczyciel ma być liderem, indywidualnością narzucającą innym swoją wolę, własne pomysły i kierunki innowacji, czy też raczej sprawnym i niekonfliktowym współpracownikiem zespołu nauczycielskiego, który potrafi pracować w grupie skutecznie i twórczo? Obie kwestie wiążą się z osobą nauczyciela, który świadomie i odpowiedzialnie chce wykonywać swój zawód...

...W roku 1998 w ramach prac OECD (Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju) padło stwierdzenie: „Zdolności organizacyjne i współpraca - profesjonalizm nauczyciela - nie może być dłużej uważany za zindywidualizowany zestaw kompetencji, ale powinien funkcjonować jako część «organizacji szkolnej». Zdolność i gotowość do uczenia się od innych nauczycieli oraz uczenia innych nauczycieli jest być może najważniejszym aspektem tej cechy nauczyciela”...

...Takie założenia oznaczają przywiązywanie dużej wagi do kompetencji, które umożliwiają, a nawet gwarantują, skuteczną współpracę nauczycieli ze sobą, choć praca zespołowa często budzi niechęć i opór nauczycieli. Wśród przyczyn można tu wymienić obawę przeciwko zmianie dotychczasowego działania, potrzebę poświęcenia dodatkowego czasu na tę pracę, obawę ujawnienia własnej niekompetencji, przekonanie, że praca zespołowa tylko stwarza pozory demokracji, niechęć do częstych w zespole jałowych dyskusji, do krytyki słabej pracy zespołu w obawie, że zostaniemy obarczeni zadaniem szukania dróg naprawy. Jednak, mimo obaw, współpraca przynosi korzyści, głównie dlatego, że uczy odpowiedzialności wspólnotowej...

Dylematy pełnienia ról lidera i współpracownika i ich przekraczanie

...Dylematem jest sam fakt, że role te są jakby sobie przeciwstawne, a współcześnie bywa, że jeden człowiek musi je pełnić zamiennie w ramach swoich obowiązków zawodowych. Przed dylematem staje dyrektor szkoły pragnący demokratyzacji panujących w niej stosunków, nauczyciel planujący awans w macierzystej placówce, nauczyciel pełniący równocześnie inne role społeczne. Ale dylematem jest też wychowawczy aspekt przygotowania do pełnienia tych ról...

...O dylematach ról pisze H. Kwiatkowska, stwierdzając, że współcześnie ambiwalencja nie jest kojarzona ze złą dwuznacznością, jest za to składnikiem profesjonalnej kultury nauczyciela. Źródłem ambiwalencji dla nauczyciela może być przejście od czegoś znanego do nieznanego (na przykład zmiana), sprzeczne oczekiwania normatywne przypisywane zawodowi, napięcia wywołane niemożnością poradzenia sobie z rolą, jest też cechą sytuacji wychowawczych...

Zakończenie

...Współczesne zmiany cywilizacyjne, społeczne i edukacyjne stanowią wyzwanie dla współczesnych społeczeństw, także dla nauczycieli, od których wymaga się umiejętności odpowiedniego „znalezienia się” w sytuacji każdej zmiany. Dlatego problem ich przygotowania do pełnienia funkcji „lidera”, „agenta” zmiany - także edukacyjnej, a równocześnie do roli aktywnego „współpracownika” wymaga stałego zainteresowania i opisu ze strony tak teoretyków, jak i praktyków oświatowych. Niezależnie bowiem od cech osobowych każdy pedagog powinien umieć stać się w konkretnych sytuacjach bądź liderem, bądź współpracownikiem. Dlatego należałoby już w okresie studiów przygotowywać przyszłych nauczycieli do pełnienia różnych ról w przyszłej karierze zawodowej przez stwarzanie ku temu okazji w czasie zajęć: częstej pracy w grupach, umożliwianiu indywidualnego udziału w konferencjach naukowych, sprzyjaniu wykazywaniu inicjatyw i twórczości pedagogicznej, udziału w dyskusjach i debatach publicznych, które wspomagają nabywanie umiejętności dialogicznych, empatyczne słuchanie i sprawne argumentowanie zmierzające do poszerzania własnej autonomii, a w rezultacie - emancypację...

Słowa kluczowe : *lider, zmiana, współpraca, współdziałanie*

Streszczenie : *W kształceniu pedagogów i nauczycielioraz w ich późniejszej pracy zawodowej pojawia się dylemat pełnienia ich ról zawodowych. Rola lidera grupy i rola współpracownika w grupie wymagają odrębnych kompetencji, a zarazem umiejętności „znalezienia się” w każdej z nich, gdy zachodzi potrzeba ich podjęcia. Istnieją przesłanki, aby uznać, że autonomia nauczyciela i pedagoga może dzisiaj polegać na możliwości wyboru roli - wyboru stosownego do cech osobowości (predestynujących na przykład do roli lidera) i zainteresowań. Przy czym załączki obu wariantów powinny być ćwiczone już na etapie studiowania (przez stwarzanie okazji do współpracy i do przewodzenia) oraz uwzględniane w programach ich kształcenia.*

Grzegorz Polański

(mgr; Uniwersytet Rzeszowski)

Nauczyciel facylitator w perspektywie adolescenta

Wstęp

...W zachowaniach człowieka zauważa się dwa rodzaje zmian: zmiany niezależne i zmiany zależne od indywidualnego doświadczenia. Pierwsze zależą głównie od dziedzictwa biologicznego. Drugie wynikają z uczenia się i są

związane z indywidualnym doświadczeniem. Rodzaje zmian świadczą o rozwoju jednostki i mogą nań wpływać. Nauczanie i wychowanie to środki, które z zewnątrz mogą oddziaływać na rozwój człowieka...

...Nauczanie i wychowanie w dużej mierze związane jest ze szkołą i odbywającym się za jej pośrednictwem procesem kształcenia. Ryszard Pęczkowski w następujący sposób definiuje proces kształcenia: „uporządkowany w czasie i przestrzeni ciąg zdarzeń obejmujący nauczycieli i uczniów, którego cechami są:

a) celowość podejmowanych działań;

b) aktywność uczestników, w wyniku której tworzą oni i rozwijają własną wiedzę;

c) interakcyjność rozumiana jako wzajemne oddziaływanie między uczestnikami tego procesu”.

...Nauczyciel jest w dużej mierze odpowiedzialny za proces kształcenia. Od niego zależy rodzaj kontaktów wychowawczych z uczniami, a co za tym idzie możliwość wszechstronnego rozwoju jednostki - poznawczego, emocjonalnego i społecznego. Okres adolescencji jest okresem znaczącym dla zmian biologicznych, jak również zmian psychologicznych - w tym intensywnego kształtowania się tożsamości młodego człowieka. Koncepcja humanistyczna psychologii, przede wszystkim Carla Rogersa, prezentuje wizerunek facylitatora - osoby, która ułatwia uczenie się, z dominującymi cechami osobowości wykreowanymi w procesie pracy nad sobą - autentycznością, akceptacją i empatią wobec innych...

Relacje między nauczycielem a uczniem

...Nauczyciel jest osobą, która odgrywa ważną rolę w procesie nauczania i wychowania w szkole, w której uczy, a także w środowisku lokalnym, w jakim działa. Skuteczność jego zabiegów wychowawczych w szkole i w środowisku zależy od tego, czy posiada następujące kwalifikacje:

- umiejętność planowania i organizowania działalności wychowawczej;
- umiejętność kierowania działaniami wychowanków;
- umiejętność nawiązania pozytywnych kontaktów z wychowankami (w tym więzi emocjonalnej);
- umiejętność współdziałania z innymi ludźmi w procesie wychowania...

Słowa kluczowe : *facylitator, adolescent, kształtowanie tożsamości*

Streszczenie : *Tekst rozdziału związany jest z tematem obecności nauczyciela-facylitatora w szkole. Cechy facylitatora - nauczyciela, który daje wsparcie oraz*

ułatwia uczenie się - to przede wszystkim: autentyczność, empatia i akceptacja. W pracy, oprócz wniosków teoretycznych, przedstawione są wyniki badań dotyczących obecności nauczyciela-facylitatora w klasach szkół średnich.

Bogdan Urbanek

(mgr; Społeczna Akademia Nauk w Łodzi, Polskie Stowarzyszenie Nauczycieli Twórczych)

Co może wyczarować nauczycielska wyobraźnia?

...*Nauczyciel z wyobraźnią to z pewnością nauczyciel kreatywny, a zatem - pobudzający ciekawość poznawczą, stymulujący uczniów do myślenia i poszukiwania, pomagający odkrywać talenty i drzemiący w nich potencjał. Skoro „kreatywność” jest eksperymentowaniem, wymyślaniem, tworzeniem czegoś nowego, to niemalże tożsamą definicyjnie kategorią, pojęciem będzie - twórczość. Tak więc twórczy nauczyciel, będący animatorem rozwoju intelektualnego i osobowościowego ucznia, w sposób oczywisty zbliży te pojęcia, ponieważ zarówno w jednym, jak i drugim przypadku chodzi o jego (nauczyciela) zdolność do generowania nowych, wartościowych metod działania. Zawód *nauczyciela* właściwie od zawsze był uważany za twórczy, ale dopiero od niedawna zaczęto jakby lansować potrzebę twórczego nauczyciela. Nauczyciel twórczy, kreatywny charakteryzuje się dużą pomysłowością; jest spostrzegawczy, odchodzi od utartych przez lata w szkolnej rzeczywistości wzorów i wzorców. Potrafi twórczo korzystać z wiedzy, systematycznie ujmować problemy, dostrzegać związki zachodzące pomiędzy różnymi rzeczami, wydarzeniami, zjawiskami i procesami oraz relacjami występującymi między pedagogiką i dyscyplinami, które z nią współdziałają. Umie przygotować młodych ludzi do pokonywania trudności, które towarzyszą w osiągnięciu twórczych celów. Cechą twórczego nauczyciela będzie zatem pomysłowość, nowatorstwo pedagogiczne, otwartość na pomysły innych. Nie może on być schematyczny czy sformalizowany, powinien przekraczać utarte schematy szkolnego myślenia i działania. Wyobraźnia powinna mu pomagać w poszukiwaniu, weryfikowaniu i wypracowywaniu coraz to doskonalszych rozwiązań, a nieodłącznym tego atrybutem winno być stałe doskonalenie zawodowe³. Nauczyciel kreatywny, twórczy powinien także mieć świadomość, że w zamian doświadczać będzie nie tylko dobrego samopoczucia wynikającego z zauważalnych postępów, sukcesów, muszą go czasami trapić wątpliwości, niepokoje, nawet i niewiara w sens tego, co robi...*

Uczeń zdolny - jak go rozpoznać i jak go oceniać?

...Uczeń zdolny to uczeń kreatywny jednak uczniowska kreatywność musi (powinna) napotkać na podobną w wydaniu nauczyciela, dopiero wówczas edukację z wyobraźnią będziemy postrzegać jako zamierzone i oczekiwane przekraczanie wszelkich schematów w szkolnym myśleniu i działaniu. O uczniach zdolnych mówimy myśląc o tych, którzy przejawiają wysoki poziom zdolności ogólnych (inteligencji) bądź posiadających jakąś zdolność specjalną w sferze działalności umysłowej. Są to uczniowie dociekliwi, twórczy podejmujący...

Nie traćmy talentów - jak pracować z uczniem zdolnym?

...Kształcenie uczniów utalentowanych wymaga, co już zasygnalizowałem, wdrożenia innowacyjnych metod nauczania. Uczeń zdolny potrzebuje indywidualizacji w procesie nauczania, to oczywiste, stąd też zadaniem nauczyciela będzie stworzenie takich programów, projektów i propozycji pracy, które rozwiną zdolności uczniów o ponadprzeciętnym potencjale. Wybór form i metod pracy zawsze powinien być poprzedzony identyfikacją, obserwacją, wywiadem i diagnozą zdolności. Pamiętajmy przy tym, że uczeń zdolny, zresztą jak każdy inny, także potrzebuje motywacji do pracy, będącej procesem, który wzbudza, ukierunkowuje i podtrzymuje określone zachowania ucznia służące do osiągnięcia zamierzonego celu. Dla skutecznego podnoszenia motywacji istotne znaczenie mają:

- wyraźnie określone cele nauczania i właściwa organizacja pracy;
- jasno sprecyzowane wymagania wobec ucznia, wspierające jego aktywność;
- wprowadzanie metod aktywizujących pracę ucznia, sprzyjających jego doskonaleniu i rozwojowi...

Kreatywność należy szczególnie pielęgnować

...Wiadomo ponad wszelką wątpliwość, że kompetencje kreatywnego nauczyciela daleko wykraczają poza jego wiedzę, a także umiejętności zdobyte podczas kształcenia zawodowego. To oczywiste, wymagają bowiem ciągłego doskonalenia, uzupełniania, poszukiwania. Dopiero wtedy kreatywny nauczyciel, nauczyciel z wyobraźnią, będzie w stanie stworzyć rzeczy wielkie, piękne, doskonałe. Dzisiejszej rzeczywistości kreatywność nie jest obojętna, to zdecydowanie dobrze. Wymaga jej się w zasadzie wszędzie - w szkole, na uczelni, podczas rozmowy kwalifikacyjnej o pracę. Nie ma się co dziwić, każdy pracodawca, oczekując tego od swojego pracownika, liczy nade wszystko na jego twórcze podejście zarówno do stawianych zadań, jak i wynikających z nich problemów. Pytanie - czy każdy może być kreatywny i jak rozwinąć w sobie tę umiejętność ?

Słowa kluczowe : *nauczyciel innowator, postawy twórcze, jakość kształcenia*

Streszczenie : *Naturalną cechą nauczyciela z wyobraźnią powinna być twórczość, kreatywność. Szkoła XXI wieku powinna stać otworem przed takimi pedagogami, bowiem tylko oni będą w stanie zaspokoić oczekiwania uczestników procesu kształcenia. Tylko tacy nauczyciele mogą dokonać zmian w polskiej edukacji, wprowadzając innowacyjne metody nauczania. Praca z uczniem zdolnym stawia przed takimi nauczycielami określone wymagania, przede wszystkim powinni oni umieć te zdolności rozpoznać, właściwie je ocenić i propagować. Nauczyciele powinni traktować rodziców swoich uczniów jako najbliższych im sojuszników. Muszą także być przygotowani na opinie własnego środowiska, nie zawsze przychylnego szkolnym eksperymentom, których inicjatorami są twórczy nauczyciele.*

Część III

Sukcesy i niepowodzenia młodzieży szkolnej

Andrzej Jasiński

(dr; Uniwersytet Opolski)

Zenon Jasiński

(prof. dr hab.; Uniwersytet Opolski)

Wybrane uwarunkowania sukcesów uczniów szkół podstawowych Opolszczyzny z perspektywy badań przesiewowych.

Wprowadzenie

...Badania przesiewowe w szkołach są przeprowadzane stosunkowo rzadko ze względu na duże koszty i wysiłek organizacyjny. Mają one jednak ten walor, że dzięki przebadaniu całej populacji możemy poznać dogłębnie wiele problemów, pod warunkiem rzetelnego przygotowania narzędzi badawczych i całych badań w ogóle. Badania przesiewowe uczniów szkół podstawowych w województwie opolskim zostały przeprowadzone w ramach projektu „Fascynujący świat nauki i technologii” realizowanego przez Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji w Opolu. W projekcie tym uczestniczyło ponad 56 tys. uczniów i ponad 3,5 tys. nauczycieli z 377 szkół podstawowych. Autorzy projektu poprzez organizację eksperymentu naturalnego, którego czynnikami eksperymentalnymi były zintensyfikowane zajęcia pozalekcyjne w szkołach, zajęcia na Uniwersytecie Opolskim, w opolskich instytucjach kultury (Teatrze im. Jana Kochanowskiego, Teatrze Lalki i Aktora im. Alojzego Smolki, w Muzeum Śląska Opolskiego,

Filharmonii Opolskiej), pracowniach specjalistycznych („Zaczarowanego świata” w Opolu, w Niwkach i zamku w Mosznej), zajęcia w gospodarstwach edukacyjnych (dla uczniów z miast), potrafili wpłynąć na zwiększone zainteresowanie młodzieży zagadnieniami humanistycznymi i zagadnieniami matematyczno-przyrodniczymi...

Motywacja do nauki

...Sukcesy szkolne zależą w bardzo dużym stopniu od własnej motywacji uczniów do nauki⁵. W opiniach nauczycieli 71,36% (33 299) uczniów przejawia motywację do nauki, w tym 79,48% dziewcząt i 64,86% chłopców. Zauważmy, że dziewczętom przypisywano motywację o 15 punktów procentowych wyższą niż chłopcom. To przełożyło się też na osiągnięte wyższe średnie w badaniach przez dziewczęta. Uczniowie posiadający opinię zostali określani jako mniej zmotywowani do nauki o 35,70% w stosunku do uczniów bez opinii. Miejsce zamieszkania uczniów w niewielkim stopniu różnicowało motywację do nauki. Przy średniej dla całej grupy 71,96% uczniowie mieszkający w miastach ocenieni zostali korzystniej tylko o ponad 3% niż ich koledzy i koleżanki z gmin wiejskich....

...Z wyników badań wynika, że sukcesy szkolne ucznia zależą m.in. od poziomu dojrzałości szkolnej, motywacji do nauki, przygotowania ucznia do lekcji, wsparcia ze strony rodziców, aktywności ucznia na lekcji, a także od indywidualnego rozwoju. Wyraźniej dostrzegalny jest ten związek w przypadku przedmiotów matematyczno-przyrodniczych...

...Przeprowadzenie badań diagnostycznych dało nauczycielom lepszy wgląd w możliwości uczniów, a co za tym idzie, pozwoliło na dobrane lepszych, urozmaiconych metod i form pracy dydaktycznej. Istniejące niedomagania mogą stać się podstawą głębszej, wielostronnej refleksji dydaktyczno-metodycznej...

...Nauczyciele uczestniczący w projekcie sami doświadczyli, że zmieniając uwarunkowania procesu nauczania, można uzyskać lepsze rezultaty, a diagnozując swoje działania, stali się „badaczami w działaniu”, którzy nabyli kompetencje do rozumienia nowoczesnego procesu edukacyjnego oraz jego modyfikowania....

Słowa kluczowe : *badania przesiewowe, diagnoza edukacyjna, uwarunkowania sukcesów szkolnych*

Streszczenie : *Badania przesiewowe prowadzi się wówczas, kiedy zależy nam na poznaniu problemów całej populacji. W przypadku takich badań przeprowadzonych na Opolszczyźnie przez Regionalne Centrum Rozwoju Edukacji wśród uczniów szkół podstawowych chodziło o poznanie potencjału*

uczniów, ich kompetencji w zakresie przedmiotów humanistycznych i matematyczno-przyrodniczych oraz diagnozy czynników wpływających na sukcesy szkolne uczniów. Z wyników badań przeprowadzonych na 56 tys. uczniów możemy wnioskować, że głównymi czynnikami różnicującymi sukcesy szkolne uczniów były: płeć, stopień dojrzałości szkolnej, przygotowanie uczniów do lekcji, aktywność na lekcji, udział w zajęciach pozalekcyjnych, opinie poradni oraz pomoc rodziców. Diagnoza pozwoliła nauczycielom na poznanie uwarunkowań procesu kształcenia i jego modyfikowanie stosownie do możliwości uczniów.

Beata Ciupińska

(dr; Społeczna Akademia Nauk w Łodzi)

Uwarunkowania niepowodzeń szkolnych i ich wpływ na przebieg procesu socjalizacji

Wprowadzenie

...Badania wyjaśniające przestępczość i nieprzystosowanie społeczne młodego pokolenia - jak podkreśla K. Ostrowska - zgodnie wykazują, że młodzi nieprzystosowani społecznie wykazują różnego rodzaju deficyty dotyczące realizowania roli ucznia. Przejawia się to w unikaniu i opuszczaniu obowiązkowych zajęć szkolnych, nieodrabianiu lekcji, oszukiwaniu rodziców i nauczycieli, naruszaniu regulaminu szkolnego, w niewłaściwym, często agresywnym zachowaniu na terenie szkoły tak wobec kolegów, jak i nauczycieli. Konsekwencją są wagary, negatywizm szkolny, drugoroczność, a nierzadko wypadanie z systemu edukacji. Dzieje się tak, ponieważ, jak zaznacza J. Mickiewicz: „Stały brak sukcesu rodzi brak wiary we własne możliwości, a to z kolei prowadzi do zaburzeń emocjonalno-motywacyjnych. Długotrwałe niepowodzenia szkolne stają się [...] czynnikiem patogennym, wywołującym zaburzenia osobowości, przyjmowaniem postawy niechętniej wobec szkoły i nauki, a więc powodującym następstwa wtórne”....

*...Brak **pomocy** i wsparcia oraz adekwatnej **interwencji** w proces **wychowania i socjalizacji** grupy dzieci i młodzieży borykającej się z niepowodzeniami szkolnymi generuje ich zaburzone **funkcjonowanie**. Warto podkreślić, że zaburzenia zachowania, które mogą ujawnić się w obliczu dyskomfortu związanego z nauką szkolną, określa się - zgodnie z klasyfikacją ICD-10 - jako utrwalone, powtarzające się wzorce zachowania **cechujące** się gwałceniem albo podstawowych praw innych, albo istotnych norm i reguł **społecznych**. Wśród objawów, które z łatwością można dostrzec, obserwując jak nastolatek*

funkcjonuje w **roli** ucznia, występują m.in. wybuchy złości, częste kłótnie z dorosłymi, częste niestosowanie reguł, częsta **złośliwość** i mściwość, częste wpadanie w gniew lub rozżalenie, kłamstwa, zrywanie obietnic, częste **inicjowanie** starć fizycznych, rozmyślne niszczenie własności innych, częste **wagary**. Niejednokrotnie niezaspokojenie potrzeb **miłości** bliskości, bezpieczeństwa skutkuje problemami w nauce...

Kompetencje szkolne a przebieg procesu socjalizacji

...**Kompetencje** szkolne, czyli **umiejętności** kluczowe dla **odniesienia** sukcesów w nauce oraz te, które są konieczne dla konstruktywnej realizacji roli ucznia, są ważnym aspektem analizy funkcjonowania społecznego **dzieci i młodzieży**. Znaczenie **sprawnego** posługiwania się sztuką czytania, pisania i liczenia jest niepodważalne, gdyż nabycie tych umiejętności „w toku pierwszych lat nauki szkolnej, umożliwia zdobywanie **wiedzy na kolejnych** etapach kształcenia, rozwija intelektualnie, dostarcza przeżyć emocjonalnych i **estetycznych i** wreszcie przygotowuje do uczestnictwa w życiu **społecznym i** kulturalnym". **Kompetencje** pozwalają na efektywne i sprawne realizowanie **zadań**...

Słowa kluczowe : *trudności w nauce, niepowodzenia szkolne, profilaktyka wychowawcza, socjalizacja*

Streszczenie : *Kompetencje szkolne warunkują odniesienie sukcesu szkolnego, a to z kolei przekłada się na budowanie poczucia własnej wartości nastolatków. W toku edukacji mogą ujawniać się trudności i problemy mające negatywny wpływ na pełnienie roli ucznia. Przyczyny tego stanu rzeczy wypływają zarówno z deficytów i dysharmonii rozwojowych, jak i uwarunkowań środowiskowych. Skutki zazwyczaj są podobne - niepowodzenia szkolne, drugo-roczność, zachowania ryzykowne, a niejednokrotnie nawet wypadanie z systemu edukacji.*

Maria Kopsztein

(dr; Wyższa Szkoła Administracji w Bielsku Białej)

Tradycja i nowoczesność - lista lektur w szkole ponadgimnazjalnej: skrócić, zmienić czy zostawić? Refleksje o kształceniu literackim i kulturowym

Wprowadzenie

...Dokąd zmierzamy? Chciałoby się zapytać, gdy słyszymy dookoła wciąż pojawiające się głosy o konieczności zmian w spisie lektur. Uczniowie skarżą się, że dzieła Mickiewicza i Słowackiego są pisane niezrozumiałą polszczyzną, a

powieści Sienkiewicza długie, nudne i niezrozumiałe. Niektóre argumenty pojawiają się ze strony rodziców: zbyt dużo nauki, brak czasu na czytanie. Jeszcze inne ze strony decydentów, Ministerstwa Edukacji Narodowej: trzeba iść z duchem czasów, jesteśmy nowoczesnym społeczeństwem szybkiej komunikacji. A badacze literatury i nauczyciele? Ci najczęściej bronią klasycznego kanonu lektur szkolnych i przeciwstawiają się ograniczaniu listy lub nieuzasadnionym zmianom...

...W ostatnim dwudziestoleciu, jak się wydaje, przepaść pokoleniowa jest tak duża, jak nigdy dotąd nie była. Naukowcy, pedagodzy mówią coraz częściej o tym, że umysły osób urodzonych po 1989 roku są przystosowane do innego modelu pracy, inne bodźce na nie oddziałują niż na osoby urodzone przed tą datą. To pokolenie osób dorastających w dobie internetu, kultury obrazkowej. W związku z tym są niecierpliwi, oczekują szybko efektów pracy, niechętnie podejmują wysiłek, na przykład obszernej lektury...

...Dokonująca się na naszych oczach rewolucja informatyczna powoduje, że wzrasta nacisk na zreorganizowanie edukacji. Główny kierunek zmian obejmuje odchodzenie od ilościowego przekazu wiadomości na rzecz jakości kształcenia. W związku z tym uwaga koncentrowana jest na procesie gromadzenia, przetwarzania i prezentowania informacji. Takie podejście wymaga rezygnacji z modelu pamięciowego nauczania na rzecz modelu, w którym dominuje myślenie. Zmiany we współczesnym świecie domagają się zmian w funkcjonowaniu nowoczesnej szkoły. Uczniowie powinni w toku kształcenia nabyć kompetencje w poruszaniu się po wiedzy, osiągania umiejętności interdyscyplinarnego i systemowego widzenia rzeczywistości. Stąd postulat ograniczania ilości lektur obowiązkowych wpisuje się w filozofię tego myślenia...

...W Polsce, w polskim systemie oświaty dominuje model: nauczyciel przekazuje wiedzę uczniowi, a następnie sprawdza, na ile ten ostatni zapamiętał wiadomości. Model ten zakłada bierność ucznia oraz motywację zewnętrzną, której źródłem jest ocena. Występująca w edukacji podstawowej rywalizacja nastawiona jest na zapamiętywanie i odtwarzanie z pamięci jak największej ilości informacji. W efekcie dzieci o mniejszych zdolnościach zapamiętywania, ale posiadających rozwinięte umiejętności myślenia klasyfikowane są na dalszych pozycjach. Ten układ utrwała przekonanie, że aby uzyskać dobre wyniki, nie trzeba umieć myśleć. Podręczniki posługują się tym samym mechanizmem dydaktycznym...

Słowa kluczowe : *edukacja XXI wieku, edukacja jutra, tradycja i nowoczesność, kultura obrazkowa, społeczeństwo informatyczne, system oświaty, Polska*

edukacja po 1989 roku, funkcje i zadania nauczyciela języka polskiego, lektury obowiązkowe, kształcenie literackie, językowe i kulturowe

Streszczenie : W rozdziale została podjęta tematyka kształcenia literackiego, językowego i kulturowego w szkole ponadgimnazjalnej. Fundamentem rozważań jest zmieniająca się lista lektur obowiązkowych na tle ostatnich zmian podstawy programowej w 2012 roku oraz planowanych zmian w kolejnych latach. Pytanie o edukację XXI wieku i kształt dorastającego pokolenia obrazkowego w kontekście historii literatury polskiej jest pytaniem o cele nowoczesnej edukacji oraz o stosunek współczesnej szkoły do historii i tradycji. Zderzają się zasadniczo dwa poglądy: utrzymania klasycznego kanonu lektur i modyfikowania spisu lektur w zależności od zmian społecznych i kulturowych.

Część IV

Problemy młodzieży w wieku gimnazjalnym

Małgorzata Kuśpit

(dr; Uniwersytet Marii Curie Skłodowskiej w Lublinie)

Postawa twórcza a style radzenia sobie ze stresem przez osoby w okresie wczesnej dorosłości

Wprowadzenie

...Problematyka twórczości jest współcześnie ujmowana w różnych kontekstach. Zajmowanie się analizą funkcjonowania jednostek charakteryzujących się określonym potencjałem twórczym ma niewątpliwie istotne znaczenie zarówno w pedagogice, jak też w psychologii. Współczesna rzeczywistość dostarcza jednostce wielu bodźców. Mają one charakter zarówno pozytywny, jak też negatywny. Coraz częściej wiele osób z tego powodu odczuwa wewnętrzne napięcie spowodowane działaniem różnorodnych stresorów. Stres pojawia się wówczas, gdy mamy do czynienia z zachwianiem równowagi pomiędzy wymaganiami a możliwościami jednostki¹. Ten stan często uruchamia szereg negatywnych emocji i przeżyć. Również sposób radzenia sobie w takiego rodzaju sytuacjach zależy od indywidualnych predyspozycji i właściwości osobowości człowieka. Rozdział niniejszy koncentruje się na poszukiwaniu wzajemnych zależności pomiędzy postawą twórczą, na którą składają się określone właściwości, takie jak nonkonformizm czy zachowania heurystyczne, oraz postawą odtwórczą, do której zalicza się konformizm i zachowania algorytmiczne, a stylami radzenia sobie w sytuacjach

trudnych. Badaniami objęto grupę studentów kierunków pedagogicznych w wieku 21-25 lat, dla których umiejętności radzenia sobie w sytuacjach trudnych mogą mieć istotne znaczenie w podejmowaniu i realizacji celów zawodowych...

Słowa kluczowe : *twórczość, postawa twórcza, style radzenia sobie ze stresem*

Streszczenie : *Problematyka twórczości jest ujmowana z perspektywy wielu dyscyplin naukowych. Zajmowanie się analizą funkcjonowania jednostek charakteryzujących się określonym potencjałem twórczym ma niewątpliwie istotne znaczenie zarówno w pedagogice, jak też w psychologii. Twórczość bowiem ujawnia się w czynnym stosunku człowieka do rzeczywistości, realizacji codziennych zadań i poszukiwaniu skutecznych rozwiązań. Umiejętność rozwiązywania problemów poprzez poszukiwanie różnorodnych rozwiązań oraz elastyczność i oryginalność myślenia to właściwości, które mają istotne znaczenie we współczesnej rzeczywistości społecznej. Dlatego też podjęta w niniejszym rozdziale problematyka koncentruje się na poszukiwaniu wzajemnych relacji pomiędzy postawą twórczą a stylami radzenia sobie ze stresem. Odpowiednie reagowanie na sytuacje trudne może bowiem mieć istotne znaczenie w konstruktywnym ich rozwiązywaniu. W badaniach posłużono się Kwestionariuszem Twórczego Myślenia KANH oraz Kwestionariuszem Radzenia Sobie w Sytuacjach Stresowych CISS.*

Dorota Domińska-Werbel

(dr; Państwowa Wyższa Szkoła im. Witelona w Legnicy)

Osobowościowe uwarunkowania strategii radzenia sobie młodzieży gimnazjalnej w sytuacji nacisku społecznego

Wprowadzenie

...Badana młodzież gimnazjalna codziennie doświadcza trudnych sytuacji społecznych, ze względu na pojawienie się w nowej sytuacji szkolnej, którą potwierdza wiele badań. Trudne sytuacje społecznych interakcji Maria Tyszkowa definiuje jako takie, w których „wartości i dążenia jednostki podlegają zagrożeniu lub udaremnieniu przez innych ludzi”. Wyróżniamy wśród nich sytuacje społecznego konfliktu, ekspozycji (oceny) oraz nacisku społecznego. Z wielu badań wynika, że to właśnie szkoła dla dorastających jest głównym źródłem sytuacji trudnych...

...Wiele badań sugeruje istnienie związku cech temperamentalnych z wyborem strategii radzenia sobie w trudnych sytuacjach społecznych. Posiadanie

indywidualnego poziomu reaktywności emocjonalnej czy też wytrwałości modyfikuje efekt wpływu środowiska i wyznacza strategię radzenia sobie w wyróżnionych sytuacjach trudnych. Skutkiem tego poznanie uwarunkowań mechanizmów radzenia sobie młodzieży gimnazjalnej będzie istotne z punktu widzenia uzyskania szerszej wiedzy o tych mechanizmach, które niejednokrotnie pozostaną u osób badanych do późnego okresu dorosłości...

Podsumowanie

...Uzyskane wyniki potwierdziły istnienie związku między cechami temperamentu (szczególnie z cechami odpowiedzialnymi za działanie: wrażliwość sensoryczna, wytrzymałość, aktywność) a stosowaniem strategii obronnych w sytuacji nacisku społecznego. Znak korelacji wskazuje, iż wraz ze wzrostem aktywności i jednoczesnym obniżaniem się cechy wytrzymałość - wzrasta stosowanie agresywnej strategii radzenia sobie w sytuacji społecznego konfliktu. Osoby reprezentujące wyższe nasilenie tych cech (wyższa aktywność i niższa wytrzymałość) w swoim zachowaniu przejawiają gotowość do podjęcia działań, których celem jest dostarczenie lub uniknięcie stymulacji pochodzącej z zewnątrz organizmu...

...Można przyjąć, że na stosowanie agresywnej strategii radzenia sobie w sytuacji nacisku społecznego ma wpływ posiadanie wyższego natężenia cechy aktywności, które to dostarcza osobom kolejnych źródeł stymulacji z uwagi na intensywność czynności, którymi się te osoby charakteryzują. Nastolatek, który podlega naciskom grupy, najprawdopodobniej zareaguje agresywnie. Towarzysząca aktywności cecha wytrzymałości na niskim poziomie tym bardziej utwierdza młodego człowieka w przekonaniu, że poradzi sobie z każdą nową, a nawet ekstremalną sytuacją, np. nieprzespaną nocą przed komputerem czy wyprawą w nieznaną „piechotę” (wakacje pod namiotem), a w takiej sytuacji jakiegokolwiek naciski spotkają się na pewno z agresją ze strony nastolatka. Z drugiej zaś strony, naciski wywołują u badanych agresywne strategie radzenia sobie, szczególnie u tych z przewagą cechy zorientowanej na działanie: aktywności i wytrwałości, i służą szybkiemu rozładowaniu negatywnego napięcia. U tych osób nie stwierdza się aż tak wysokiego natężenia lęku jak w następnej grupie badanych. Zatem źródłem agresji jako strategii radzenia sobie z sytuacją społecznego nacisku u dziewcząt i u chłopców w środowisku szkolnym jest posiadanie energetycznych cech zachowania: aktywności i wytrzymałości....

Słowa kluczowe : *temperament, obronne strategie radzenia sobie, sytuacja nacisku społecznego, młodzież*

Streszczenie : *Celem rozdziału jest określenie zależności pomiędzy cechami temperamentalnymi a wyborem strategii obronnych (agresji i uniku)*

stosowanych przez młodzież w trudnej sytuacji nacisku społecznego. W badaniach posłużono się własnym autorskim kwestionariuszem do badania radzenia sobie młodzieży w trudnych sytuacjach społecznych (KNO) i Kwestionariuszem Temperamentu (FCZ-KT) Jana Strelaua i Bogdana Zawadzkiego. Badania empiryczne prowadzone były w szkołach gimnazjalnych województwa dolnośląskiego. Objęły 300. gimnazjalistów (i 50. chłopców, 150 dziewczyn) w wieku 13-15lat. W świetle przeprowadzonych badań stwierdzono, że temperament determinuje stosowanie obronnych sposobów reagowania młodzieży (agresja, unik) w sytuacjach społecznie trudnych.

Część V

Edukacja jutra w rozważaniach teoretycznych

Jolanta Lenart

(dr; uniwersytet Rzeszowski)

Zbigniew Lenart

(dr; Uniwersytet Rzeszowski)_

Modelowe środowisko szkolne. Idea czy rzeczywistość

...Minęło dwadzieścia pięć lat transformacji polskiej rzeczywistości, w której szczególną rolę, wydawać by się mogło, historia przypisała oświacie. Nic bez niej nie stało się, a i ona po nowemu została potraktowana...

...Jedną z głównych okoliczności decentralizacji państwa, w wyniku której powołano samorządy terytorialne i wśród zadań przypisano im prowadzenie placówek oświatowych, było przekonanie, że zorganizowane społeczności lokalne potrafią lepiej i za mniejsze pieniądze wykonywać zadania publiczne, za które jest odpowiedzialne państwo. Zwłaszcza było to istotne w czasach, kiedy potrzeby i oczekiwania obywateli rosły, a budżet państwa - zważywszy wieloletnie w różnych obszarach zaniechania - nie mógł nadażyć za tymi potrzebami...

...Z perspektywy dwudziestu pięciu lat należy stwierdzić, że generalnie reforma udała się, aczkolwiek nie do końca przeprowadzono decentralizację i pozostały obszary, których w ostatnim dwudziestopięcioleciu albo nie dostrzeżono jako istotne lub po prostu pozostawiono je w myśl zasady, skoro jest jako tako, a nie wiadomo co z tym i jak zrobić, to lepiej skoncentrować się na tym, co jest pilniejsze i wielokrotnie łatwiejsze do realizacji. Taki los spotkał m.in. polską oświatę, aczkolwiek już dawno i państwo, i samorządy odtrąbiły w tym obszarze największy z możliwych sukcesów...

Wszystko dla ucznia. Czy na pewno?

...Każdy z wypowiadających się w sprawie oświaty zawsze podkreśla, że najważniejsze jest dobro dziecka - ucznia. I trzeba się zgodzić, że jest to odpowiedź szczerą. Inną kwestią pozostaje, że większość wypowiadających się bardzo różnie rozumie dobro dziecka. Dla absolutnej większości naszej dojrzałej populacji są to dobre i bezpieczne bazowe warunki nauczania i wychowania, troska wychowawczo-opiekuńcza nauczycieli, uśmiech na buzi uczniów, nauczycieli i rodziców - zwłaszcza podczas szkolno-środowiskowych uroczystości, szczególnie z udziałem wójta, burmistrza czy starosty powiatu - i... jak najlepsze oceny na koniec okresu lub roku szkolnego. Ta sielanka może trwać, jeśli większość absolwentów zostanie przyjęta do wymarzonych szkół, później na wymarzone studia, a jeszcze za kilka dojrzałych lat podejmie pracę dającą wymarzone pieniądze i satysfakcję z wykonywanych czynności. W życiu bowiem chodzi o to, aby być zdrowym, zadowolonym i często uśmiechać się.

I tutaj polska oświata osiadła na mieliźnie. Skupieni na modernizacji i ubogacaniu bazy szkolnej, zabieganiu o brakujące (a należne) pieniądze wójtowie, burmistrzowie, prezydenci i starostowie zapomnieli o tym, co w oświacie jest najważniejsze - albo zapomnieli, albo po prostu nie wiedzieli i niektórzy nadal nie wiedzą - że najważniejsze jest właściwe przygotowanie człowieka do samorealizacji w nieustannie zmieniającej się cywilizacji, czyli - z punktu widzenia organu prowadzącego - proces dydaktyczno-wychowawczy, na który nie może zabraknąć pieniędzy...

...W aktualnej sytuacji finansowej państwa i samorządów pieniędzy może zabraknąć na budynki, sprzęt, nawet drogi, o których w mediach nadal głośno, a powinno być coraz ciszej, ponieważ dobre drogi muszą... po prostu być. One jednak nie są najważniejszym wyznacznikiem postępu cywilizacyjnego...

...Wyznacznikiem i kreatorem postępu cywilizacyjnego jest od zawsze myśl ludzka. I właściwemu ukształtowaniu człowieka powinna być więc podporządkowana działalność organów prowadzących placówki oświatowe - w pierwszej kolejności państwa i działających w jego imieniu samorządów...

...I tak jest na ogół w sferze werbalnej, deklaracjach, publicystyce, inaczej mówiąc w propagandzie, której głównym zadaniem - z punktu widzenia pijarowskiego interesu państwa i organów prowadzących placówki oświatowe...

Słowa kluczowe : *modelowe środowisko szkolne, samorząd terytorialny, rodzice, organizacja oświaty*

Streszczenie : *Autorzy rozdziału podejmują próbę oceny transformacji polskiej oświaty w ostatnich dwudziestu pięciu latach. Ich uwagi dotyczą przede wszystkim szkół samorządowych, ale również polityki oświatowej państwa.*

Stwierdzają, że jest chaotyczna, przypadkowa i brakuje w niej autentycznej troski o dobro przyszłych pokoleń Polaków. Ich zdaniem niektóre samorządy - pomimo wątpliwej polityki oświatowej państwa i małej aktywności rodziców uczniów - stworzyły jednak modelowe środowiska szkolne. Są to jednak wyjątki, ponieważ modelowe środowiska szkolne na oświatowej mapie Polski pozostają nadal tylko idea.

Teresa Neckar-Ilnicka

(dr; Dolnośląska Szkoła Wyższa we Wrocławiu)

Pedagogika sukcesu - perspektywa nowej subdyscypliny pedagogicznej

...Współczesny świat stanowi niewątpliwie wyzwanie dla tradycyjnie rozumianej edukacji, jej organizatorów i instytucji edukacyjnych. Stąd - pewnie - wszechobecna (zarówno w mediach, jak i obserwowanej/doświadczanej ofercie zajęć) intensywna edukacja do sukcesu i kariery. Jedną z zasad współczesnej pedagogiki mówi, że nie należy przeszkadzać w rozwoju dziecka, a wspomagać i wspierać ten rozwój, prowokując i zachęcając je do działania. Ważne, aby dziecko miało stworzone maksymalne warunki do ujawniania swojego potencjału rozwojowego i to w różnych obszarach aktywności. Oznacza to rozpoczynanie całego procesu od dziecka, tj. od jego potrzeb rozwojowych, od znajomości perspektywy, w której ujmuje prawidłowości otaczającego świata, od poznania sposobów radzenia sobie w sytuacjach trudnych itd.

Dylematem współczesnej pedagogiki są pytania o znaczenie i sens edukacji we współczesnym świecie. Od wielu lat wzmaga się pedagogiczny sprzeciw wobec kultury rywalizacji, która współtworzy obraz naszej obyczajowości, narzuca reguły indywidualnego postępowania i kreuje metodykę wychowania od przedszkola po studia wyższe. Pedagogiką miotają wątpliwości: czy służyć ma człowiekowi, czy też służyć idei postępu? Te cele nie są sprzeczne, ale powstaje pytanie - jak je połączyć, na jakim fundamencie prawd i wartości? Odpowiedzi na te pytania i działania zgodne z nimi to podstawowe zadania współczesnych pedagogów. Celem pracy pedagoga powinno być wydobywanie i rozwój wszystkich możliwości jednostki. Wizja człowieka XXI wieku to wizja kreatora siebie i warunków swego życia, zdolnego do samodoskonalenia się i doskonalenia świata, który go otacza - podkreśla T. Pilch...

Obszary problemowe pedagogiki sukcesu

...Podjęte zagadnienie jest ważnym obszarem pedagogicznych penetracji ze względu na aktualizowaną (nie tylko w Polsce) edukację dla i do sukcesu. Wielokrotnie (też podczas debat w trakcie TSN „Edukacja jutra”) aktualizowałam

zagadnienia: edukacji „dla sukcesu” oraz edukacji „do sukcesu”. Analizowałam interpretacje pojęcia „sukcesu” przez nauczycieli⁶. Podkreślałam, że ta interpretacja może istotnie determinować sposób realizacji roli zawodowej nauczyciela, gdzie uczestnikami edukacji są i dzieci i ich rodzice, z własną wizją „sukcesu” i dróg do niego prowadzących. Interesowały mnie zagadnienia: w jakich obszarach aktywności pedagogicznej sami nauczyciele sytuują swoje sukcesy? Jakie czynniki sytuacji edukacyjnych podkreślają jako znaczące we własnej ocenie swoich odratować to pojęcie, bo nawet ten uczciwy i zasłużony, będący udziałem jakże wielu Polaków, stał się czymś wstydliwym. Człowiek sukcesu przestało brzmieć dumnie”...

...Kultura popularna często kreuje na gwiazdy ludzi, których sukces jest przypadkowy, łatwy. „W mediach popularyzuje się osoby, których jedynym sukcesem jest pokonanie bariery wstydu i bezkrytyczności, co nie wymaga wysiłku i doskonalenia się [...]. W Polsce sukces ceni się chyba tym bardziej, im łatwiej został on osiągnięty” - podkreśla K. Skarżyńska. Można tu podać przykłady licznych programów telewizyjnych (konkursy, teleturnieje, gry losowe), gdzie „jeden z nas”, „przypadkowy”, „wybrany losowo” uczestnik wygrywa, odnosi sukces i staje się „osobą znaną z tego, że jest znana”. Przedmiotem pedagogicznej refleksji może być medialny obraz „dziecka sukcesu”. „Programy telewizyjne «Od przedszkola do Opola» czy «Duże dzieci», «Dzieciaki z klasą» są przykładem lansowania wizerunku dziecka sukcesu na wzór świata dorosłych” - pisze B. Łaciak...

...Sukces precyzyjnie definiuje się na przykład w sporcie wyczynowym. Droga do sukcesu jest tu wyraźna i przejrzysta. Reguły i kryteria są w sporcie „jednoznaczne i niezmiennie przez długi czas. Bycie pierwszym, mistrzem jest faktem wymiernym”...

...Z perspektywy pedagoga dokonywałam też próby udzielenia odpowiedzi na pytania o szkołę rozumianą jako teren/miejsce inicjujące kształcenie/ rozwijanie (się) twórczego człowieka. Podkreślałam, że współpraca wszystkich organizatorów edukacji może stanowić ważny element warunkujący tworzenie (się) i rozwijanie kreatywnej wspólnoty lokalnych społeczności - otwartej i przyjaznej, gotowej do przyjęcia kreatywnego człowieka i sprzyjającej swobodnemu wyrażaniu jego kreatywności...

Słowa kluczowe: *sukces, kariera, edukacja do sukcesu, człowiek sukcesu, pedagogika sukcesu*

Streszczenie: *Określenie celów, zadań oraz metod i form realizacji edukacji do - / dla sukcesu na początku XXI wieku - jest wyzwaniem dla (nie tylko polskich) pedagogów. Z perspektywy pedagoga analizuję możliwości i ograniczenia oraz*

mocne i słabe strony realizacji edukacji zorientowanej na kreowanie warunków sprzyjających pełnomocnemu uczestnictwu podmiotów edukacji jako ludzi sukcesu w cyklu życia. W niniejszym rozdziale dokonuję próby określenia nowego obszaru badawczego nauk o wychowaniu - pedagogiki sukcesu.

Janusz Bielski

(dr hab. prof. AH w Pułtusku)

Metody oceny sprawności działania pedagogicznego nauczyciela wychowania fizycznego

Z prakseologicznego punktu widzenia sprawność działania to pewien ideał łączący w sobie zalety dobrej pracy i to w jak najwyższym wymiarze. Sprawne działanie powinno odpowiadać określonym cechom i powinno przebiegać zgodnie z zasadami sprawnego działania.

Do głównych cech sprawnego działania zalicza się: 1) celowość, 2) racjonalność (zgodność ze wskazaniem teorii dydaktyki i wychowania), 3) dokładność, 4) ekonomiczność, 5) skuteczność. Działanie nauczyciela w czasie lekcji jest skuteczne wówczas, gdy cel został osiągnięty, gdy każdy uczeń coś z lekcji wyniósł, zgodnie z założonymi celami lekcji.

Ważnym warunkiem prowadzącym do sprawnego i skutecznego działania jest przestrzeganie zasad sprawnego działania. H.L. Chatelier twierdzi, iż każde świadome i celowe, a równocześnie racjonalne i ekonomiczne działanie przebiega według następujących etapów: 1) postawienie celu, 2) zaplanowanie działania, 3) przygotowanie działań, 4) wykonanie, 5) kontrola i ocena efektów. Współcześni specjaliści organizacji pracy skłonni są raczej do wyodrębnienia trzech faz działania: fazy przygotowawczej, wykonawczej i kontrolnej, a w ramach tych faz doszukują się jeszcze faz bardziej szczegółowych.

Działanie pedagogiczne nauczyciela może być bardziej lub mniej sprawne, a tym samym bardziej lub mniej skuteczne. Byłoby więc błędem, gdyby przy ocenie pracy nauczyciela brać pod uwagę tylko efekty pracy, a pomijać sprawność pracy pedagogicznej.

Zasadniczym celem dociekań w tym opracowaniu jest ocena sprawności pracy pedagogicznej. Zagadnienia te zostały szczegółowo omówione we wcześniejszych publikacjach autora. W tym artykule zaprezentujemy Czytelnikowi narzędzia (przewodniki) do oceny sprawności działania pedagogicznego nauczyciela w lekcji oraz czynników warunkujących tę sprawność.. Lekcja jest bowiem podstawową formą organizacyjną procesu

dydaktyczno-wychowawczego w szkole i dlatego na niej się skoncentrujemy się w dalszych rozważaniach dotyczących oceny pracy nauczyciela.

W „Słowniku pedagogicznym” pod red. W. Okonia, lekcję określa się jako organizacyjną formę nauczania opartą na realizacji zadań dydaktycznych w ciągu ustalonego czasu¹. W literaturze pedagogicznej spotkać można dokładniejsze definicje lekcji. Wychodząc z podobnych założeń, J. Poplucz określa lekcję jako strukturę zadań, warunków oraz czynności nauczyciela i uczniów, złożoną z jednostek pedagogicznych, dzięki którym realizowany jest proces pedagogiczny².

We wszystkich tych definicjach traktuje się lekcję jako organizację w sensie czynnościowym. Ich autorzy, pisząc o lekcji, mają na uwadze formę organizowania procesu kształcenia i wychowania. W niektórych jednak definicjach znajdują się zdania zbliżające określenie lekcji do organizacji w sensie rzeczowo-atrybutowym. Różne mogą być więc podejścia do lekcji. Można traktować ją, jako formę organizowania procesu kształcenia i wychowania, co jest czynnościowym podejściem do organizacji. Można też traktować lekcję, jako strukturę złożoną z pewnych elementów o określonych celach, w której wszystkie elementy przyczyniają się do powodzenia lekcji. W tym drugim przypadku lekcja jest formą organizacji w znaczeniu rzeczowo-atrybutowym.

Tak podchodząc do lekcji, można zmodyfikować podaną wyżej definicję J. Poplucza w sposób następujący: „Lekcja to podporządkowana realizacji celów kształcenia struktura zadań i czynności nauczyciela i uczniów oraz warunków pracy”³.

Takie zdefiniowanie lekcji ma następujące walory: zwraca uwagę na podporządkowanie organizacji lekcji (zadań, czynności i warunków pracy) celom kształcenia i wychowania. uwzględnienie w definicji terminu „struktura” (układ) implikuje, że można w niej wyodrębnić jakieś mniejsze części ułożone w uzasadnionej i logicznej kolejności. Brak przymiotnika „stała” przy terminie „struktura” chroni od błędów teorii stopni formalnych w lekcji, co ze względu na długoletnie przyzwyczajenia do stosowania schematów w budowie lekcji wychowania (formalnych toków lekcyjnych) jest bardzo ważne. Wskazane byłoby dodanie w tej definicji wyrazu „elastyczna”. Definicja ta brzmiałaby wówczas: „lekcja to podporządkowana realizacji celów kształcenia i wychowania elastyczna struktura...”.

• Sformułowanie: „struktura zadań i czynności” podkreśla, że nadrzędne jest określenie „co i po co” należy wykonać w stosunku do tego „jak wykonać”.

¹ W. O k o ń (red.), *Słownik pedagogiczny*. Warszawa 1975

² J. P o p l u c z, *Optymalizacja działania pedagogicznego na lekcji*. Warszawa 1984.

³ Tamże.

Wyrażenie: „struktura zadań i czynności oraz warunków pracy” zwraca uwagę na aktywność podmiotów podporządkowaną realizacji zadań. Zadanie jest tu nadrzędnym elementem jednostek pedagogicznych, z których składa się lekcja.

- Mówiąc: „czynności nauczyciela i uczniów” zwracamy uwagę na interakcje pomiędzy tymi dwoma podmiotami, akcentujemy też, że w czasie lekcji uczeń powinien aktywnie działać. Tu też można byłoby wprowadzić następną poprawkę do wyżej zamieszczonej definicji lekcji i przedstawić ją w następującym ujęciu: „...struktura zadań i czynności wykonanych samodzielnie przez uczniów przy współdziałaniu nauczyciela”.

- Uwzględniając w definicji terminu: „warunki pracy” zwraca się uwagę zarówno na potrzebę korzystania ze środków dydaktycznych, jak i na liczebność zespołu klasowego, poziom rozwoju, płeć i cały zespół czynników sytuacyjnych.

Każda lekcja powinna być odpowiednio zorganizowana. Zgodnie z teorią organizacji można w niej wyodrębnić następujące po sobie fazy:

1. Faza przygotowawcza, obejmująca kolejno: a) określenie celów lekcji; b) zorientowanie się, co uczniowie umieją i co wiedzą na dany temat, jaki jest poziom ich wiedzy i umiejętności; c) przygotowanie niezbędnych warunków i środków do działania; zastosowanie środków wspomagających motywację uczniów do pracy; e) ułożenie planu działania (napisanie projektu lekcji). W pedagogice mówi się czasem o „konceptyjnej” fazie lub stronie lekcji⁴.

2. Faza wykonawcza, czyli sam proces uczenia się lub usprawniania motorycznego, zdobywanie wiadomości, kształtowanie postaw – realizacja zadań dydaktycznych i wychowawczych. Nazywa się ją również „realizacyjną” fazą.

3. Faza kontrolna, obejmująca: a) porównanie wyników działania z jego celem; b) wprowadzenie korekt, jeśli efekt działania nie jest zgodny z założonymi celem i planem. Należy tu zaznaczyć, iż działania korektywne mogą wystąpić bezpośrednio po błędach na danej lekcji, mogą też warunkować zadania i treści następnych lekcji.

Lekcja musi posiadać swoistą strukturę, dostosowaną do właściwości psychicznych i fizycznych uczniów. Ogólny ramowy schemat lekcji nazywany tokiem lub projektem lekcyjnym. Sugeruje on, jaka powinna być kolejność zadań, aby lekcja spełniła postulaty pedagogiczne, poznawcze, zdrowotne, higieniczne i uwzględniała zasadę wszechstronności, przemienności i stopniowania trudności wysiłku psychicznego i fizycznego itp.

W praktyce szkolnej najczęściej stosowany jest trzyczęściowy tok lekcji, składający się z części wstępnej, głównej i końcowej. W każdej z tych części

⁴ J. Bielski, *Metodyka wychowania fizycznego i zdrowotnego*, Kraków 2005.

występują odpowiednie zadania i odpowiadające im jednostki działania pedagogicznego.

Toki lekcyjne powinny być na tyle ogólne, aby nie krępowały swobody doboru treści i organizacji lekcji i na tyle konkretne, aby zabezpieczyły przebieg lekcji przed łamaniem podstawowych praw fizjologii i zasad dydaktycznych.

Zgodnie z tym, co wyżej zostało powiedziane, każda lekcja powinna zawierać następujące po sobie elementy rozmieszczone w poszczególnych jej częściach:

- Zorganizowanie uczniów i sprawdzenie gotowości do zajęć.
- Poinformowanie uczniów o zadaniach i celach lekcji oraz umotywowanie ich do podejmowania zadań.
- Wszechstronne rozgrzanie organizmu i podjęcie działań profilaktycznych i korektywnych (w przypadku lekcji wychowania fizycznego).
- Realizacja głównych zadań lekcji (poznawczych, kształcących i i wychowawczym, a więc do: informowania uczniów o celach i zadaniach,, motywowania do podejmowania zadań, naprowadzania w razie konieczności, kontrolowania i oceniania wyników pracy, korygowania zaistniałych błędów oraz zabezpieczania uczniów przed wypadkami. Są to czynności nauczyciela. Uczeń opracowuje i realizuje zadania, kontroluje się i ocenia oraz koryguje uzyskane rezultaty. Czynności ucznia mają charakter sprawczy⁵.

Wychodząc z tych teoretycznych założeń, prezentujemy niżej dwa „przewodniki” do oceny lekcji. Mogą one być pomocne tym osobom, które mają obowiązek oceniać sprawność działania pedagogicznego nauczyciela na lekcji, a także mogą służyć nauczycielom do właściwego opracowania lekcji (załącznik nr 1 i 2).

- wychowawczych lub w innym ujęciu – dotyczących: wiedzy, umiejętności, sprawności oraz kształtowania postaw).
- Podsumowanie pedagogiczne lekcji.
- Nastawienie uczniów do wykonywania zadań w czasie pozalekcyjnym i pozaszkolnym⁶.

Na tym schemacie można zbudować ośnowę lekcyjną, która jest planem cyklu tematycznego i która stanowi podstawę do opracowania szczegółowych konspektów (projektów, scenariuszy) lekcji.

⁵J. Poplucz, *Organizacja czynności nauczycielskich. Zastosowanie teorii czynności i prakseologii do pedagogiki*. Warszawa 1978.

⁶ S. Strzyżewski, *Proces wychowania w kulturze fizycznej*. Warszawa 1990.

Końcowe efekty lekcji zależą od: 1) postawienia odpowiednich zadań lekcji, 2) doboru treści, 3) stylu prowadzenia lekcji przez nauczyciela, 4) przestrzegania podstawowych zasad dydaktycznych, 5) trafności doboru i umiejętności posługiwania się odpowiednimi metodami w realizacji zadań pedagogicznych, 6) zastosowania odpowiednich form organizacyjnych, 7) właściwego doboru środków dydaktycznych i optymalnego wykorzystania warunków materialno-dydaktycznych szkoły, 8) efektywnego wykorzystania czasu lekcji na realizację zadań, 9) przebiegu czynności nauczycielskich.

To, co stanowi o efektach lekcji powinno być przedmiotem oceny lekcji i nauczyciela prowadzącego zajęcia.

Działania nauczyciela w lekcji sprowadzają się do organizowania i kierowania procesem dydaktycznym

Ocena czynników warunkujących sprawność pracy pedagogicznej i jej efekty

Umiejętności pedagogiczne kształtują się w toku konkretnego działania, jednak ich podstawę stanowi wiedza, a w przypadku umiejętności pedagogicznych – wiedza pedagogiczna, psychologiczna i kierunkowa (specjalistyczna). Wiedza jest podstawowym, ale nie wystarczającym warunkiem kształtowania się umiejętności pedagogicznych. Zdaniem pedagogów zapewniają je trzy warunki: cechy osobowości nauczyciela, wiedza oraz doświadczenie pedagogiczne.

O umiejętnościach pedagogicznych nauczyciela pisano szeroko we wcześniejszych publikacjach. Na podstawie uzyskanych wyników badań potrafimy wskazać ich hierarchię ważności w procesie pedagogicznym.

Każde działanie oraz jego sprawność zdeterminowane jest różnymi czynnikami które prakseolodzy (J. Zieleniewski) określają terminem *możliwość działania* i wskazują na ich wewnętrzną i zewnętrzną stronę. Dlatego zachodzi konieczność bliższego określenia tych czynników dyspozycyjalnych (wewnętrznych) i sytuacyjnych (zewnętrznych), ich oceny i ustalenia stopnia ich wpływu na sprawność pracy pedagogicznej i jej efekty. To też zostało już rozstrzygnięte w wyniku badań empirycznych i opisane w pracach naukowych. Tu pozwolę sobie przypomnieć, że do warunków wewnętrznych zalicza się: fachowe i moralne kwalifikacje działającego podmiotu. Z kolei do warunków zewnętrznych zalicza się: elementy kręgu zewnętrznego jednostki, jej otoczenia oraz działania osób i instytucji, które mogą ułatwić lub utrudnić działanie. Taki sposób interpretacji warunków sprawnego działania pokrywa się z ich ujęciem w prakseologii, pedagogice i psychologii.

O sprawności pracy decyduje więc splot różnych czynników, przy czym czynników najwyższej wagi należy, jak na to wskazują wyniki badań, należy

doszukiwać się w samym nauczycielu, który żyje i pracuje w konkretnych warunkach społecznych i materialnych.

Do grupy czynników kierunkowych, nazywanych czasem dyspozycjami aksjologicznymi, w ślad za innymi pedagogami, zaliczam te, które koncentrują się wokół uczuciowo-wolicjonalnej i motywacyjnej stronie osobowości nauczyciela. Istnieje przekonanie, że punktem wyjścia każdego ludzkiego działania jest określona potrzeba, która rodzi cel działania. Uświadomienie sobie tego celu krystalizuje stosunek nauczyciela do stojących przed nim zadań i uzasadnia podjęcie działania. W przypadku nauczyciela będzie to chęć podjęcia działania pedagogicznego zmierzającego do osiągania celów dydaktycznych i wychowawczych. U nauczyciela wywołana zostaje określona siła wewnętrzna do działania, czyli motywacja. Wytycza ona kierunek i warunkuje dążenie ku określonym celom. Zdaniem T. Pszczołowskiego, umieć pracować to znaczy umieć postawić przed sobą wyraźnie określony cel, uświadomić sobie, na jakie kolejne cele on się dzieli oraz umieć wybrać najbardziej sensowne środki i metody ich realizacji. W tym właśnie zawiera się sens systematycznego planowania i realizacji zadań, zdecydowanie i odwaga w podejmowaniu trafnych decyzji, jak również pewność w działaniu – cechy tak bardzo potrzebne nauczycielowi pracującemu w warunkach reformującej się edukacji. To właśnie, jaki jest stosunek nauczyciela do pracy pedagogicznej z młodzieżą, do celów i zadań kształcenia i wychowania, jaki jest poziom świadomości działania, jak przebiegają procesy decyzyjne, jak się planuje i realizuje zaplanowane zadania, jaki jest poziom zaangażowania w ich realizacji, jakimi środkami osiąga się założone cele i jak się reaguje na trudności i przeszkody, powinno być przedmiotem oceny pracy nauczyciela.

Specyficznym walorem osobowości nauczyciela jest prawidłowo ukształtowany mechanizm regulowania stosunków z uczniami i środowiskiem domowym ucznia. Od tego zależy również sprawność pracy pedagogicznej i jej efekty. Dowodzą to wyniki przeprowadzonych badań, potwierdza to wielu pedagogów. W wyniku kontaktów nauczyciel – uczeń powstają u uczniów bardzo złożone reakcje psychiczne, które mogą ułatwiać lub utrudniać proces pedagogiczny. Nauczyciela efektywnego, jak wykazały wyniki badań, charakteryzuje opanowanie, zdolność do samokontroli swojego postępowania, spokój uprzejmość, przyjazny stosunek do uczniów, interesowanie się ich sprawami osobistymi, liczenie się z ich potrzebami, zainteresowaniami i możliwościami, także z ich sugestiami i pomysłami (demokratyczny styl oddziaływań wychowawczych). Nauczycieli mało efektywnych w pracy są na ogół niecierpliwi, nerwowi, apodyktyczni, stosują wiele kar, nie znają dobrze swoich uczniów, nie interesują się ich sprawami osobistymi. Swoją osobowością wywołują wśród uczniów ujemne reakcje psychiczne, które obniżają wyniki

pracy dydaktycznej i wychowawczej⁷. Stosunek nauczyciela do uczniów, to następny czynnik, który, jak sądzę, powinien być brany pod uwagę w ocenie nauczyciela (patrz załącznik nr 5 i 6).

Każdy nauczyciel powinien zdawać sobie sprawę z motywów swojej pracy, rozumieć samego siebie. Rozumienie to powinno łączyć się ze zdolnością akceptowania i szacunku dla postaw innych ludzi. Chodzi tu o ukształtowanie w osobowości nauczyciela tak zwanego systemu samoregulacji. Ma to zasadnicze znaczenie dlatego, że nauczyciel włączony jest w system bardzo skomplikowanych stosunków z otaczającymi go ludźmi, zjawiskami, przedmiotami i procesami, które intensywnie na niego wpływają⁸. Skutki tych oddziaływań w decydującym stopniu zależą jednak od niego, od jego zdolności samoregulacji. Zdolność ta jest fundamentalną cechą osobowości każdego nauczyciela, który może efektywnie funkcjonować pod warunkiem utrzymywania równowagi z otoczeniem.

Poszukując źródeł wysokiej efektywności pracy pedagogicznej nauczyciela nie można pominąć również takich cech osobowości, jak: poczucie wysokiej wartości, wiara w siebie, świadomość swej doniosłej roli społecznej, szczerść i uczciwość względem siebie, samokrytycyzm, odporność na niepowodzenia i przykrości, dbałość o swój wygląd i odpowiedni do zawodu styl życia. Cały ten kompleks cech, umownie nazywany przeze mnie „stosunkiem nauczyciela do samego siebie”, powinien być kolejnym komponentem oceny nauczyciela, ponieważ w dużym stopniu decyduje o efektach jego pracy. Jak wykazały wyniki badań autora, czynnik ten został najwyżej oceniony ze wszystkich czynników kierunkowych u nauczycieli efektywnych i w zakresie tego czynnika nauczyciele efektywni różnią się najbardziej od nauczycieli przeciętnych. Trzeba tu jednak zaznaczyć, iż jest to czynnik bardzo trudny do oceny.

Skoro naczelnym celem działalności pedagogicznej jest kształtowanie wszechstronnie rozwiniętej osobowości uczniów i wychowanie ich na twórczych członków społeczeństwa, to staje się jasne, że pracę tę powinny wykonywać tylko jednostki, które podchodzą świadomie i twórczo do swej pracy. Wymaga to od nauczyciela pełnego zaangażowania się w podjętą działalność. Aby zapewnić pracy pedagogicznej wysoki stopień twórczych elementów musi ona stać się dla niego treścią jego życia, musi znaleźć w niej sposób wyrażania siebie, teren zaspokojenia twórczych potrzeb. Ten twórczy stosunek nauczyciela do pracy zapewnić może istnienie tak ważnych aspektów, jak: rzetelność, poczucie odpowiedzialności, wytrwałość w pokonywaniu trudności i doprowadzeniu pracy do końca, systematyczne dążenie do modyfikacji działań i

⁷ W. O k o ń, *Osobowość nauczyciela*. Warszawa 1989

⁸ H.C. L i n d g r e n, *Psychologia wychowawcza w szkole*. Warszawa 1962.

unowocześnienia własnego warsztatu pracy. Nauczyciel, który wymaga od uczniów twórczych postaw, sam też musi przejawiać twórcze działania. Powinien być autorem programów i nowatorskich działań dydaktycznych.

Każdy nauczyciel powinien posiadać wysoką wiedzę kierunkową i pedagogiczną i umieć tę wiedzę wykorzystać w praktycznym działaniu, powinien ją systematycznie wzbogacać, poprzez samokształcenie i doskonalenie instytucjonalne. Powinien czuć się odpowiedzialny za rozwój metodyki swojego przedmiotu i dążyć do przekazania swoich doświadczeń pedagogicznych innym nauczycielom. Są to następne ważne element, który powinny być przedmiotem oceny.

Jest jeszcze jeden czynnik, zaliczany również do czynników instrumentalnych, to doświadczenie pedagogiczne nauczyciela. Doświadczenie rozumiane nie jako wysługa lat, jak to już było podkreślane w początkowych rozdziałach książki, lecz jako pojęcie zdeterminowane przede wszystkim systematyczną i intensywną aktywnością umysłową, samodzielnym rozwiązywaniem problemów praktycznych, ciągłą analizą i samooceną własnej pracy, dostrzeganiem błędów, analizowaniem przyczyn ich powstawania i wyprowadzaniem wniosków do dalszej pracy (patrz rozdział: „Rozwój zawodowy nauczyciela”). Doświadczenie pedagogiczne w tej postaci, jak wykazały wyniki badań, stanowi niezwykle ważny czynnik sprawnej pracy nauczyciela i tylko w takiej postaci może być przedmiotem analizy i oceny.

Dotychczas analizowane czynniki wiązały się bezpośrednio z działającym podmiotem. Wiadomo jednak, że sprawność pracy pedagogicznej determinuje również splot różnych, często trudnych do uchwycenia, czynników pozapodmiotowych. Określają one zewnętrzne warunki i sytuacje, w jakich przebiega działanie. Nie zamierzam omawiać tu wszystkich tych czynników, jest ich wiele. Ograniczę się tylko do tych, których poziom w dużej mierze zależy od nauczyciela. Chodzi tu głównie o stan bazy materialno-dydaktycznej dla potrzeb edukacji. Troska nauczyciela o stan tej bazy i działania na rzecz jej rozbudowy i modernizacji powinna być przedmiotem oceny nauczyciela, bo jest to czynnik, który często decyduje o sprawności i efektach pracy nauczyciela.

Wykorzystując dotychczasowe rozważania teoretyczne i paradygmaty badania uwarunkowań efektywności pracy pedagogicznej oraz wykorzystując własne doświadczenia zakładam, że przedmiotem oceny nauczyciela powinny być:

- Efekty pracy pedagogicznej nauczyciela.
- Sprawność pracy pedagogicznej nauczyciela, przejawiająca się w sprawnym posługiwaniu się umiejętnościami pedagogicznymi.

- Predyspozycje kierunkowe (aksjologiczne) i instrumentalne determinujące tę sprawność.
- Praca nauczyciela na rzecz środowiska społecznego.

JANUSZ BIELSKI A N E K S

Załącznik nr 1 ARKUSZ OBSERWACJI I OCENY LEKCJI

1. Imię i nazwisko nauczyciela
2. Szkoła
3. Klasa
4. Data hospitacji

CELE LEKCJI: a) poznawczy

b) kształcący

c) wychowawczy

Kryteria oceny	(punkty 0-2)
A. KRYTERIUM CELOWOŚCI (Świadome i celowe działanie nauczyciela)	
1. Czy nauczyciel przed lekcją w pełni uświadamiał sobie cele lekcji: poznawcze, kształcące i wychowawcze (dotyczące umiejętności, wiadomości i oddziaływań wychowawczych)?	0 1 2
-----	0 1 2
2. Czy nauczyciel zapoznał uczniów z zadaniami i celami lekcji i czy zachęcał ich do realizacji zadań?	
B. KRYTERIUM RACJONALNOŚCI	
1. Czy nauczyciel poprawnie sformułował zadania lekcji i czy treści lekcji były adekwatne do założonych zadań, czy umożliwiały osiągnięcie celów?	0 1 2
-----	0 1 2
2. Czy treści lekcji były dostosowane do potrzeb i możliwości uczniów?	
-----	0 1 2
3. Czy trafnie dobrano metody do zadań lekcji i czy nauczyciel dobrze się nimi posługiwał?	0 1 2
-----	0 1 2
4. Czy zastosowano odpowiednie formy organizacyjne zapewniające wysoką efektywność lekcji?	0 1 2
-----	0 1 2
5. Czy lekcja charakteryzowała się racjonalną budową i organizacją?	0 1 2
-----	0 1 2
6. Czy w lekcji wystąpiła wielostronna aktywizacja uczniów (czy realizowano zadania poznawcze, kształcące i wychowawcze)?	0 1 2
-----	0 1 2
7. Czy uczniowie byli traktowani podmiotowo (umożliwiono im samodzielne myślenie, podejmowanie decyzji, czy wystąpiła indywidualizacja, partnerstwo, samoocena itp.?)	0 1 2
-----	0 1 2
8. Czy respektowano zasady dydaktyczne (nauczania)?	

9. Czy zastosowano dostateczną ilość środków i pomocy dydaktycznych (przyborów i przyrządów) oraz w pełni wykorzystano możliwości szkoły w tym zakresie?	
C. KRYTERIUM SPRAWNOŚCI, DOKŁADNOŚCI I EKONOMICZNOŚCI	
1. Czy postawa nauczyciela była właściwa (swobodna, elastyczna, aktywizująca uczniów, konsekwentna, życzliwa, partnerska, pogodna, bezpośrednia, operatywna w działaniu)?	0 1 2
2. Czy pokaz w wykonaniu nauczyciela był poprawny, objaśnienia precyzyjne i zrozumiałe?	0 1 2
3. Czy odpowiednio do założonych celów i ekonomicznie wykorzystano czas w lekcji?	0 1 2
4. Czy były przestrzegane zasady BHP, higiena ciała, ubioru i otoczenia?	
D. KRYTERIUM NOWATORSTWA (Twórczy charakter działania)	
1. Czy wprowadzono w lekcji nowe rozwiązania organizacyjno-metodyczne i czy były to rozwiązania autorskie nauczyciela?	0 1 2
2. Czy nadają się one do upowszechnienia w środowisku szkolnym?	0 1 2
E. KRYTERIUM SKUTECZNOŚCI	
1. Czy osiągnięto założone cele lekcji i w jakim stopniu?	0 1 2
- w zakresie nauczanych umiejętności ruchowych,	0 1 2
- w zakresie sprawności fizycznej	0 1 2
- w zakresie wiedzy	0 1 2
- w kształtowaniu postaw do kultury fizycznej	0 1 2
2. Czy lekcja spełniła również funkcję:	0 1 2
- wzorotwórczą (przygotowała uczniów do uczenia się w czasie wolnym, do aktywności ruchowej w czasie pozalekcyjnym i w życiu dorosłym)?	
- hedonistyczną, czy dała uczniom radość?	
Suma punktów:	
F. AUTOOCENA LEKCJI	
Czy zdaniem prowadzącego osiągnął on zamierzone cele lekcji, jeśli nie, to dlaczego i czy lekcja go satysfakcjonuje?	
Inne uwagi:	

Ocena słowna:

Źródło własne

Odpowiedzi: 2 punkty.....*tak, odpowiedź pozytywna*

1 punkt.....*częściowo tak, odpowiedź częściowo pozytywna*

0 punktów.....*nie, odpowiedź negatyw*

0 pkt. – „*nie*”, *odpowiedź negatywna*

Interpretacja wyników: 0 – 15 pkt. ocena negatywna

1 pkt. – „*częściowo tak*”

16 – 31 pkt. ocena pozytywna

2 pkt. – „*tak*”, *odpowiedź pozytywna*

32 – 46 pkt. ocena wyróżniająca

Interpretacja wyników jest umowna

Załącznik nr 2**ARKUSZ OBSERWACJI I OCENY LEKCJI**

1. Imię i nazwisko nauczyciela.....
2. Szkoła
3. Klasa Data

Kryteria oceny	Ocena
A. DOBÓR TREŚCI LEKCJI DO ZADAŃ	
1. Trafność doboru treści (zgodność z programem, celowość, przydatność, dostępność, zakres).....	0 1 2 0 1 2
2. Poprawność merytoryczna w stosunku do zadań	
B. ZASTOSOWANE METODY I FORMY ORGANIZACYJNE	
1. Trafność doboru metod i form organizacyjnych ćwiczeń w realizacji zadań (przy uwzględnieniu warunków pracy nauczyciela)	0 1 2 0 1 2
2. Umiejętność posługiwania się wybranymi metodami	
C. WYKORZYSTANIE ŚRODKÓW DYDAKTYCZNYCH	
1. Trafność doboru środków dydaktycznych do założonych celów, przyjętych metod i form organizacyjnych	0 1 2 0 1 2
2. Umiejętność zastosowania innowacji metodycznych	
D. KONSTRUKCJA LEKCJI	
1. Zgodność z tokiem postępowania charakterystycznego dla wybranych metod (odpowiednia struktura czynności nauczyciela)	0 1 2 0 1 2
2. Umiejętność realizacji poszczególnych ogniw lekcji	0 1 2
3. Sprawność organizacyjna nauczyciela	
E. INTERAKCJA NAUCZYCIEL-UCZEN	
1. Skuteczność działań pobudzających aktywność ucznia (motywacje, indywidualizacja pracy, postawa nauczyciela, zaniepokojenie ...)	0 1 2 0 1 2
2. Umiejętność elastycznego reagowania na nieprzewidziane sytuacje	0 1 2
3. Wzajemne rozumienie się ucznia i nauczyciela	0 1 2
4. Sposoby kontroli i oceniania ucznia (trafność kryteriów, formy oceniania, wychowawczy aspekt oceny, stosowanie samooceny...)	0 1 2 0 1 2
5. Postawa nauczyciela (rodzaj replik słownych, intonacja głosu, bezsłowne sposoby oddziaływania, stosunek do niepowodzeń ucznia, konsekwencja w egzekwowaniu wymagań...)...	
6. Wpływ uczniów na przebieg lekcji	
F. EFEKTY PRACY	
1. Stopień realizacji celów kształcenia:	0 1 2
• Poznawczych	0 1 2
• Kształcących	0 1 2
• Wychowawczych	
G. OMÓWIENIE (PODSUMOWANIE) LEKCJI	
1. Umiejętność określenia przez nauczyciela głównego zadania lekcji oraz doboru metod i środków służących jego realizacji	0 1 2 0 1 2
2. Poprawność omówienia przez nauczyciela własnej lekcji	0 1 2
3. Ogólna ocena prowadzonej przez siebie lekcji (samoocena)	0 1 2
4. Nastawienie uczniów do aktywności ruchowej w czasie pozalekcyjnym	
Razem punktów:	

Ocena lekcji:

0 pkt. – „nie”, odpowiedź negatywna
 1 pkt. – „częściowo tak”
 2 pkt. – „tak”, odpowiedź pozytywna

Interpretacja wyników: 0 – 15 pkt. ocena negatywna
 16 – 32 pkt. ocena pozytywna
 33 – 44 pkt. ocena wyróżniająca

Uwaga. Zaproponowane tu przedziały punktów na poszczególne stopnie oceny są umowne.

Załącznik nr 3

ARKUSZ SAMOOCENY KOMPETENCJI PEDAGOGICZNYCH NAUCZYCIELA

Uprzejmie prosimy o dokonanie obiektywnej samooceny własnych umiejętności zawodowych. Materiał zebrany tą drogą będzie wykorzystany wyłącznie do naukowej analizy. Respondentom zapewnia się pełną dyskrecję.

Wzór do samooceny poziomu wiedzy i umiejętności pedagogicznych nauczyciela

Punkty	1	2	3	4	5
Ocena umiejętności	<i>całkowity brak umiejętności</i>	<i>ograniczona umiejętność</i>	<i>dostateczna umiejętność</i>	<i>dobra umiejętność</i>	<i>bardzo duża umiejętność</i>

Właściwą ocenę zaznaczyć znakiem „X” w odpowiedniej rubryce, wg wyżej podanego wzoru oceny

<i>Kompetencje pedagogiczne</i>		1	2	3	4	5
<i>1. Umiejętności (kompetencje) prakseologiczne</i>						
1.1.	<i>Umiejętność rozpoznania stanu wiedzy, umiejętności sprawności i postawy, przy pomocy istniejących testów i sprawdzianów oraz dokonywania analizy zebranego materiału obserwacyjnego.</i>					
1.2.	<i>Umiejętność samodzielnego opracowania i przeprowadzenia testów i sprawdzianów oceny efektów pracy ucznia.</i>					
1.3.	<i>Umiejętność napisania autorskiego programu do nauczanego przedmiotu.</i>					
1.4.	<i>Umiejętność zaplanowania swojej pracy w oparciu o program, warunki i wyniki rozpoznania.</i>					
1.5.	<i>Umiejętność sformułowania odpowiednich zadań, dobierania treści do osiągnięcia stawianych na zajęciach celów kształcenia i wychowania.</i>					
1.6.	<i>Znajomość metod i umiejętność posługiwania się nimi w realizacji zadań lekcji.</i>					

1.7.	Umiejętność posługiwania się odpowiednimi metodami i środkami kontroli, analizy i oceny osiągnięć szkolnych ucznia.					
1.8.	Umiejętność interpretowania i oceniania osiągnięć uczniów na tle ich indywidualnych możliwości.					
1.9.	Umiejętność wyzwalania pozytywnej motywacji u uczniów do realizacji zadań, poprzez odwoływanie się do ich potrzeb i zainteresowań.					
1.10.	Umiejętność efektywnego wykorzystania czasu lekcji (ekonomika lekcji).					
1.11.	Umiejętność oceny rozwoju fizycznego, postawy ciała uczniów oraz ustalania przyczyn wad i zaniedbań w tym zakresie (nauczyciel wf).					
1.12.	Umiejętność sensownych działań zmierzających do usuwania zaniedbań w rozwoju psychicznym, fizycznym i motorycznym oraz korekcji wad postawy ciała.					
1.13.	Umiejętność rozpoznawania typowych zaburzeń rozwojowych i zdrowotnych u ucznia, jak: nerwice, agresja, narkomania i udzielania lub kierowania po odpowiednią formę pomocy.					
1.14.						

1.15.	Umiejętność analizowania i dokonywania obiektywnej oceny skuteczności własnej pracy i jej korygowania.					
1.16.	Umiejętność planowania i realizowania własnego rozwoju zawodowego.					
Ocena ogólna:						

1.17. Jakie zna Pan(i) testy do oceny osiągnięć szkolnych ucznia i jakimi posługuje się najczęściej w praktyce?

.....

1.18. Czy napisał(a) Pan(i) własny autorski program?.....

1.19. Jaki Pan(i) realizuje program we własnej klasie lub szkole?

1.20. Jakimi metodami posługuje się Pan(i) najczęściej w swojej praktyce?

.....

1.21. Jakie działania (kursy, studia podyplomowe, warsztaty metodyczne) podjął(a) Pan(i) w ostatnim czasie dla własnego doskonalenia zawodowego?

.....

1.22. Czy upowszechnia Pan(i) swoje doświadczenia pedagogiczne i w jakiej formie?

2. Umiejętności (kompetencje) komunikacyjne		1	2	3	4	5
2.1.	Umiejętność dostosowania własnego języka (objaśnień, przekazywania wiedzy) do poziomu dojrzałości i zdolności percepcyjnych uczniów.					
2.2.	Znajomość i umiejętność posługiwania się w nauczaniu właściwą terminologią.					
2.3.	Umiejętność pokazu nauczanych czynności.					
2.4.	Umiejętność dostosowania stylu oddziaływań wychowawczych do poziomu dojrzałości uczniów.					
Ogólna ocena:						

3. Umiejętności (kompetencje) współdziałania		1	2	3	4	5
3.1.	Rozumienie związków zachodzących pomiędzy postawą zawodową, osobowością nauczyciela i preferowanym przez siebie stylem interakcyjnym (demokratycznym, autokratycznym) a procesami zachodzącymi w klasie szkolnej.					
3.2.	Umiejętność preferowania odpowiedzialności osobistej ucznia nad normami posłuszeństwa w kontaktach międzyludzkich i w szkole.					

3.3.	Umiejętność mobilizowania uczniów do współdziałania na zajęciach, a nie tylko współzawodniczenia					
3.4.	Umiejętność rozwiązywania sytuacji konfliktowych w klasie szkolnej, poprzez negocjacje i kompromis, a nie przymus.					
3.5.	Umiejętność wyzwalania i spożytkowania inicjatyw uczniów.					
3.6.	Umiejętność kształtowania postaw prospołecznych i prorodzinnych u uczniów.					
Ogólna ocena:						

4. Umiejętności (kompetencje) kreatywne		1	2	3	4	5
4.1.	Umiejętność działania niestandardowego, tworzenia własnych oryginalnych rozwiązań organizacyjno-metodycznych w pracy, a nie czekanie na gotowe wzory.					
4.2.	Umiejętność bieżącego dostosowania sposobów i środków dydaktycznych do zmieniającej się sytuacji pedagogicznej – „myślenia w biegu”. (np. w przypadku zmiany pogody, lub sytuacji na lekcji).					
4.3.	Umiejętność wyzwalania u uczniów samodzielności, odpowiedzialności oraz krytycznego myślenia i kreatywności zachowań w procesie dydaktycznym.					
4.4.	Umiejętność posługiwania się technikami badawczymi w rozpoznawaniu zjawisk pedagogicznych.					
4.5.	Umiejętność organizowania i modyfikowania własnego warsztatu pracy.					
4.6.	Umiejętność korzystania w pracy zawodowej z najnowszej literatury pedagogicznej i specjalistycznej.					
Ogólna ocena:						

5. Umiejętności (kompetencje) informatyczne		1	2	3	4	5
5.1.	Umiejętność posługiwania się obcym językiem.					
5.2.	Znajomość języka informatycznego.					
5.3.	Umiejętność korzystania z technologii informatycznej w procesie edukacyjnym oraz do wspomaganie własnego kształcenia i doskonalenia, (np. umiejętność korzystania z komputera, z bazy danych, z sieci internetowej, poczty elektronicznej itp).					
5.4.	Umiejętność udostępniania nauczycielom w Internecie i innych publikatorach własnych programów edukacyjnych i innych opracowań.					
Ogólna ocena:						

5.5. Jeśli posługuje się Pan(i) obcym językiem, to jakim?

6. Kompetencje etyczne		1	2	3	4	5
6.1.	Znajomość własnych powinności etycznych wobec uczniów.					
6.2.	Zdolność myślenia i działania preferencyjnego dla dobra wychowanków.					
6.3.	Umiejętność stawiania sobie pytań o granice prawomocności etycznej swojej pracy zawodowej, współodpowiedzialności moralnej za zdrowie, rozwój, sprawność i postawy do życia swoich wychowanków.					
Ogólna ocena:						

Źródło własne

Załącznik nr 4**KWESTIONARIUSZ DO BADANIA STYLU ODDZIAŁYWANIA WYCHOWAWCZEGO NAUCZYCIELA PRZEZ UCZNIA****Instrukcja**

Kwestionariusz składa się z szeregu (40) pytań dotyczących Twojego nauczyciela. Przeczytaj uważnie każde pytanie i postaraj sobie przypomnieć, a następnie ocenić, jak postępuje lub postępował Twój nauczyciel. Odpowiedzi na kolejne pytania zaznacz krzyżykiem w odpowiednich kratkach oznaczonych cyframi, według następującego klucza:

Nauczyciel postępował tak zawsze lub bardzo często	
Nauczyciel postępował tak często	
Nauczyciel postępował tak od czasu do czasu	
Nauczyciel postępował tak rzadko	
Nauczyciel nigdy tak nie postępował	

Stwierdzenia	kty				
1. Są nauczyciele, którzy unikają stosowania nakazów i zakazów, o ile nie jest to niezbędne, czy Twój nauczyciel postępował podobnie?					
2. Jeśli nauczyciel wydawał jakieś polecenia, to starał się uzasadnić, dlaczego uważa wykonanie tego polecenia za pożądane?					
3. Czy nauczyciel chętnie udzielał pochwał uczniom, którzy na nie zasłużyli?					
4. Czy Twój nauczyciel miał czas dla uczniów, którzy zwracali się do niego o pomoc albo o dłuższą rozmowę?					
5. Jest to normalne, że każdy uczeń czuje zdenerwowanie przed sprawdzianem na ocenę. Czy Twój nauczyciel w takich sytuacjach starał się wytworzyć atmosferę spokoju, gdy widział, że byliście zdenerwowani?					
6. Czy Twój nauczyciel okazywał z troską, jeśli jakiś uczeń miał z czymś trudności?					
7. Czy Twój nauczyciel starał się pomóc uczniowi, gdy ten miał jakieś kłopoty?					
8. Jeśli uczenia spotkało jakieś niepowodzenie, to czy nauczyciel starał się dodać mu odwagi?					
9. Zdarza się, że uczniowie podsuwają nauczycielowi pewne pomysły, które chcieliby zrealizować w szkole. Czy Twój nauczyciel popierał pomysły wysuwane przez uczniów?					
10. Czy nauczyciel, chcąc wynagrodzić uczniów stawiał im dobre oceny, udzielał pochwał, wyrażał zadowolenie lub stwierdzał właściwe zachowanie lub wykonanie zadania itp?					
11. Często poglądy i opinie uczniów nie są zgodne z poglądami i opiniami nauczycieli. Czy Twój nauczyciel starał się w takim przypadku przedyskutować z uczniami problem, aby uzgodnić poglądy?					
12. Czasami nauczyciele pozostawiają uczniom wiele swobody, traktują ich podmiotowo. Czy Twój nauczyciel postępował podobnie?					
13. Czy nauczyciel gotowy był zmienić swoje zdanie, jeśli uczniowie przekonali					

go, że to oni mają rację w danym przypadku?					
14. Czy Twój nauczyciel zezwalał uczniom na wyrażanie poglądów i opinii niezgodnych z jego poglądami?					
15. Jeśli nauczyciel podejmował jakąś decyzję dotyczącą uczniów (np. wycieczki), to czy brał pod uwagę ich życzenia i chęci?					
16. Czy Twój nauczyciel chętnie nagradzał uczniów za dobre sprawowanie, za dobre przygotowanie się do lekcji, za aktywność na lekcji, za otwartość itp?					
17. Są nauczyciele, którzy lubią stawiać dobre oceny, i stawiają je często. Czy Twój nauczyciel często stawiał dobre oceny tym, którzy na to zasłużyli?					
18. Czy Twój nauczyciel rozmawiał z uczniami na ogół ciepło i serdecznie?					
19. Czy Twój nauczyciel zachęcał uczniów do samodzielności i przejawiania inicjatywy w podejmowaniu decyzji?					
20. Są nauczyciele, którzy wychodzą z założenia, że ich jedynym obowiązkiem jest prowadzenie zajęć i nie angażowanie się w sprawy uczniowskie. Czy twój nauczyciel był odmiennego zdania?					

Nauczyciel postępował tak zawsze lub bardzo często			
Nauczyciel postępował tak często			
Nauczyciel postępował tak od czasu do czasu			
Nauczyciel postępował tak rzadko			
Nauczyciel nigdy tak nie postępował			

21. Czy nauczyciel karał uczniów bez dania im możliwości usprawiedliwienia się?					
22. Czy zdarzało się, że twój nauczyciel był ustosunkowany do niektórych uczniów wrogo i niechętnie?					
23. Są nauczyciele, którzy uważają, że dopóki uczeń nie zakłóca im spokoju i nie sprawia kłopotu, to nie trzeba mu poświęcać więcej czasu i uwagi. Czy twój nauczyciel uważał podobnie?					
24. Niektórzy nauczyciele uważają, że wszystko wiedzą najlepiej i w związku z tym uczniowie powinni słuchać ich bez sprzeciwu. Czy twój nauczyciel myślał podobnie?					
25. Czy nauczyciel karał surowo uczniów, gdy zrobili coś niewłaściwego?					
26. Niektórzy nauczyciele są mało zaangażowani w sprawy uczniowskie. Czy twój nauczyciel postępował podobnie?					
27. Czy twój nauczyciel uważał, że jego jedynym obowiązkiem jest prowadzenie zajęć lekcyjnych i nie angażowanie się w sprawy uczniowskie?					
28. Czy odnosiłeś wrażenie, że twój nauczyciel starał się wytworzyć atmosferę					

zagrożenia i lęku, ponieważ uważał, że w ten sposób łatwiej mu będzie utrzymać w klasie dyscyplinę?					
29. Wielu nauczycieli uważa, że podejmowanie decyzji w sprawach szkolnych należy tylko do nich i w związku z tym nie popierają podejmowania decyzji wspólnie z uczniami. Czy twój nauczyciel postępował podobnie?					
30. Zdarzają się nauczyciele, którzy starają się kontrolować całe postępowanie uczniów, krępując ich inicjatywę. Czy twój nauczyciel postępował w ten sposób?					
31. Jeśli uczniowie byli odmiennego zdania niż nauczyciel, to czy byli zmuszani do uznania poglądów nauczyciela?					
32. Niektórzy nauczyciele uważają, że uczeń nie ma prawa odzywać się bez pytania. Czy twój nauczyciel uważał tak samo?					
33. Czy zbyt wysokie wymagania nauczyciela dotyczyły: posłuszeństwa na lekcjach, wykonania nałożonych kontrowersyjnych obowiązków?					
34. Czy nauczyciel chcąc ukarać uczniów stosował kary cielesne, wyrzucał go z klasy, ośmieszał przed klasą, poniżał, drwił, stawia oceny niedostateczne itp?					
35. Czy twój nauczyciel rozmawiając z uczniami był wobec nich złośliwy i ironiczny?					
36. Czy uważasz, że twój nauczyciel w swoich wymaganiach wobec uczniów nie liczył się ani z ich możliwościami ani życzeniami?					
37. Czy twój nauczyciel jasno stawiał sprawę, że tylko on rządzi w szkole/klasie?					
38. Czy twój nauczyciel lubił komenderować uczniami nawet w bardzo prostych sytuacjach?					
39. Czy twój nauczyciel żądał od was natychmiastowego i bezwzględnego podporządkowania się jego decyzjom?					
40. Czy wasz nauczyciel utrzymywał na lekcjach porządek i dyscyplinę przede wszystkim przez zakazy i nakazy?					
Razem punktów:					

Źródło własne

- 0 – 40 - styl zdecydowanie autokratyczny
- 41 – 80 - styl przejściowy z tendencją do autokratyzmu
- 81 – 120 - styl przejściowy z tendencją do demokratyzmu
- 121 – 160 - styl zdecydowanie demokratyczny

Załącznik nr 5

GROMADZENIE PRZEZ NAUCZYCIELA INFORMACJI O SOBIE

(wtórnych informacji zwrotnych)

Chciał(a)bym dowiedzieć się, co sądzisz o moich lekcjach. Przeczytaj uważnie każde pytanie i zaznacz swoją odpowiedź krzyżykiem pod „tak” lub „nie”.

nia	”	”
1. Czy łatwo wam porozumieć się ze mną na lekcji?		
2. Czy okazuję wam życzliwość nawet wtedy, gdy wytykam wam błędy?		

3. Czy uważasz, że was lubię?		
4. Czy często na moich lekcjach czujecie się zastraszeni?		
5. Czy słucham uważnie, co macie mi do powiedzenia?		
6. Czy zawsze was rozumiem, wasze smutki, zmartwienia, radości?		
7. Czy według was uważam, że mam zawsze rację?		
8. Czy wyrażam się wystarczająco jasno i zrozumiale?		
9. Czy jestem wobec was szczery i uczciwy?		
10. Czy mówię wam, co naprawdę czuję, gdy jestem z wami?		
11. Czy zbyt często nakazuję wam, co macie robić i jak zachowywać się na lekcji?		
12. Czy prowadzoną przeze mnie lekcję uważasz za interesującą i ciekawą?		
13. Czy pozwalam wam decydować o tym, co będzie na lekcji, wycieczce?		
14. Czy byłbyś bardziej samodzielny i aktywny, gdybym pozostawił wam więcej swobody?		
15. Czy według ciebie powinno się coś zmienić podczas lekcji, które prowadzę w waszej klasie?		

Autor: **Janusz Bielski**

Proszę odpowiedzieć jeszcze na niżej zamieszczone pytania.

- Co najwyżej cenisz sobie na lekcjach z?

- Jak należy – Twoim zdaniem – prowadzić takie lekcje?

- Co najbardziej nie podoba ci się na nich?

- Co można by zmienić na takich lekcjach?

Dane o nauczycielu:

Płeć: kobieta, mężczyzna (podkreśl)

Wiek: osoba młoda, w średnim wieku, w starszym wieku

Nauczany przedmiot:

Załącznik nr 6

ARKUSZ OCENY EFEKTYWNOŚCI PRACY NAUCZYCIELA W OCZACH UCZNIÓW

Zajmiemy się teraz rozważaniami nad możliwością oceny nauczyciela przez ucznia.

Ze względu na funkcję i społeczny charakter pracy nauczyciela, może on/a być oceniany/a nie tylko przez nadzór pedagogiczny, ale także przez uczniów. Wynika to z istniejących związków i interakcji, jaka zachodzi między tymi dwoma podmiotami w procesie dydaktyczno-wychowawczym. Wszystkie inne podmioty, poza uczniem, mogą być tylko zewnętrznymi obserwatorami i nie mogą bezpośrednio wpływać na odbiór zachowań

nauczyciela w świadomości ucznia. Do adekwatnej oceny nauczyciela zdolny jest tylko uczeń, który osobiście bierze udział w procesie edukacyjnym oraz w interakcjach, jakie zachodzą między nim a nauczycielem w tym procesie. Tylko on wie, jak reaguje na polecenia, jaki ma stosunek do nauczyciela, do jego osobowości, do prezentowanych przez niego wymagań itp.

Z powyższych względów, interesujące byłyby badania nad efektywnością pracy nauczyciela, dokonane nie przez zewnętrznych obserwatorów tego procesu, lecz przez uczniów - bezpośrednich uczestników tego procesu. Ciekawą procedurę badawczą opisali w swojej pracy B. Hodan i Z. Żukowska⁹.

Korzystając z doświadczeń wyżej wymienionych autorów opracowałem kwestionariusz do oceny nauczyciela przez ucznia, który niżej został zaprezentowany.

Kwestionariusz ten zawiera szereg pytań dotyczących: stosunku nauczyciela do uczniów, do przedmiotu, przygotowania metodycznego nauczyciela, kultury bycia, realizacji zadań dydaktycznych i wychowawczych, zdobywania autorytetu, indywidualizacji, zdolności komunikowania się z uczniem, pracy pozalekcyjnej, działalności społecznej itp.

Kwestionariusz oceny pracy nauczyciela przez ucznia

Wyniki badań zebrane tą drogą posłużą do naukowych celów. Są poufne! Nie zostaną ujawnione nazwiska osób ocenianych i oceniających. Prosimy więc o wypowiedzi szczere i prawdziwe. Za takie dziękujemy.

1. Jak długo uczy cię oceniany nauczyciel?
2. Jaki masz stopień z przedmiotu?
3. Jaki jest Twój udział w pozalekcyjnych formach?
 - duży, znaczący
 - niewielki (podkreśl właściwą odpowiedź)
 - żaden
4. Jakie to są zajęcia?.....
5. Jaki jest Twój stosunek do ocenianego nauczyciela?
 - bardzo życzliwy
 - obojętny (podkreśl właściwą odpowiedź)
 - brak sympatii
 - niechętny

Pytania i odpowiedzi:

(zaznacz właściwą postawę nauczyciela w odpowiedniej klatce)

I. Jak sądzicie, jaki jest stosunek nauczyciela do wykonywanego zawodu?

1. Z zachowania nauczyciela wynika, że praca pedagogiczna go nie interesuje, nie docenia jej i nie przejawia dostatecznej aktywności.
2. Do pracy ma stosunek obojętny, jego lekcje są mało interesujące.
3. Lekcje są interesujące i dobrze przygotowane. Swym zapalem pociąga uczniów do współdziałania.

II. W jaki sposób przejawia się u nauczyciela poczucie obowiązku?

⁹ B. H o d a n, Z. Ż u k o w s k a, *Nauczyciel wychowania fizycznego i jego społeczno- wychowawcze funkcje*, Olomouc-Warszawa 1996, s. 202-211.

1. Nauczyciel jest często nieprzygotowany do lekcji, kolejne zadania, ćwiczenia i treści są wymyślane dopiero w trakcie trwania lekcji.
2. Jest niekonsekwentny, często stawia sobie małe wymagania, podobnie odnosi się to do uczniów.
3. Stara się swe zadania wypełniać jak najlepiej. Do lekcji jest zawsze dobrze przygotowany.

III. Jak zachowuje się nauczyciel w kontaktach z uczniami?

1. Nauczyciel jest nerwowy i często krzyczy na uczniów. Nie potrafi porozumieć się z uczniami i nawiązać z nimi współpracy.
2. Rzadko bierze pod uwagę propozycje, oczekiwania i zainteresowania uczniów. Nie usiłuje nawiązać z uczniami bliższego kontaktu. Jego zachowania są bardzo autorytarne.
3. Ma pozytywny stosunek do uczniów, dobrze się z nimi rozumie, jest konsekwentny i ma naturalny autorytet wśród uczniów i ich rodziców.

IV. Jaki znacie sposób na zdobycie autorytetu przez nauczyciela?

1. Nauczyciel stara się uzyskać autorytet poprzez nadmierną surowość. Uczniowie go słuchają, bo się go boją.
2. Nauczyciel nie ma autorytetu, uczniowie go nie słuchają.
3. Dzięki osobistemu przykładowi i dotrzymywaniu słowa zyskał sobie powszechny autorytet u wszystkich uczniów.

V. Którym uczniom nauczyciel poświęca najwięcej uwagi na lekcjach?

1. Nauczyciel poświęca najwięcej uwagi przede wszystkim uczniom najlepszym i spokojnym.
2. Ma jednakowy stosunek i wymagania do wszystkich uczniów bez wyjątku.
3. Nauczyciel przykłada do wszystkich uczniów jedną miarę, jednak stawia poszczególnym uczniom różne wymagania odpowiednio do ich możliwości i potrzeb.

VI. Jak jest społeczny odbiór nauczyciela?

1. Kontakty społeczne budzą zastrzeżenia, nauczyciel jest nietaktowny w obcowaniu z innymi ludźmi. Nie zależy mu na tym, jak go odbiera otoczenie.
2. Zachowania w szkole nie budzą zastrzeżeń, społeczne kontakty poza szkołą nie zawsze są akceptowane.
3. W kontaktach z innymi ludźmi w szkole i poza szkołą jest taktowny i powściągliwy, charakteryzuje się dużym poczuciem społecznym.

VII. Jakim dydaktykiem i wychowawcą jest nauczyciel?

1. Nauczyciel niewiele rozmawia z uczniami o ich wynikach i trudnościach w nauce, o zdrowiu i o innych problemach wychowawczych.
2. Czasem rozmawia z uczniami o niektórych problemach wychowawczych, o sporcie i o innych wydarzeniach interesujących uczniów.
3. Systematycznie wyjaśnia uczniom znaczenie wiedzy, sprawności fizycznej i innych wartości dla rozwoju umysłowego i zdrowia. Dąży do tego aby uczniowie zrozumieli sens tego, czego się uczą. Rozmawia z uczniami o ich zachowaniu.

VIII. Czym charakteryzują się lekcje prowadzone przez nauczyciela?

1. Lekcje są źle zorganizowane, bez odpowiedniego planu (toku), mało w nich ciekawych zadań i mała aktywność intelektualna lub fizyczna.
2. Lekcje są wprawdzie prowadzone według toku lekcyjnego, ale brakuje w nich pomysłowości i odpowiedniej intensywności.
3. Lekcje mają dobrą intensywność, nauczyciel stosuje dużo nowych u atrakcyjnych treści, ćwiczeń, zabaw i gier. Dzięki nauczycielowi jego lekcje stały się interesujące, w których dużo się można dowiedzieć i nauczyć wielu ciekawych umiejętności.

IX. Czy wymagania nauczyciela są zgodne z możliwościami wszystkich uczniów?

1. Podczas wyboru materiału nauczania nauczyciel nie bierze pod uwagę ani możliwości uczniów, ani ich potrzeb, ani żadnych innych indywidualnych różnic. Wszyscy uczniowie wykonują te same zadania.
2. Kieruje się wprawdzie przeciętnymi możliwościami klasy, ale niekiedy przydziela uczniom do mniejszych grup wg poziomu zdolności. Takie lekcje bywają żywe, ale nie uporządkowane, charakteryzują się mniejszą aktywnością.
3. Nauczyciel uwzględnia indywidualne możliwości i potrzeby wszystkich uczniów. Uczniowie pracują w grupach wg poziomu zdolności lub sprawności. Nauczyciel daje uczniom możliwość wyboru różnych treści.

X. Jak formułuje nauczyciel swoje wymagania?

1. Nauczyciel niejasno przedkłada swoje wymagania, jego sposób wyrażania jest niepoprawny zarówno pod względem gramatycznym, jak i merytorycznym (fachowym). Ma bardzo ubogi zasób słów.
2. Nauczyciel mówi zrozumiale, poprawnie pod względem gramatycznym, jego informacje są komunikatywne. Ma dość bogaty zasób słów.
3. Nauczyciel przedkłada uczniom zadania dokładnie, zrozumiale i poprawnie pod względem językowym. Ma duży zasób słów, jego poziom wysławiania się odpowiada wymaganiom stawianym nauczycielom.

XI. Jak nauczyciel współpracuje ze szkolnym kołem działalności pozalekcyjnej lub innymi organizacjami w szkole i poza szkołą?

1. Nauczyciel nie prowadzi w szkole żadnej działalności pozalekcyjnej.

2. W szkole istnieją różne koła zainteresowań, (szkolne koło sportowe, turystyczne itp.), ale stosunek nauczyciela do ich działalności jest obojętny. Uczniowie też mało interesują się pracą koła. Nauczyciel nie potrafi zainteresować młodzieży działalnością kół zainteresowań.

3. Nauczyciel prowadzi w szkole koło zainteresowań i jego zaangażowanie tą działalnością jest duże.

XII. Jak nauczyciel rozbudza zainteresowania młodzieży pracą w szkolnych i pozaszkolnych formach aktywności?

1. Nauczyciel nigdy nie inspiruje uczniów do uczestnictwa w szkolnym kole zainteresowań, ani w innych pozaszkolnych formach.

2. Nauczycielowi wystarcza, kiedy w szkolnym kole zainteresowań jest minimalna liczba uczniów i nie czyni żadnych starań, aby poszerzyć liczbę członków.

3. Nauczyciel umie pozyskać uczniów do pracy w szkolnym kole, uczniowie interesują się pracą koła, w większości uprawiają jakąś dziedzinę twórczości lub sport. Wykorzystuje różne środki informacji.

XIII. Czy nauczyciel interesuje się sportem lub inną dziedziną w szkole i poza szkołą w której pracuje?

1. Nauczyciel nie interesuje się sportem szkolnym, turystyką lub inną dziedziną. Nie przygotowuje uczniów do żadnych akcji i imprez.

2. Przygotowuje młodzież do niektórych pozaszkolnych imprez, ale jest to działalność sporadyczna.

3. Poświęca dużo czasu na przygotowanie uczniów do olimpiad przedmiotowych, lub zawodów sportowych i zabiega o to aby dobrze reprezentowali siebie i szkołę, aby uzyskali jak najlepsze wyniki.

XIV. Czy nauczyciel ogranicza swoje zainteresowania tylko do zajęć pozalekcyjnych?

1. Oprócz lekcji nauczyciel nie prowadzi żadnego koła zainteresowań. Koncentruje się tylko na swoim przedmiocie. W innych pracach szkolnych niechętnie bierze udział.

2. Bierze sporadycznie w innych akcjach i opiekuje się kołami zainteresowań, ale pracę tę traktuje formalnie, nie angażuje się w nią.

3. Nie nastawia się jedynie na działalność związaną ze swoim przedmiotem, pobudza uczniów i sam aktywnie bierze udział także w innych akcjach związanych z kulturą lub sportem i turystyką.

XV. Jaka jest - waszym zdaniem - pozycja nauczyciela w gronie nauczycielskim?

1. Nauczyciel ma słabą pozycję wśród innych nauczycieli w szkole, bo nie osiąga zadowalających wyników w pracy i ma zły stosunek do pozostałych nauczycieli.

2. Nauczyciel ma przeciętną pozycję w gronie nauczycielskim, nie podejmuje żadnych starań o poprawę wyników pracy i lepszą pozycję w szkole.

3. Nauczyciel ma mocną pozycję w gronie nauczycielskim, osiąga dobre wyniki w pracy. Zasłużył na uznanie za starania o wysoką pozycję swojego przedmiotu w szkole. Cieszy się szacunkiem pozostałych nauczycieli.

XVI. Jaka jest – waszym zdaniem – pozycja nauczyciela w społeczności lokalnej?

1. Wszyscy wiedzą, że nauczyciel ma zły stosunek do pracy zawodowej i działalności społecznej. To sprawia, że nie ma szacunku w środowisku społecznym.

2. Jest w swoim środowisku prawie nieznaną, bo nie osiąga znaczących wyników.

3. Z racji popularności w szkole i dobrych wyników w pracy zyskał sobie głęboki szacunek społeczeństwa. Zawsze jawi się jako społecznik, wszechstronnie wykształcony, który ma swoje zdanie i na którym można polegać.

Liczba	punktów:	/	ocena	nauczyciela:
.....					

Załącznik nr 7

Projekt arkusza oceny efektywności pracy nauczyciela

Przedstawiona wyżej koncepcja oceny efektywności pracy nauczyciela zawiera osiem podstawowych kryteriów. W pierwszych czterech występują szczegółowe wskaźniki. Każdy wskaźnik scharakteryzowany jest w trzech poziomach oceny: W - wyróżniającym, P - pozytywnym, N – negatywnym. Ocenianego nauczyciela należy porównać z zamieszczonymi charakterystykami poziomów izakwalifikowania i ocenienia w skali 0 – 2.

ARKUSZ OCENY EFEKTYWNOŚCI PRACY NAUCZYCIELA

Imię i nazwisko nauczycielaStaż pracy.....

Charakterystyka nauczyciela (właściwą ocenę w trzeciej kolumnie otoczyć kółkiem)		
1. Ocena nauczyciela i efektów pracy pedagogicznej		
1.1. Podstawowe efekty nauczania i wychowania		pkt
W	W wyniku sprawnej pracy pedagogicznej nauczyciel osiąga wysokie efekty dydaktyczne i wychowawcze: jego wychowankowie w zadowalającym stopniu posiadli kompetencje (osiągnięcia) zapisane w podstawach programowych (standardach osiągnięć) – posiadają duży zasób wymaganej wiedzy i umiejętności, charakteryzuje ich właściwa postawa do nauki oraz troska i odpowiedzialność za własne zdrowie oraz rozwój intelektualny i fizyczny.	2
P	Osiągnięcia uczniów – wiadomości, umiejętności, postawy, zostały opanowane na dobrym poziomie, choć z pewnymi lukami; tylko część uczniów wykazuje zainteresowania ponad obowiązkowe i tylko nieliczni uczestniczą w zajęciach pozalekcyjnych.	1
N	Uczniowie wykazują rażące braki w opanowaniu osiągnięć, które przewiduje podstawa programowa; ich wiedza jest niska, wykazują bardzo małe postępy w nabywaniu tej wiedzy; zaangażowanie, frekwencja na zajęciach i higiena osobista budzą poważne zastrzeżenia.	0
1.2. Efekty pracy pozalekcyjnej		
W	Nauczyciel szczyci się dużymi osiągnięciami organizacyjnymi i szkoleniowymi w swej działalności pozalekcyjnej (np. naukowej, artystycznej, sportowej, turystycznej, rekreacyjnej). Pod tym względem wyróżnia się na terenie środowiska. Uczniowie zajmują czołowe lokaty w olimpiadach przedmiotowych, finałach powiatowych i wojewódzkich, a czasem jeszcze wyżej.	2
P	Nauczyciel wykazuje aktywność w działalności pozalekcyjnej. Przygotowuje uczniów do olimpiad przedmiotowych. Prowadzi zajęcia pozalekcyjne lub organizuje w szkole masowe imprezy sportowo-rekreacyjne i turystyczne lub prowadzi zajęcia korektywne. Uczniowie są aktywni w tych dziedzinach. poza lekcjami.	1
N	Nauczyciel nie podejmuje żadnej działalności pozalekcyjnej. Uczniowie nie biorą udziału w zajęciach pozalekcyjnych, w olimpiadach, konkursach w imprezach o charakterze sportowym, rekreacyjnym i turystycznym. Wykazują brak zainteresowania nadobowiązkową aktywnością.	0

2. Ocena sprawności pracy pedagogicznej		
2.1. Realizacja zaplanowanego działania		
W	Nauczyciel sam napisał program nauczania i go realizuje. Planując pracę pedagogiczną opiera się na rzetelnej diagnozie postawionej na podstawie wyników przeprowadzonych testów i sprawdzianów. Zadania kolejnych lekcji	2

	układają się w logiczną całość. Prowadzi zajęcia o charakterze fakultatywnym i daje uczniom możliwość wyboru form aktywności.	
P	Nie realizuje w pełni, lecz wybiórczo treści zawarte w przyjętym programie, mimo iż posiada dobre warunki do wszechstronnej jego realizacji. Wszystkie zajęcia prowadzone są w systemie klasowo-lekcyjnym i uczniowie nie mają możliwości wyboru ulubionych przez siebie form aktywności. Zadania lekcji nie zawsze układają się w logiczny ciąg.	1
N	Realizacja zajęć ogranicza się do wybranych tematów i małego zasobu treści. Nauczyciel pracuje bez planu – improwizuje na zajęciach.	0
2.2. Sprawność pracy pedagogicznej		
W	Nauczyciel pracuje wg zasad organizacji pracy pedagogicznej, jego działalność charakteryzuje się świadomością i celowością, wysoką sprawnością organizacyjną, dokładnością, racjonalnością w doborze środków i metod, ekonomicznością i twórczym charakterem działania. Nauczyciel wielostronnie aktywizuje uczniów w procesie lekcyjnym. Jest otwarty na to wszystko, co postępowe w dydaktyce przedmiotu.	2
P	Pracuje przeciętnie i stereotypowo.	1
N	Pracuje nieudolnie i destruktywnie. Słabo organizuje swoją pracę. W jego działalności dydaktycznej występują rażące braki i błędy metodyczne.	0

3. Ocena sylwetki zawodowej nauczyciela (poziomu czynników kierunkowych i instrumentalnych warunkujących sprawność pracy pedagogicznej i jej efekty)

3.1. Stosunek do obowiązków zawodowych

W	Nauczyciel jest sumienny i obowiązkowy. Powierzone mu zadania wykonuje z dużym poczuciem odpowiedzialności. Wykazuje wysoki poziom aktywności i zaangażowania w sprawach nauki, zdrowia oraz kultury dzieci i młodzieży.	2
P	Obowiązki swoje wypełnia formalnie, starając się wykonać tylko nałożony na siebie obowiązek.	1
N	Wykazuje niewłaściwy stosunek do obowiązków zawodowych. Do prowadzonych przedmiotów szkolnych ma stosunek obojętny, wynikający z braku zainteresowania swoim przedmiotem. Prowadzenie zajęć jest dla niego czasem przykrą koniecznością.	0

3.2. Stosunek do uczniów

W	Ma życzliwy stosunek do uczniów, stawia im duże wymagania, ale jednocześnie udziela pomocy i opiekuje się uczniami słabszymi i defektywnymi, nie zaniedbując przy tym uczniów zdolnych. Posiada duży autorytet wśród uczniów i ich rodziców, jest lubiany.	2
P	Nie stawia uczniom wysokich wymagań. Obojętne mu są losy poszczególnych uczniów, wykazuje formalny do nich stosunek. Interesuje się raczej uczniami najzdolniejszymi.	1
N	Wymaga od swoich uczniów więcej niż od siebie. Uprzedza się do niektórych jest liberalny, niesprawiedliwy i mało obiektywny w ocenie.	0

3.3. Stosunek do samego siebie (świadomość i poczucie swej doniosłej roli społecznej)

W	Nauczyciel wykazuje właściwą postawę etyczną. Ma poczucie swojej wartości i świadomość swej doniosłej roli społecznej. Charakteryzuje się odpornością na niepowodzenia i przykrości, jest samokrytyczny. Dbą o swój wygląd; jego	2
---	--	---

	spósb postępowania w myśl wskazań higieny i kultury nie budzi najmniejszych zastrzeżeń. W stosunkach międzyludzkich jest uprząmy i koleżeński. Doskonali się zawodowo.	
P	Wykazuje właściwą postawę etyczną. Dbą o swój wygląd, jego sposób bycia nie budzi zastrzeżeń.	1
N	Postawa etyczna nauczyciela jest niewłaściwa; nauczyciel daje młodzieży zły przykład swoim postępowaniem (np. nadużywa alkoholu).	0

4. Poziom wiedzy i wykorzystanie jej w praktycznym działaniu

W	Nauczyciel ma dużą wiedzę z teorii i metodyki oraz pedagogiki i psychologii, a także innych nauk wspomagających proces nauczania i wychowania. Twórczo poszukuje oraz przejawia pomysłowość i oryginalność w pracy. Efektywnie wykorzystuje swoją wiedzę w praktycznym działaniu.	2
P	Stosuje się do wymagań dydaktyki, lecz pracuje stereotypowo w sposób zrutynizowany według przyswojonych wzorów. Jego wiedza ogranicza się tylko do podstawowych zagadnień z metodyki.	1
N	Wykazuje słabą znajomość z dziedziny teorii i metodyki oraz pedagogiki i psychologii. Pracuje bez planu, zdecydowanie źle.	0

5. Doskonalenie zawodowe

W	Nauczyciel ciągle pogłębia swoją wiedzę i umiejętności pedagogiczne, poprzez systematyczną lekturę oraz uczestnictwo w formach doskonalenia zawodowego i wymiany doświadczeń. Nawiązuje kontakty z ludźmi przewyższającymi go wiedzą i doświadczeniem. Modyfikuje swoją pracę i sprawdza jej wyniki. Inicjuje wśród kolegów nauczycieli dyskusje na tematy zawodowe.	2
P	Jeśli już czyta, to przeważnie literaturę, w której podaje się gotowe wzory do naśladowania i praktyczne wskazówki metodyczne. Uczestniczy jedynie w obligatoryjnych formach doskonalenia zawodowego. Uczestnicząc w konferencjach i konsultacjach szuka w nich przede wszystkim wzorów i praktycznych wskazówek.	1
N	Mało czyta i nie dąży do pogłębienia swoich wiadomości i doskonalenia umiejętności praktycznych. Nie uczestniczy w żadnych formach doskonalenia. Unika wszelkich form samokształcenia.	0

6. Upowszechnianie swoich doświadczeń pedagogicznych

W	Upowszechnia swoje doświadczenia pedagogiczne i swoją wiedzę. Jest autorem programu lub opracowań metodycznych, artykułów, odczytów, pomocy dydaktycznych itp. Bierze udział w eksperymentach pedagogicznych lub badaniach naukowych, opiniowaniu programów. Uczestniczy w pedagogizacji rodziców.	2
P	Upowszechnia swoje doświadczenia pedagogiczne wśród nauczycieli, prowadząc koleżeńskie lekcje, opracowując konspekty lekcji, plany realizacji programu lub inne materiały dla doraźnych potrzeb. Sprawuje opiekę nad nauczycielami rozpoczynającymi pracę.	1
N	Nie upowszechnia swoich doświadczeń pedagogicznych, gdyż nie ma wiele do zaoferowania.	0

7. Troska o stan bazy materialno-dydaktycznej

W	Nauczyciel dba o stan pracowni, boisk i urządzeń oraz przybory i przyrządy dla potrzeb swojego przedmiotu. Zabiega o zaopatrzenie szkoły w pomoce naukowe. Jego warsztat pracy urządzony jest wzorowo, a nauczyciel znany jest pod tym względem na terenie powiatu, a nawet województwa.	2
P	Nauczyciel pracuje korzystając z zastanych warunków i nie przejawia większej troski o ich rozwijanie i modernizację.	1
N	Nie przejawia troski o rozbudowę oraz konserwację urządzeń i pomocy naukowych. Jego warsztat pracy jest zaniedbany.	0

8. Praca nauczyciela na rzecz środowiska społecznego

W	Nauczyciel jest aktywny poza terenem własnej szkoły i cieszy się dużym uznaniem środowiska społecznego. Działa w ruchu sportowym, w organizacjach samorządowych, społecznych lub młodzieżowych i działalność ta uzyskuje wysoką ocenę nadrzędnych władz tych organizacji i uczestników.	2
P	Nauczyciel działa na rzecz środowiska jeśli zostaje do tego zobowiązany przez zwierzchników.	1
N	Nauczyciel nie angażuje się w żadne prace na rzecz środowiska.	0

Źródło własne autora

Załącznik nr 8

„Poznaj swoje możliwości”

Test inteligencji określający predyspozycje nauczyciela do zawodu

Dominujący u człowieka rodzaj inteligencji pokazuje, do jakich zajęć lub zawodów człowiek ma największe predyspozycje i zdolności. To, jaki jest każdy człowiek jest wynikiem wymieszania poszczególnych typów inteligencji (predyspozycji) . Znając swój profil osobowościowy, człowiek dowiadyuje się, jakie ma predyspozycje, jaki powinien wybrać zawód i które cechy charakteru powinien rozwijać w pierwszej kolejności.

- Wysoka inteligencja emocjonalna daje predyspozycje do zawodów związanych z pomaganiem ludziom i terapią, czyli do zawodu: lekarza, nauczyciela, psychologa, prawnika socjalnego, pielęgniarki, opiekuna osób niepełnosprawnych, a także do zawodu przedstawiciela handlowego, negocjatora, osoby zarządzającej zespołami ludzkimi. Ta predyspozycja potrzebna jest wszędzie tam, gdzie kontakt interpersonalny jest ważną umiejętnością, od której zależy osiąganie sukcesów indywidualnych osób i instytucji. Zarządzanie zespołami ludzkimi wymaga bowiem wysokiej samoświadomości i indywidualnego podejścia, dobrej komunikacji, zrozumienia intencji i właściwego odczytywania emocji ucznia lub pracownika.

- Wysoka inteligencja fizyczna daje predyspozycje do odnoszenia sukcesów w sporcie, do zawodów i zajęć technicznych i manualnych, wymagających sprawnego posługiwania się własnym ciałem i wszelkiego rodzaju narzędziami i przyborami. O dyscyplinie sportowej

decydują też inne cechy fizyczne, np. wzrost, konstytucja fizyczna oraz współwystępowanie innego rodzaju inteligencji, np. emocjonalnej – do gier zespołowych, wizualnej – do łucznictwa, twórczej – do gimnastyki artystycznej itp.

- Wysoka inteligencja logiczna daje predyspozycje do zawodów, gdzie praca ma charakter koncepcyjny i polega na logicznym myśleniu oraz wyciąganiu wniosków na podstawie analizy danych, a więc do zawodu inżyniera, prawnika, ekonomisty, jest przydatna w kryminalistyce, na kluczowych stanowiskach menedżerskich, gdzie nie można dobrze funkcjonować bez logicznego myślenia, gdyż jest ono związane również z przewidywaniem skutków podejmowanych decyzji.

- Wysoka inteligencja werbalna daje predyspozycje do zawodów związanych z nauczaniem, wychowaniem i przekazywaniem informacji, jak: zawodu nauczyciela, wykładowcy, dziennikarza, rzecznika prasowego, specjalisty od *public relations*, aktora,. Tam, gdzie zachodzi konieczność posiadania siły perswazji osoby sprawujące zawody: publicyści, komentatora, handlowca i negocjatora powinni odznaczać się wysokim stopniem inteligencji werbalnej.

- Wysoka inteligencja wizualna daje predyspozycje do wszelkich zawodów związanych z projektowaniem wizualnym: zawodu architekta, urbanisty, architekta wnętrz, fotografa, operatora filmowego, projektanta mody, projektanta mebli, pracownika kontroli lotów, obsługującego radary, pilota i kontrolera jakości.

- Wysoka inteligencja twórcza daje predyspozycje do zawodów artystycznych i jest też niezbędna u nauczycieli, wychowawców, organizatorów wypoczynku i imprez, trenerów, biznesmenów, pracowników działów marketingu i reklamy, przedsiębiorców, którzy muszą wykreować swoją firmę na rynku i rozwiązywać trudne problemy oraz na etapie wprowadzania zmian i innowacji.

TEST OCENY INTELIGENCJI (PREDYSPOZYCJI)

Przy każdym twierdzeniu, jeśli się z nim zgadzasz postaw „krzyżyk” w kwadracie, jeśli się nie zgadzasz nie zaznaczaj. Bardzo prosimy o uważne przeczytanie i ustosunkowanie się do wszystkich stwierdzeń

1. Potrafisz wysłuchać rozmówcy z uwagą, rozumiejąc jego sytuację.	
2. Nie znosisz czytać instrukcji, manipulując wolisz sam „rozpracować” działanie jakiegoś urządzenia.	
3. Jesteś świetnym obserwatorem, zauważysz każdy szczegół.	
4. W szkole byłeś (jesteś) lepszy z matematyki niż z polskiego czy historii.	
5. Jesteś gadułą, uwielbiasz spędzać czas na pogawędkach.	
6. Masz opinię osoby oryginalnej i pomysłowej.	
7. Jesteś osobą serdeczną, pozytywnie nastawioną do innych.	
8. Poruszasz się harmonijnie, masz dobrą koordynację ruchów.	
9. Denerwują Cię dyskusje nie zakończone konkretnym wnioskiem i decyzją.	

10. Twoje rachunki telefoniczne są wysokie, bo trudno Ci skończyć rozmowę ze znajomymi.	
11. Masz zadatki na dobrego fotografa, potrafiłbyś ciekawie nakręcić film na wideo.	
12. Wolisz gry zespołowe od sportów indywidualnych.	
13. Lubisz sam wykonywać prezenty dla przyjaciół lub obdarowywać ich czymś niezwykłym.	
14. Dbasz o właściwe odżywianie i kondycję, dlatego rzadko chorujesz.	
15. Lubisz analizować, liczyć, robić zestawienia.	
16. Nudzi Cię rutyna, lubisz zmiany i niespodzianki.	
17. Duże znaczenie ma dla Ciebie estetyka mieszkania, miejsce pracy itp.	
18. Łatwo nawiązujesz rozmowę, potrafisz ciekawie ją poprowadzić.	
19. Zdecydowanie bardziej interesuje Cię literatura faktu niż poezja.	
20. Jesteś ruchliwy/a i aktywny/a, nie lubisz długo siedzieć w miejscu.	
21. Jesteś tolerancyjny wobec niedociągnięć i błędów innych.	
22. Lubisz zebrania i narady, jesteś „żelaznym dyskutantem”.	
23. Lubisz chodzić na wystawy, uwielbiasz kino.	
24. Masz talent do wymyślania zabaw, rozrywek, ciekawie spędzasz czas.	
25. Wyrażasz swoje zdanie w sposób jasny i bezpośredni.	
26. Czytasz dużo literatury pięknej, od poezji po kryminały.	
27. W zespole często przyjmujesz rolę realisty, który analizuje pomysły z praktycznego punktu widzenia.	
28. Odpowiada Ci praca polegająca na przemieszczaniu się i podróżach.	
29. Chętnie zbierasz zdjęcia, pocztówki, znaczki, inne ładne rzeczy.	
30. Prawie zawsze panujesz nad swoimi emocjami.	
31. Źle się czujesz w instytucjach uregulowanych, gdzie obowiązuje sztywny kodeks postępowania.	
32. Uchodzisz za osobę, która ma talent do sportu.	
33. Odprężasz się przy komputerowych grach strategicznych, czytając teksty popularnonaukowe, rozwiązując zagadki.	
34. Masz łatwość wystąpień publicznych, często proszą Cię o zabranie głosu.	
35. Wolisz zająć się majsterkowaniem lub pracą w ogrodzie, niż np. rozwiązywać krzyżówki.	
36. Jesteś uzdolniony plastycznie, muzycznie, aktorsko i masz artystyczne zainteresowania.	
37. Bez trudu odczytujesz stan emocjonalny i nastrój innych ludzi.	
38. Łatwiej jest Ci coś narysować, przedstawić graficznie, niż o tym opowiedzieć.	
39. Masz naturę eksperymentatora i badacza.	
40. Masz talent pedagogiczny, lubisz kogoś uczyć, coś tłumaczyć.	
41. Z łatwością przypominasz sobie rozmiary i kształty przedmiotów.	
42. Lubisz opanowywać nowe umiejętności, nowe hobby, poznawać inne kultury czy punkty widzenia.	
43. Potrafisz rozpoznać kiedy ktoś jest znudzony rozmową z Tobą.	
44. Weekend bez sportu i ruchu to weekend stracony.	
45. Za granicą wolisz zwiedzać muzea i poznawać historię obcego kraju, niż wylegiwać się na plaży lub bawić na dyskotekach.	
46. Lubisz dyskutować, pomysły innych Cię interesują.	
47. Lubisz informacje podawane w postaci wykresów i diagramów.	

48. Masz łatwość improwizacji, wymyślenia historii, parodiowania kogoś.	
49. Lubisz korespondować, mailować, coś sobie notować, czasem coś napiszesz do szuflady.	
50. Gdy Cię rozpiera energia, idziesz na długi spacer, biegasz, jeździsz na rowerze.	
51. Żeby podjąć decyzję, musisz przeanalizować problem i dokonać bilansu zysków i strat.	
52. W towarzystwie masz refleks, potrafisz szybko znaleźć ripostę, odpowiedzieć żartem na złośliwość.	
53. Masz bogatą, plastyczną wyobraźnię – w myślach wszystko widzisz.	
54. Dobra muzyka, film, czy spektakl potrafią oderwać Cię od tego, co sobie zaplanowałeś.	
55. Najbardziej się męczysz, kiedy siedzisz beczynnie.	
56. Jesteś towarzyski, lubisz poznawać nowych ludzi.	
57. Jesteś pewien, że nawet największe tajemnice ludzkości można zawsze racjonalnie wyjaśnić.	
58. Czekaając np. u lekarza, wolisz coś sobie poczytać, niż przyglądać się ludziom.	
59. W dzieciństwie bawiłeś się, budując z pasją z klocków, sklejjąc modele, układając puzzle.	
60. Lubisz rozwiązywać testy na inteligencję i zagadki logiczne.	
61. Potrafisz okazywać uczucia i nie wstydzisz się tego.	
62. Masz żywą gestykulację i mimikę twarzy.	
63. Aby wprowadzić innowacyjne rozwiązanie, gotów jesteś ponieść ryzyko porażki.	
64. Masz łatwość uczenia się języków obcych – łatwo dostrzegasz podobieństwa między nimi.	
65. Masz dobrą pamięć do twarzy.	
66. Lubisz odróżniać się od szarego tłumu, podkreślać swą indywidualność.	
67. Potrafisz przyjąć krytykę i wyciągnąć z niej wnioski.	
68. Umiesz wyciągnąć wiele informacji z tonu brzmienia czyjegoś głosu.	
69. Kiedy zabierasz się za obsługę nowego sprzętu, zawsze zaczynasz od przeczytania instrukcji.	
70. Najbardziej lubisz oglądać w telewizji sport i filmy akcji.	
71. Razi Cię niegustowny strój, wystrój wnętrza, przywiązujesz wagę do harmonii kształtów i kolorów.	
72. Potrafisz zrobić coś z niczego niemal w każdej dziedzinie życia (gotowanie, dekoracja wnętrza, ubiór).	
73. Nie lubisz rozmawiać przez telefon, dążysz do spotkań twarzą w twarz.	
74. Szybko uczysz się tańca czy nowych sportów.	
75. Potrafisz wykryć każdy błąd logiczny i nieścisłość.	
76. Czytając książkę czy gazetę, zwracasz uwagę na dobre tytuły, operowanie słowem, dowcip, lekkie pióro.	
77. Jesteś uważany/a za osobę pomocną i bezinteresowną.	
78. Lubisz pomysły, które rodzą się spontanicznie, nieoczekiwane zmiany planów.	
79. Lubisz pomagać innym, chętnie udzielałbyś/abyś się w organizacjach charytatywnych.	
80. Potrafisz jak mało kto spakować walizkę lub plecak, ułożyć rzeczy w bagażniku, zręcznie coś podnieść.	
81. Potrafisz szybko regenerować siłę, masz dużo energii.	
82. Lubisz robić notatki, podkreślać coś w tekście, zaznaczać coś w kalendarzu.	
83. Wybierając pokój w hotelu czy schronisku, kierujesz się przede wszystkim, jaki jest widok z okna.	
84. Fascynują Cię nietypowi, niekonwencjonalni ludzie.	
85. Twoją silną stroną jest współpraca w zespole.	
86. Twoją silną stroną jest dobra organizacja, planowanie, precyzyjne wysławianie się.	

87. Masz talent do wyciągania kwintesencji z wypowiedzi, łatwo potrafisz streścić czy podsumować artykuł.	
88. Lubisz jeździć w nieznaną, zaglądać w malownicze zaułki, poznawać nowe miejsca.	
89. Masz dobrą orientację w terenie i wyobraźnię przestrzenną.	
90. Chętnie słuchasz radia zamiast oglądać telewizję.	

Razem punktów (krzyżyków)

Ogólna ocena inteligencji

Powyżej 70 punktów	Bardzo wysoka inteligencja
Od 50 do 79 punktów	Wysoka inteligencja
Od 30 do 49 punktów	Przeciętny poziom inteligencji
Poniżej 29 punktów	Niski poziom inteligencji.

Punktacja rodzajów inteligencji

Rodzaj inteligencji	Numery stwierdzeń	Pkt.
Inteligencja emocjonalna (IE)	1, 7, 12, 21, 25, 30, 37, 43, 46, 56, 61, 67, 77, 79, 85	
Inteligencja fizyczna (IF)	2, 8, 14, 20, 28, 32, 35, 44, 50, 55, 62, 70, 74, 80, 81	
Inteligencja logiczna (IL)	4, 9, 15, 19, 27, 33, 39, 45, 51, 57, 60, 69, 75, 86, 87	
Inteligencja werbalna (IW)	5, 10, 18, 22, 26, 34, 40, 49, 52, 58, 64, 68, 76, 82, 90	
Inteligencja wizualna (IWiz)	3, 11, 17, 23, 29, 38, 41, 47, 53, 59, 65, 71, 73, 83, 89	
Inteligencja twórcza (IT)	6, 13, 16, 24, 31, 36, 42, 48, 54, 63, 66, 72, 78, 84, 88	

Profil inteligencji

Liczba punktów	Inteligencja emocjonalna	Inteligencja fizyczna	Inteligencja logiczna	Inteligencja werbalna	Inteligencja wizualna	Inteligencja twórcza

15						
14						
13						
12						
11						
10						
9						
8						
7						
6						
5						
4						
3						
2						
1						
0						

Ocena poszczególnych rodzajów inteligencji

Powyżej 10 punktów	Wynik wysoki
Od 9 do 10 punktów	Wynik średni
Poniżej 8 punktów	Wynik niski

Źródło: Wisłwa Grabarszyk, *Przetestuj się, Poznaj swoje możliwości*, w: Dodatek do „Gazety Wyborczej” 28 sierpnia 2004.

Powyższy test może być stosowany zarówno wśród młodzieży, jak i osób dorosłych.

Anna Drwięga

Kraków

Przygotowanie do matury. Sztuka zdawania egzaminów.

Scenariusz lekcji.

Lekcja 1 z 3

Cele - zaznajomienie uczniów z dobrymi praktykami pracy umysłowej i sposobami radzenia sobie ze stresem przed egzaminem,

Metody – Wymiana opinii, burza mózgów, scenki, ćwiczenia relaksacyjne.

Pomoce - kartki, flamastry, arkusze papieru, sprzęt nagłaśniający, karimaty, szaliki, muzyka

Czas – 3 x 45 minut.

Przebieg zajęć:

1. Nauczyciel zadaje wszystkim pytanie „czy lubicie zdawać egzaminy?” Zazwyczaj jest mało entuzjastów egzaminów i rozmowa szybko przenosi się w kierunku okoliczności związanych z egzaminami. Z reguły młodzieży zapadają w pamięć odczucia mało satysfakcjonujące

2. Każdy z uczniów otrzymuje kartkę i 5 minut, aby zwięźle opisać swoje odczucia. Informujemy uczniów, że w celu rozwiązania różnych kwestii związanych ze zbliżającą się maturą potrzebujemy wymienić się doświadczeniami ze zdawanych egzaminów, konkursów i olimpiad, w tym również obawami i radami. Ich wypowiedź będzie anonimowa, prywatność uszanowana, nikt nie będzie zmuszany do wypowiedziania się.

3. Następnie kartki przekazywane są po sali do nauczyciela, który dba o to, żeby się pomieszały. Odczytywanie zaczynamy od dowolnej osoby, dbając o to, żeby wszystkie wypowiedzi zostały przedstawione.

4. Treści zapisujemy na tablicy podzielonej na 4 części lub 4 dużych planszach. Zgłaszane problemy uczniowie próbują skategoryzować. Nauczyciel czuwa nad tym i doradza do której części wpisów pasuje zgłaszany problem. Potem uczniowie wybierają nazwy dla wpisów na konkretnej planszy. Nauczyciel pomaga im.

5. Z reguły zgłaszane kwestie dotyczą

- niewypracowanego sposobu uczenia się, który skutkuje lukami w wiedzy.
- niewykorzystania wiedzy na egzaminie z uwagi na własne zdenerwowanie, mimo dużego wkładu pracy
- sytuacjami losowymi
- długotrwałego stresu przed egzaminem, który utrudnia naukę i odpoczynek

6. Klasa sama dzieli się na 4 grupy. Liczba osób w grupie nie może być mniejsza niż 4-5 osób, mimo, że w klasie jest 30-36 osób. Najczęściej osoby zgłaszają się do siebie do grupy, ponieważ chcą pomóc lub pomocy potrzebują. Stąd liczba osób może być różna.

7. Każda grupa zajmuje się jednym z tematów. Wybiera osobę, która zbierze zagadnienie w całość i przedstawi na kolejnej lekcji wychowawczej. Wszyscy na osobnych kartkach przekazują własne refleksje, rady, opinie.

8. Zakończenie lekcji: Nauczyciel przekazuje informację, że temat będzie kontynuowany na kolejnej lekcji i prosi, żeby grupa skonsultowała wspólną wypowiedź.

Przygotowanie do matury. Sztuka zdawania egzaminów.

Scenariusz lekcji. Lekcja 2 z 3

Nauczyciel przypomina główne kwestie z poprzedniej lekcji.

Sprawdza liczebność grup i ich przygotowanie do lekcji.

Na rozgrzewkę uczniowie wykonują ćwiczenie zaczerpnięte z „Gimnastyki mózgu”- P. Dennisona. Wszyscy rysują obiema rękami równocześnie linie, figury, kształty, z których każdy jest lustrzanym odbiciem drugiej, rysowanej drugą ręką w tym samym czasie.

Grupy przedstawiają swoje przemyślenia, co do przedmiotowego tematu, w razie potrzeby nauczyciel uzupełnia wiadomości.

1. Higiena pracy umysłowej.

- **zadbaj o mikroklimat pomieszczenia, gdzie odbywa się nauka**
- **zorganizuj sobie stałe miejsce do nauki**
- **pamiętaj o właściwym oświetleniu**
- **w czasie nauki stosuj przerwy**
- **pamiętaj o systematyczności w uczeniu się**
- **planuj swoją pracę**
- **stosuj aktywne metody uczenia się**
- **zeszyt, książkę trzymaj w odległości 30 cm od oczu**
- **pozwól odpocząć oczom spoglądając w dal**
- **pamiętaj o zachowaniu właściwej postawy przy nauce.**

2. Wypracowanie sposobu uczenia się

- **wybierz porę dnia i określ czas przeznaczony na naukę**
- **materiał wymagający opanowania pamięciowego powtarzaj wieczorem**
- **treści trudne powtarzaj w godzinach wydolności organizmu**

- zagadnienia z trudnego przedmiotu powtarzaj mniejszymi partiami, a częściej
- powtarzanie rozpoczynaj od zagadnień najłatwiejszych i zrozumiałych
- łącz odrabianie pracy domowej bieżącej z danego przedmiotu z powtarzaniem do egzaminu.
- sporządź plan materiału do powtórki
- do powtarzania dobieraj przedmioty kontrastujące ze sobą
- jeden dzień w tygodniu pozostaw bez nauki.

1. Wykorzystanie wiedzy na egzaminie

Grupa przedstawia scenkę np. Bogactwa mineralne w Polsce. Młodzież odgrywa 3 scenki w, których prezentują temat przez osobę średnio przygotowaną, zdenerwowaną i mylącą pojęcia oraz spokojną dobrze przygotowaną. Prosimy klasę o rady co do prezentowania się na egzaminie ustnym dla każdej z nich Rady dodatkowe utrzymuj kontakt wzrokowy, nie zadawaj zbędnych pytań komisji, odpowiadaj konkretnie i na temat, unikaj nerwowych ruchów, zadbaj o staranny ubiór.

Rady - rozwiązywanie zadań pisemnych na egzaminie:

Nie zatrzymuj się nad pytaniem, na które nie potrafisz odpowiedzieć. Szkoda na to czasu. Zostaw pytanie, które sprawia ci trudność, i idź dalej.

W czasie rozwiązywania testu nie oceniaj zawartych w nim pytań i odpowiedzi.

Udzielaj zwięzłej odpowiedzi na zadane pytania.

Zanim zakresłisz odpowiedzi, czytaj uważnie każde polecenie i zadanie.

Przyjrzyj się warunkom i punktacji testu.

2. Zapobieganie sytuacjom losowym, które nie sprzyjają dobremu wynikowi na egzaminie.

Grupa prezentuje przygotowane humorystyczne plakaty o przekazie „Przed egzaminem”:

- przygotuj ubrania na następny dzień
- zadbaj o dojazd na czas z lekkim zapasem
- wyśpij się porządnie
- zjedz lekkie śniadanie, ale nie najadaj się przesadnie (uwaga na niestrawności!)
- nie używaj środków uspokajających
- w razie tremy zaparz melisę i zjedz czekoladę

- sprowadź wcześniej numer sali w której masz egzamin
- w razie zdenerwowania oddychaj regularnie i głęboko
- zapisz telefon do szkoły, a w razie nieprzewidzianych problemów z dotarciem na czas skontaktuj się z dyrekcją szkoły i poproś o radę.

Zakończenie lekcji: nauczyciel podsumowuje. Informuje uczniów, że kolejna lekcja będzie dotyczyła opanowania emocji i będzie miała charakter ruchowy. Potrzebne będzie wygodne ubranie, podkoszulek bawełniany, sportowe obuwie lub skarpetki oraz nie przezroczysty szalik/apaszka. Każda grupa ma przygotować krótki utwór muzyczny który pozwoli im wyrzucić emocje i drugi, który pomoże zrelaksować się.

Wykorzystane ćwiczenia

- Taniec deszczu
- Rozgarnianie chmur
- Wiosłowanie
- Unoszenie kul
- Odpychanie dłońmi
- Ciosy
- Odpychanie morza
- Pochmurne dłonie w tańcu
- Rozdzielanie na części
- Lot gołębia i dzikiej gęsi
- Falowanie tkaniny
- 8 ruchów Chi kung

W końcowej części młodzież testuje zabawę relaksacyjną, masaż pleców i okolic barków do opowiadania nauczyciela np. „historia chlebka” przy muzyce relaksacyjnej, którą przygotowali.

Podsumowanie i zakończenie lekcji.

Uświadomienie bezpośrednich zależności między odpowiednim przygotowaniem (nauka i wypoczynek) a reakcją organizmu na sytuację stresową i wynikami egzaminu

Kamil Zalewski

Z górki na pazurki

Program zajęć na śniegu w zakresie nauki podstaw jazdy na nartach dla dzieci 5 i 6 letnich

I Wstęp

Zima to czas kiedy można prowadzić wiele zabaw na śniegu. Zimowe zabawy z dzieckiem na śniegu doskonale dotleniają oraz hartują organizm. Dzieci z utęsknieniem wypatrują śniegu, bo zabawy w miękkim puchu należą do ich ulubionych. Program autorski ma na celu zachęcenie i przygotowanie dzieci 5 i 6 letnich do bezpiecznego a zarazem radosnego spędzania czasu wolnego na stokach narciarskich. Ważne jest, aby przy takiej nauce uwzględnić wiek rozwojowy, jak i możliwości psychofizyczne. Wczesna edukacja jazdy na nartach dotyczy nabycia podstawowych zachowań podczas korzystania z nart na stoku. Zakres tematyki „Z górki na pazurek” dotyczy w szczególności nabywania umiejętności poruszania się na nartach poprzez działanie i jest uzupełnieniem programu radosne przedszkole.

II Istota programu

Głównym założeniem programu jest nauczenie zasad poruszania się w nartach na stoku, bezpiecznego korzystania ze sprzętu i właściwego zachowania na stoku.

Organizacja zajęć

Zajęcia prowadzone będą przez nauczyciela wychowania fizycznego na górcie znajdującej się na terenie przedszkola w okresie sprzyjających warunków atmosferycznych. Uczestnikami będą dzieci z najstarszych grup przedszkolnych w zespołach 5 osobowych (czas trwania zajęć 20-30 minut).

Cel ogólny:

- Przygotowanie dzieci do korzystania ze sprzętu narciarskiego.

Cele szczegółowe

Dziecko:

- Przestrzega zasad bezpieczeństwa obowiązujących na stoku
- Posiędzie umiejętność zakładania i zdejmowania sprzętu
- Potrafi bezpiecznie upadać
- Potrafi poruszać się na nartach w terenie płaskim oraz podchodzić pod górę
- Zjeżdża pługiem z górki w asyście nauczyciela

Metody realizacji:

-Pogadanka na temat podstawowych zasad bezpieczeństwa podczas zajęć

-Pokaz i prezentacja zakładania sprzętu narciarskiego

-Obserwacja zachowań nauczyciela podczas zajęć

-Ćwiczenia praktycznych umiejętności

Formy realizacji:

-Frontalna (wszystkie dzieci w tym samym czasie wykonują ćwiczenia).

- Stacyjna(na poszczególnych stacjach dzieci wykonują poszczególne ćwiczenia).

-Indywidualna

Środki edukacyjne

-ośnieżony teren z górką

-podstawowy sprzęt narciarski (narty, buty narciarskie, kijki narciarskie, kask)

III Treści

1.Poznanie zasad bezpieczeństwa korzystania ze sprzętu narciarskiego

-Poznanie ogólnych zasad obowiązujących na stoku

- Poznanie zachowań podczas sytuacji niebezpiecznych

-Umiejętne upadanie na śniegu

2. Nauka zakładania sprzętu narciarskiego

-Umiejętność zapinania obuwia narciarskiego

-Umiejętność przypinania nart

-Umiejętność zakładania i dopasowywania kasku narciarskiego

-Umiejętność trzymania i posługiwania się kijkami narciarskimi

3. Nauka poruszania się w terenie płaskim i na wzniesieniu

-Chodzenie klasyczne

-Chodzenie krokiem łyżwowym

-Podchodzenie bokiem

-Podchodzenie „jodelką”

4.Nauka zjazdu z górki pługiem w asyście nauczyciela

IV Ewaluacja

- Sprawdzenie stopnia umiejętności poprzez obserwację
- Praktyczny sprawdzian umiejętności
- Pokazy

Oczekiwane osiągnięcia:

- Dziecko zna podstawowe znaki obowiązujące na stoku
- Dziecko stosuje się do znaków obowiązujących na stoku
- Dziecko przestrzega regulaminu stacji narciarskiej
- Dziecko wie w którym miejscu dozwolone jest chodzenie po stoku
- Zna zasady dotyczące pierwszeństwa na stoku – narciarz przed Tobą zawsze ma pierwszeństwo
- Dziecko wie, że nie wolno blokować trasy
- Wie, że zanim zjedzie należy spojrzeć w górę
- Wie, że nie wolno zostawiać sprzętu bez opieki
- Stosuje się do właściwych zachowań podczas wypadku
- Potrafi samodzielnie ubrać buty narciarskie
- Potrafi przypiąć narty do butów
- Potrafi założyć i dopasować kask narciarski
- Wie jak prawidłowo posługiwać się kijkami narciarskimi
- Potrafi upaść na śnieg minimalizując powstałe uszkodzenia
- Potrafi poruszać się na nartach stylem klasycznym
- Umie chodzić na nartach stylem łyżwowym
- Umie podchodzić po górkę bokiem
- Umie podchodzić pod górkę „jodelką”
- Potrafi zjechać pługiem w asyście nauczyciela

Bibliografia:

- 1.<http://www.bezpiecznienastoku.pl/>

Aktualne, ciekawe wiadomości z różnych prozdrowotnych portali

W Liderze cytujemy sygnalnie wybrane fragmenty interesujących informacji i zachęcamy do czytania ich pełnych wersji na www.medexpress.pl; www.rynekzdrowia.pl i innych portalach. Jak czytasz to wiesz.

**Nowa minister edukacji: będzie zmiana w rozporządzeniu sklepikowym
Medexpress**

[Katarzyna Wróblewska](#)

10 listopada 2015

...Anna Zalewska, przyszła minister edukacji zapowiada zmiany w tzw. rozporządzeniu sklepikowym. Jakże?...

...Musimy obecne, bardzo restrykcyjne, przepisy zmienić. Nie może być tak, że uczniowie zamienili się w dilerów cukru i soli. Na pewno listę produktów, których można będzie używać w kuchniach szkolnych ustalimy z dietetykami i specjalistami – powiedziała w rozmowie z „Gazetą Wrocławską” Anna Zalewska....

Margaryna czy masło? Dietetyczka radzi

Medexpress

[Alicja Dusza](#)

9 listopada 2015

Czy masło rzeczywiście szkodzi, a czy margaryna jest niezdrowa? O tym z dietetyczką Agnieszką Ślusarską-Staniszwską rozmawia Alicja Dusza.

...Jeśli wybieramy margaryny to tylko te miękkie, które mają deklarowaną liczbę tłuszczu trans, czyli jest ich niewiele. Na pewno nie powinniśmy kupować margaryn kubkowych, twardych, stosowanych w przemyśle spożywczym do wypieków. Masło z kolei jest zalecane, ale w ograniczonych ilościach. Najlepiej stosować oliwę czy pesto, to ciekawa i pyszna alternatywa dla masła i margaryny...

Konstanty Radziwiłł został nowym ministrem zdrowia. Co powiedział, jakie jest jego przesłanie?

...Prezydent Andrzej Duda powołał na stanowisko ministra zdrowia dr. Konstantego Radziwiłła. Potem ten spotkał się w resorcie zdrowia z ustępującym ministrem zdrowia. W spotkaniu uczestniczyli również pracownicy resortu zdrowia.

... Chciałbym zamienić ochronę zdrowia, system ochrony zdrowia na służbę zdrowia i to jest moje przesłanie. Chciałbym, żebyśmy służyli Polakom, tak żeby żyli dłużej, żeby żyli zdrowiej, żeby żyli aktywniej – powiedział Konstanty Radziwiłł...

Olej czy oliwa z oliwek?

[Halina Pilonis](#)

16 listopada 2015

Większość osób jest przekonana, że oliwa jest zdecydowanie zdrowsza od oleju rzepakowego. Czy tak jest naprawdę?

...Zdaniem prof. Barbary Cybulskiej z IŻŻ, droższe od rzepakowego i słonecznikowego oleje z pestek dyni czy winogron nie mają nad nimi żadnej

zdrowotnej przewagi. Profesor podkreśla, że najlepszy do smażenia jest olej rzepakowy, bo odznacza się większą stabilnością utleniania i odradza używania do tego celu oleju słonecznikowego i oliwy. Przestrzega zdecydowanie przed kupowaniem gotowych ciast i słodczy, gdyż wszystkie mogą zawierać izomery trans. Jeśli już koniecznie chcemy jeść wyroby cukiernicze, najlepiej upiec je samemu z wykorzystaniem oleju rzepakowego..

Światowy Tydzień Wiedzy o Antybiotykach: bakterie coraz groźniejsze

Krzysztof Boczek

15 listopada 2015

...Wizja ery postantybiotykowej nie jest wytworem fantazji, ale realnym zagrożeniem w XXI wieku. Jest jednym z podstawowych niebezpieczeństw dla zdrowia publicznego na świecie.

...W ubiegłym roku Światowa Organizacja Zdrowia ogłosiła, że wiek XXI może stać się erą postantybiotykową. Nawet łagodne zakażenia staną się przyczyną śmierci. Wobec niektórych bakterii – już teraz jesteśmy bezbronni i bezradni. Gdy wprowadzano penicylinę, wiedziano o zjawisku oporności. W połowie lat 50. już ponad 50 proc. gronkowców złocistych było opornych na ten antybiotyk. Metycylina, wprowadzona w 1959 r., 2 lata później doczekała się pierwszego szczepu opornego.

...Przyczyny antybiotykooporności są znane. Zwłaszcza w środowisku medycznym. Teoretycznie. Bo to tutaj są one najczęściej lekceważone. Najistotniejsza przyczyna: nadużywanie antybiotyków...

Eksperci: sama zmiana systemu opieki zdrowotnej nie poprawi dostępu do świadczeń

Autor: **PAP/Rynek Zdrowia** 18 listopada 2015

...Sama zmiana finansowania systemu opieki zdrowotnej nie poprawi dostępności i jakości świadczeń ani sytuacji jej pracowników - oceniają eksperci, odnosząc się do expose premier Beaty Szydło. Konieczny jest wzrost nakładów - mówią...

..Warszawa.wyborcza.pl

...Nie ma lepszej ochrony przed grypą niż szczepienie - zapewnia w Gazecie Wyborczej prof. Lidia Brydak, Lidia Brydak z Zakładu Badania Wirusów

Grypy, Krajowego Ośrodka ds. Grypy Narodowego Instytutu Zdrowia Publicznego - Państwowego Zakładu Higieny.

Właściciele zwierząt domowych współwinni postępującej lekooporności bakterii

Medexpress

Tomasz Kobosz

19 listopada 2015

...Agencja Public Health England (PHE) zaapelowała do właścicieli zwierząt domowych, aby w razie choroby swojego podopiecznego ściśle przestrzegali zaleceń weterynarzy dotyczących dawkowania antybiotyków...

...Zdaniem PHE, zbyt swobodne podejście właścicieli leczonych zwierząt do stosowania antybiotyków przyczynia się do powstawania i rozprzestrzeniania się lekoopornych szczepów m.in. *E. coli* czy MRSA. Bakterie te stanowią potem zagrożenie zarówno dla zwierząt jak i dla ludzi...

Powrót do medycyny szkolnej: trudne, ale możliwe?

Katarzyna Lisowska/Rynek Zdrowia 23 listopada 2015

...PiS ocenia, że rezygnacja z medycyny szkolnej i szkolnych gabinetów stomatologicznych była poważnym błędem systemowym...

...W kampanii wyborczej PiS wielokrotnie wskazywało, że rezygnacja z medycyny szkolnej i szkolnych gabinetów stomatologicznych była poważnym błędem systemowym. W swoim expose premier Beata Szydło podkreślała, że jednym z priorytetów nowego rządu będzie zatem jej reaktywacja. Czy ten plan uda się zrealizować?..

Studenci, którzy pracowali, mogą mieć problem z ubezpieczeniem zdrowotnym

PAP/Rynek Zdrowia 19 listopada 2015

...Kiedy student podejmuje pracę, traci jednak status członka rodziny lub studenta. "Odzyskanie statusu członka rodziny wymaga ponownego zgłoszenia do ubezpieczenia jako członka rodziny (po wcześniejszym zakończeniu przez studenta pracy i wyrejestrowaniu z ubezpieczenia zdrowotnego z tytułu zawarcia umowy o pracę)" - podkreśliło MZ w odpowiedzi przesłanej PAP...